Delavska enotnost

Glasilo Svobodnih sindikatov Slovenije

Glavni urednik Franček Kavčič
Odgovorni urednik Marjan Horvat

Ljubljana, 8. junija 1990
številka 24, letnik 49, cena 8 din

Zbogom enotni interes jugoslovanskega delavskega razreda

Po vseh udarcih ob čeri, ki jih zadnja leta doživlja jugoslovanska zvezna vlada, po brodolomih kongresov (zlasti partijskega) in neverjetno ciničnem poskusu udara predsednika Jovića pred kratkim v zvezni skupščini, kjer je dobil nazaj udarec v glavo, je mirne duše mogoče zapisati, da zvezne države več ni. To so potrdile tudi prve svobodne volitve v republiki Sloveniji in SR Hrvaški, proces demokratizacije in zahteve po svobodnih volitvah pa nevzdržno napredujejo tudi v drugih delih Jugoslavije. Dosedanji poskusi dogovora o novi jugoslovanski pogodbi, o jugoslovanski konfederaciji, še niso uveljavljeni kot edina, trezna in pametna pot za jugoslovansko spravo.

Toda sindikati so prestopili Rubikon in na minulem zveznem kongresu (prvega in drugega junija v Beogradu) oklicali ***sindikalno konfederacijo,*** *čeprav se imenuje Zveza samostojnih sindikatov Jugoslavije. To bi bržkone z malo več pameti in brez ideološke zastrupljenosti, z upoštevanjem različnosti – gospodarske, kulturne in politične – lahko naredili tudi že drugi, vendar bo to očitno mogoče šele tedaj, ko bodo zlomljeni totalitarni režimi v nekaterih delih države.*

Zanimivo, uveljavitev konfederacije je uspela tistemu členu organiziranih družbenih sil, ki je bil v preteklosti najslabši v igri odločanja, pogosto nedozorel spaček, naphan z ideologijo o enotnosti delavskega razreda, ki je bil »sposoben« prenašati le partijsko-državne odločitve v »bazo« in tako zmeraj znova razveljavljati sebe kot količkaj dejavnega in nujnega družbenega subjekta. Kričači so v preteklosti na sindikalnih kongresih, ob floskulah o bratstvu in enotnosti in boju za samoupravljanje, bili pogosto le predhodnica, kongresi pa le mesto za testiranje tistih sil, ki so dejansko odločale o vsem.

Zdi se, da so propad jugoslovanskega gospodarstva, socialna beda, v katero so potisnjeni delavci – ne krivi ne dolžni – strah pred opuščanjem, stotisoči, če ne milijoni, ki postajajo tehnološki presežek in splošna brezperspektivnost, v dobršni meri povzročili prenovo sindikatov in njihovo preoblikovanje v nadstrankarsko organizacijo delavcev, ki mora biti odvisna le od svojega članstva in njegovih interesov. Preoblikovanje v Jugoslaviji tudi tu ni doseglo enake stopnje, vendar pa je prevladalo spoznanje, da je pot prenove s pridobivanjem legitimnosti sindikatov in njihovih zvez prek ponovnega včlanjevanja posameznikov z jasnimi programi in predvsem odločnimi nastopi pri realizaciji teh programov edino prava.

Tisti redki glasovi iz srbsko-črnogorskega tabora (največ razprav v obliki domačih nalog, po starem »obdelanih« je bilo iz teh dveh organizacij), ki so še prisegali na stare dogme, niso poželi ustreznega odmeva, njihovi predlogi za spremembe in dopolnila sindikalnih listin pa niso bili uvrščeni vanje.

Zveza samostojnih sindikatov Jugoslavije ima sicer svoj program, akcijski program in statut, ki v prvem členu poudarja, da je to zveza samostojnih sindikatov, prostovoljno združenih, na ravni federacije, odločitve o tem pa sprejemajo posamezne zveze in sindikati samostojno. Sledeč temu je povsem normalno, da je bilo tudi odločanje na kongresu o programu in statutu le soglasno, torej s konsenzom, na isti način pa se lahko sprejemajo tudi odločitve o vseh bistvenih vprašanjih na svetu Zveze sindikatov Jugoslavije.

Nič več preglasovanja, nič več avtomatizma pri financiranju konfederalnih organov in njihovega dela. Zveza sindikatov Jugoslavije torej ni več organizacija članstva, temveč le organizacij sindikata, kar daje seveda tej ravni organiziranosti povsem drugačno vsebino. Zožil se je krog sporazumno dogovorjenih nalog za konfederalne organe, saj lahko v imenu in s soglasjem članov nastopajo s svojimi predlogi le na področju urejanja odnosov do države in njenih organov in pri sodelovanju z drugimi sindikalnimi konfederacijami.

Zveza svobodnih sindikatov Slovenije še ni članica Zveze samostojnih sindikatov Jugoslavije. Delegati na zveznem kongresu so zlasti tvorno sodelovali v komisijah kongresa, torej predvsem pri usklajevanju dopolnil k programskemu delu dokumentov in statutu in kot kaže, s tem delom precej prispevali k temu, da ima nova organiziranost na zvezni ravni konfederativni značaj.

Odločitev o tem, ali bodo sindikati dejavnosti sodelovali z drugimi na zvezni ravni, je v rokah njihovih organov. Prav tako pa tudi odločitev, ali se bo Zveza svobodnih sindikatov Slovenije vključila kot samostojna in le svojemu članstvu odgovorna v jugoslovansko konfederacijo.

Marjan Horvat

V preddverju kongresne dvorane

Iz vsebine:

Gorenje, Elan, Meblo (3)

Dobro jutro Beograd, dober dan Srbija (4)

Sploh ne bi prišli na kongres, če bi nameravali predčasno oditi (5)

Stran 6:

Enaintridesetega maja so na delovnem posvetu v Domu sindikatov vendarle in upajmo tudi jasno potegnili poteze o tem, kako naprej v Svobodnih sindikatih Slovenije pri reševanju nekaterih vprašanj organiziranosti in financiranja.

Ugotovitve in delovni dogovori, ki so bili sprejeti s soglasjem, bodo zdaj bržkone onemogočili nekaterim ribarjenje v kalnem.

Ignac je šel na oglede v Evropo (8)

Drhal pa veselo krade naprej (9)

Delavci imajo pravico do dote, ne le do odpravnine (10)

Ali bo dinar (spet) ob trdno veljavo (11)

Borza sindikalnega turizma (13)

Zaprtih počitniških domov si ne bi smeli privoščiti (14)

O odpustih po kriteriju fižolovih prekel (15)

Direktorjem vseh barv

Vprašanja o tem, kdo naj plača članarino in kako naj mu jo obračunajo, so se lep čas vlekla kot jara kača. Zato je predsedstvo Zveze svobodnih sindikatov Slovenije na zadnji seji sklenilo takole:

Predlagamo, da opravi obračun in nakazilo članarine strokovna služba podjetja. Menimo, da je podlaga za to v 5. členu Zakona o delovnih razmerjih (Ur. l. RS 14/1990) ter v XXIX. poglavju zasnove generalne kolektivne pogodbe, – gre za pogoje za delovanje sindikata), na podlagi katere mora podjetje oziroma delodajalec za delo sindikata zagotoviti obračun in plačevanje članarine sindikatu za člane sindikata.

Ponekod tovariši in gospodje direktorji preprečujejo obračun sindikalne članarine. Bilo bi pa bolje, če bi raje reševali svoje (gospodarske) barke, kot pa da preprečujejo dobre namene sindikatov. Gre namreč za ljudi, ki garajo in ustvarjajo pod njihovo komando...

O odstopih v sindikatu

Vzvodi, ki botrujejo zahtevam, so različni, od osebne ravni do očitkov, da sindikati niso dovolj storili v pogajanjih z GZ pri oblikovanju kolektivnih pogodb, vse skupaj pa je dediščina na kongresu neizživetih pričakovanj, kjer radikalnejše, praviloma tudi mlajše sindikalno jedro ni doseglo kadrovskega zasuka pa tudi pri organiziranosti – se pravi statutu – so računi neporavnani. Nihče niti ne želi niti sme oporekati zahtevam po umiku predsednika ali predsedstva sindikata, to je navsezadnje člen demokratičnih odnosov, je pa demokracije kaj hitro konec, če ni podprta s pravšnjimi argumenti, če se zaganja samo v enega človeka ali peščico ljudi, ne vidi pa bistvenih problemov v vsej organizaciji. Trdimo, da se z zamenjavo Miha Ravnika slovenski sindikati kakovostno ne bi spremenili, četudi oddidejo hkrati vsi člani predsedstva. Dokler bodo imeli sindikati tako sestavljen svet, v katerem je veliko tradicionalistov – prav ti pa še kako izvirajo iz občinskih struktur, ni pričakovati uresničenja želja, ki naj bi se izpolnile avtorjem zahtev po odstopu. Tako hočeš ali nočeš pridemo do spoznanja, da je Ravnik najmanjša cokla organizaciji, saj nanjo nikoli ni imel takšnega vpliva, da bi v resnici mogel biti objektivno kriv za vse, kar ga obtožujejo. Deloma so napadi zato iracionalni, mejijo na nepoštenost in obračun, kar vsekakor niso karakterne značilnosti predsednika. Je pa njegova moralna dolžnost in tudi dolžnost najtesnejših sodelavcev, da skupaj premislijo, ali je res, da prav on povzroča zastoj pri včlanjevanju in zadrževanju članarine, da upoštevajo veliko izrečenih kritik na Notranjskem, Koroškem, Dolenjskem, Pomurju, Mariboru, na Obali in še kje.

Odvisno od spoznanj in resničnosti se bodo, o tem ne dvomimo, znali odločiti prav. Nekaj pa vendarle moti: zakaj vsi, ki so se spremenili v lovce na glave, Ravnika niso zrušili na kongresu, zakaj mu očitajo togost v času najvitalnejših sprememb organizacije, ki bi še hitreje napredovala, če je ne bi spotikali mnogi po občinskih konferencah, tudi tistih, ki si sedaj prizadevajo za njegov odstop. Vsem nam mora biti jasno tole – nesmiselno je odstraniti zgolj Ravnika, če niste ali niso pripravljeni pomesti z vsemi napakami organizacije, kamor zagotovo sodi tudi sestava sveta. Morebiti bi bilo pametneje pripraviti konferenco in na njej odločiti, kaj z vodilnimi, statutom, programom in sploh organizacijo, ki ima že tretjino članov slovenskih delavcev, ki je prispevala svoj delež k uspešnemu zveznemu sindikalnemu kongresu in v pogajanjih z GZ glede kolektivnih pogodb dosega smiselno rešitev. Torej kljub kritikam, mnogim gotovo upravičenim, ni v minulih tednih brez rezultatov.

Marjan Rogelj,
Radio Ljubljana

Doslej že tristo tisoč članov SSS

V številnih organizacijah sindikata negodujejo, da članskih izkaznic ne dobijo takoj, ko pošljejo pristopne izjave. Pri tem pa prav gotovo ne pomislijo, da registracija, računalniška obdelava in priprava nekaj sto tisoč izkaznic ni preprost postopek. Predvsem pa to ni delo, ki bi ga bilo moč opraviti čez noč.

Kaj vse je potrebno narediti, da dobi član svojo izkaznico, smo povprašali vodjo informativne službe Pavleta Vrhovca. On je namreč najbolje poučen, kako poteka računalniška obdelava pristopnih izjav in izdaja članskih izkaznic.

»Postopek res ni preprost. Zaradi sorazmerno slabe opremljenosti pa je tudi počasen. Pri obdelavi stalno ali občasno, tu v hiši, sodeluje trideset ljudi. Delamo tudi ob sobotah in nedeljah. Ozko grlo so računalniki. Imajo le štiri. In pa printerji, ki so prepočasni.

Postopek je dolg. Vse izjave najprej v glavni pisarni preštejejo in vpišejo. Potem je treba izjave ločiti po dejavnostih in jih opremiti s številkami. Nato jih vnašajo v računalnik, kjer potem naredijo kontrolni izpisek. Tu je potrebno kar precej popravkov, potlej se naredijo izpiski po abecednem redu, po dejavnostih, po številkah izkaznic in po občinah. Šele potem se pripravijo diskete za izdelavo izkaznic. Še prej se naredi izpisek kot zavarovalna kopija. Izkaznice izdelujejo v podjetju Muflon v Radečah. Teh ne tiskajo, ampak so podatki vtisnjeni.

Zmogljivost Muflona je štiri tisoč izkaznic v osmih urah. Kaj dosti več jih pa tudi mi ne moremo pripraviti. Z obdelavo pristopnih izjav smo začeli 10. maja in do danes, 6. junija, torej v slabem mesecu smo pripravili in odposlali 80.000 izkaznic. Če računamo na naše zmogljivosti na dan, bo obdelava trajala kar nekaj mesecev in to trdega dela.

Morda še podatek, da je do danes prispelo 300.000 tisoč pristopnih izjav.«

A. A.

Tudi ukrepi so na cesti

Problemi delavcev, ki so se zaradi stečajev znašli brez dela na cesti, se iz dneva v dan zaostrujejo – a kar je pri vsem še najhuje, je to, da so tudi ukrepi, s katerim bi jim pomagali v njihovem boju za preživetje, dobesedno na cesti. Negotovost je tisto najhujše, kar ljudje preživljajo v tem času.

Po zadnjih podatkih službe družbenega knjigovodstva Slovenije je kar deset odstotkov zaposlenih v gospodarstvu takšnih, ki v plačilni kuverti niso prejeli niti 1.870 dinarjev, kolikor je ta hip zajamčeni osebni dohodek. Vendar pa si delavci za zdaj še ne upajo bentiti na glas, saj po slovenskih podjetjih straši strah pred stečaji oziroma pred brezposelnostjo, ki jo prinašajo s sabo.

Čedalje bolj se uveljavlja prepričanje, da je pomembno imeti delo oziroma zagotovljeno delovno mesto, medtem ko plačilo za delo ni tako zelo pomembno. Ali drugače – delavci so marsikje pripravljeni delati za nizke plače, samo da ne bi izgubili svojega delovnega mesta. In to upravičeno, saj smo v letošnjih prvih štirih mesecih izgubili kar 10.000 delovnih mest. Konec maja je bilo uradno potrjenih 41.000 brezposelnih.

Vprašanje brezposelnosti pa se v življenju rešuje po polževo. Vsi pričakujejo ukrepe nove vlade, s katerimi bo omogočila odpiranje novih delovnih mest. A nova vlada se komajda uvaja v svoje delo in odkrito priznava, da ni vedela, kakšno breme si je nakopala na svoj hrbet.

Ker smo vse dozdaj živeli v sistemu, ki je posamezniku zagotavljal najrazličnejše varnosti, ni pa bil sam sposoben preživeti, se ljudje v teh časih počutijo popolnoma nepotrebne, ne znajdejo se več. Odrinjenost, ki izvira iz brezposelnosti, pa ljudi še posebej prizadene. Brezposelnost torej ne predstavlja le materialnega vprašanja, ampak ima širše razsežnosti: psihološke, socialne, moralne, zdravstvene in druge. Gre za vprašanje človekovega samovrednotenja, za njegovo prihodnost, za izkoriščanje prostega časa, za ugled v družbi, za položaj v družini, za uresničevanje delovnih sposobnosti. Vse to ob nastanku brezposelnosti po navadi preradi pozabljamo.

Naraščanje brezposelnosti bo vplivalo na obseg in vrste vedenjskih motenj tako pri odraslih kot pri mladini. Brezposelnost bo povečala potrebe po materialni pomoči in svetovanju družinam tistih, ki izgubijo delo. Vsak dan poslušamo, da zaposlitve po vsej verjetnosti ne bo več za vse delovno razdobje, da bo potrebno nenehno preusmerjanje, prekvalifikacije, reforma izobraževanja, ki bo spodbujala ustvarjalnost.

V novejšem času je v zvezi z zaposlovanjem zelo modno govoriti o samozaposlovanju, o zasebnem podjetništvu. Žal pa ni na voljo podatkov, ki bi tolikšno navdušenje za tovrstno zaposlovanje podprli. Število na novo ustanovljenih firm ni zadosten kazalec za optimizem, saj se pri tem nič ne ve, kolikšen je njihov dohodek. Novoustanovljene firme so zvečine le nekakšni rešilni čolni, medtem ko je do obale še sila daleč.

Težišče socialne politike bo zato v prihodnje na področju zaposlovanja v trikotniku trg – država – družina. Iz vladnih krogov je pricurljalo, da novi izvršni svet predvideva na tem področju dve fazi ukrepov – kratkoročne, ki bi bili v funkciji preživetja, dolgoročni pa v funkciji socialne blaginje in kakovosti življenja. Vse skupaj pa bo treba še zakonsko urediti.

Gre za takšno socialo, ki se bo približevala evropski in v kateri bo več izvajalcev, glavno težišče dela pa bo na pomoči za samopomoč, na dobrodelnosti (cerkev, rdeči križ) in na strokovni pomoči. Vse kaže na to, da vemo, kaj hočemo, ne vemo pa še tega, kako bi vse to dosegli. Brezposelni delavci pa so tu, so naša stvarnost in pomagati jim je treba s konkretnimi ukrepi takoj, že zdaj.

Marija Frančeškin

Odpraviti izjeme

Kot je že v navadi, predlaga zvezna vlada, naj skupščina oprosti plačila carine in uvoznih dajatev opremo, reprodukcijski material in drugo blago za 15. evropsko prvenstvo v atletiki, ki bo letos poleti v Splitu. Zakon naj bi sprejeli po hitrem postopku.

V slovenski zbornici so proti. Razlogi so naslednji: predlog je predvsem v nasprotju z opredelitvijo ZIS, da se bo letos zmanjšalo število izjem pri plačevanju carine in uvoznih dajatev. Drugič, izjeme so preštevilne, načeloma pa v tržno gospodarstvo tudi ne sodijo. Tretjič, predlagatelj zakona sploh ne navaja, za kakšne vrste blaga gre. Četrtič, nesprejemljiva je formulacija, da gre za časovno stisko, saj je bilo prvenstvo Splitu dodeljeno že pred tremi leti. Petič, določilo v osnutku zakona, da bo ZIS določil vrste blaga ter količine in vrednosti, je brez zveze, saj naj bi zakon veljal za nazaj, to je od 1. januarja letos.

Zbornica je pripravljena podpreti predlog ZIS le v primeru, če zvezna vlada lahko nadomesti te oprostitve carin in uvoznih davščin kar iz proračuna in brez karšnih koli posledic za gospodarstvo.

R. B.

Svobodni Sindikati Slovenije

Sklepi ROS lesarstva Slovenije

Republiški odbor sindikata lesarstva Slovenije je na 1. seji, ki je bila 31. maja 1990, med drugim sprejel tudi

SKLEP:

Vodstvu ZSSS predlagamo, naj v dogovoru s časopisom Delavska enotnost prouči možnost, da bi vsak član sindikata v prihodnje prejemal ta časopis.

Sekretar ROS: Marjan FERČEC

Opeharjene čistilke

»Zdravstveni dom Ljubljana Vič-Rudnik je bil prisiljen odpovedati pogodbo o opravljanju storitev čiščenja, ker z vašimi storitvami ni bil zadovoljen.« Tako se začenja dopis omenjenega zdravstvenega doma, ki ga je podpisala predsednica KPO Jožica Recer in v katerem jim še sporoča, da bodo pogodbo o čiščenju sklenili z zasebnim podjetjem AS, in to od 16. 6. naprej. V dopisu je še dodano, da je podjetje AS pripravljeno prevzeti tudi delavce pod enakimi pogoji, kot so bili sprejeti v delovno razmerje v podjetje Zitus. Toda ta izjava je bila dana šele na zahtevo podjetja Zitus. Podjetnik AS je namreč na začetku izjavil, da bo potreboval le pet delavk od 23, kolikor jih sedaj čisti prostore zdravstvenega doma Vič-Rudnik. Zato se delavke bojijo, da bodo s 16. junijem izgubile delo.

Obrnile so se na sindikat, ki je v četrtek sklical sestanek, vendar se ga predstavniki Zdravstvenega doma niso udeležili in odsotnosti tudi niso opravičili. Prišli sta le sindikalni delavki, ki z zadevo nista seznanjeni.

Jedro težav je po pisanju Zdravstvenega doma Vič-Rudnik, ki pa ni utemeljeno z dokazi, v kakovosti storitev. Delavci Zitusa sicer priznavajo pomanjkljivosti in jih odpravljajo, saj so prav gotovo posledica malomarnega odnosa posameznih čistilk do dela, torej delavk, ki jih je Zitus prevzel od zdravstvenega doma, ko je z ZD Vič-Rudnik sklenil pogodbo o čiščenju prostorov. Zanimivo je, da so na videz s takrat sklenjeno pogodbo pridobili vsi. Zitus je dobil nov in po njegovem mnenju donosen posel, delavke-čistilke so, na začetku, zaslužile tudi do 50% več kot prej in zdravstveni dom je imel s čiščenjem manj stroškov. Kdo je odškodovan? Če dobim jaz več, mora, logično, dobiti moj partner manj oziroma plačati toliko več, ali pa je bilo do tedaj nekaj hudo narobe. In tako je tudi bilo.

Glavni vzrok spora so kakovost, vse večji materialni stroški, slabo sestavljena pogodba, ki nima natančno določenega načina ugotavljanja kakovosti. Tako se je lahko zgodilo, da ZD Vič-Rudnik sploh noče slišati o skupni komisiji, ki bi objektivno ugotavljala kakovost dela, obenem pa ne priznava niti ugotovitev sanitarne inšpekcije, češ da v pogodbi to ni opredeljeno. Obenem pa je pripravljen skleniti novo pogodbo z zasebnim podjetjem, ki prav tako na pamet zagotavlja kakovostne storitve z manj delavci za nižjo ceno. Ali ni podobnost namig, da se bo položaj prav gotovo čez nekaj časa ponovil, le da bosta partnerja druga. Toda, kdo je oškodovan? Zdaj iz vsega že lahko mirno zatrdimo, da le delavec, tisti, ki neposredno opravlja dogovorjene storitve, in ne vodilni delavci. Morda pa bo kdo le (na kakšen način!?), kaj pridobil. Snažilke ne, delavci v ZD tudi ne... Na vrsti je sindikat in še kdo, da prepreči igre z delavci.

Remigij Noč

Zapiranje nuklearke

Ena izmed političnih tem, s katerimi se srečuje nova vlada, je tudi vprašanje obratovanja krške nuklearke. Najprej so nasprotniki jedrske elektrarne govorili, da je treba to narediti takoj, v predvolilni kampanji so rok prestavili na leto 1992, sedanji energetski minister pa govori o letu 1995.

Skratka, rok za zaprtje se vse bolj pomika v prihodnost, hkrati pa postaja očitno, da bo treba za zaprtje izpolniti nekaj težkih pogojev. Predvsem se ne bi smeli igrati z električnimi mrki, velike porabnike električne energije bi bilo treba spraviti k pameti, zgraditi nadomestne zmogljivosti, obstaja celo varianta za uvoz električne energije iz Sovjetske zveze.

Že vsaka rešitev posebej terja velik trud, vse skupaj pa zveni neuresničljivo že do leta 1995. Poskrbeti bo treba tudi za odlagališče za srednje in nizko radioaktivne odpadke ter za izrabljeno gorivo. Poleg tega pa bo Kriško na svojem dvorišču še vedno imelo jedrski objekt, le da ne bo proizvajal električne energije.

Ali vlada misli resno z zaprtjem nuklearke, je težko napovedati, saj bo njen mandat potekel pred letom 1995 in se bo morala s tem vprašanjem temeljiteje spoprijeti še naslednja. Ali so to obljube, ki naj bi zamašile usta zelenim, pa tudi sosedom, ki že vrsto let zahtevajo zaprtje nuklearke. Lahko pa je tudi – kar je še najverjetneje »vojna« napoved velikim porabnikom električne energije, da se začno že enkrat gospodarneje vesti. Kakor koli že, z zaprtjem nuklearke se bomo morali Slovenci slejkoprej soočiti, če ne prej pa ob začetku tretjega tisočletja, ko bo potekel njen življenjski vek.

M. F.

Učinkovitost?

Olajšava oziroma učinkovitejše carinjenje potnikov in blaga? Lari fari, meni slovenska gospodarska zbornica o predlogu zvezne vlade, da bi skupščina sprejela zakon o samo dveh stopnjah prometnega davka pri uvozu iz tujine: 30-odstotnega za uvoz »normalnih« izdelkov in 100-odstotnega za uvoz luksuza. Gre le za to, da bi si vlada napolnila zvezno blagajno, meni zbornica.

Resda sedanja ureditev davkov ni smotrna, vendar je treba sistem prometnih davkov prilagoditi sistemom, ki so v veljavi v tržnih gospodarstvih, kar pomeni bistveno znižanje najvišjih davčnih stopenj in določitev največ pet tarifnih razredov. Zbornica ocenjuje, da hoče ZIS s tem ukrepom (ne le s tem, op.p.) zmanjšati vpliv neustreznega tečaja dinarja. Tega pa seveda ni mogoče urediti z nekonsistentnimi ukrepi davčne politike, pač pa le s primernim tečajem in »tržno« davčno in carinsko politiko.

R. B.

(Ne)zaposlitvena statistika

V Sloveniji je bilo konec marca 1990 prijavljenih 38.876 brezposelnih, kar je za 46,3 odstotka več kot v enakem obdobju lani. V prvih treh mesecih je brezposelnost naraščala po pet odstotkov na mesec. Na novo se je pri zavodih za zaposlovanje prijavilo za 65,5 odstotka več kot v preteklem letu. Podjetja so v tem času prijavila za 12,8 odstotka manj potreb kot lani.

Relativna stopnja brezposelnosti za prvo trimesečje je bila 4,5-odstotna.

Konec marca je čakalo na prvo zaposlitev 10.263 oseb, kar je za 36,2 odstotka več kot lani.

Med iskalci prve zaposlitve jih 57,2 odstotka nima strokovne izobrazbe, prijavilo pa se jih je 2.302, ali 36,2 odstotka več. Med iskalci zaposlitve je kar 51,4 odstotka mlajših od šestindvajset let.

Med iskalci zaposlitve se je najbolj povečalo število tistih s sedmo stopnjo izobrazbe, pri tem pa je število delavcev brez poklica ostalo pod povprečjem.

Konec marca 1990 je pri zavodih za zaposlovanje 22.825 iskalcev čakalo več kot šest mesecev, to pa je 58,7 odstotka vseh iskalcev zaposlitve. Na zaposlitev pa je čakalo več kot dvanajst mesecev kar 15.574 oseb.

Med iskalci zaposlitve je bilo konec marca prijavljenih 18.222 žensk ali 46,5 odstotka.

Razmerje med prijavljenimi iskalci zaposlitve pri zavodih za zaposlovanje in potrebami po delavcih in pripravnikih konec marca 1990: na eno potrebo je prišlo 7,0 iskalcev zaposlitve, po posameznih regijah pa: Celje 10,8, Koper 4,6, Kranj 4,1, Ljubljana 7,4, Maribor 15,6, Murska Sobota 15,7, Nova Gorica 7,0, Novo mesto 6,5, Sevnica 10,7, Velenje 26,4.

S tiskovne konference v Titovem Velenju

Ne pustimo, da bi nam propadlo še Gorenje!

Pred začetkom novinarske konference v novopečenem koncernu Gorenje iz Titovega Velenja smo novinarji ugibali, kaj nam bo novega povedal predsednik poslovodnega odbora Herman Rigelnik. Enotno mnenje je bilo: nič dobrega! In natanko to se je tudi zgodilo, kajti v nasprotnem primeru bi se lahko zgodil čudež. Ti pa se, kot je splošno znano, dogajajo zelo poredko, v gospodarstvu, v katerem vladajo zakonitosti, pa sploh ne. Čudeža torej ni bilo, bila je le mora. In, to je tudi treba povedati, kanček optimizma, ki so nam ga vsega hudega navajeni skušali vliti Rigelnik in njegovi. Mislim, da jim je uspelo. To pa zato, ker jim je tudi moralo uspeti, kajti to je edina bilka, iz katere še lahko nastane zelena livada. Druge ni...

Gorenje danes. Nič drugega kot odsev časa in prostora, v katerem živimo. Kaj ju označuje? Saj veste, kaj bi našteval. Vse je bilo že povedano. Na eni strani balkansko bahaško trkanje po prsih z administrativno konvertibilnim dinarjem, na drugi vsesplošno padanje učinkovitosti gospodarjenja, splošna nelikvidnost, dolgovi...

Herman Rigelnik je kljub temu jekleno hladen. Zaupa vase, zaupa v sistem Gorenja in njegove delavce. Vse skupaj naj bi po njegovem mnenju odstopalo od razpadajočega in na trenutke (Elan) že zaudarjajočega slovenskega tkiva. **O morebitnem polomu Gorenja ne pusti niti misliti.** Takšna »natolcevanja« modro povezuje z usodo slovenske gospodarske (ne)moči in na njej temelječi slovenski državni samobitnosti. Če drugega ne, s takšnim prijemom zbudi usodno vprašanje: »Saj res, kaj pa nam še ostane, če propade tudi Gorenje?«

Rigelnik ni samo ekonomist, je tudi psiholog. V svoji načrtni kritiki slovenske zaplankanosti, sebičnosti in zavisti (naj sosedu koza crkne), skuša v bližnji in daljni okolici **zanetiti slovenski samoohranitveni čut.** Pronicljiv, kot je, ve, da je prav v njem iskati moč za nov razvojni ciklus slovenskega gospodarstva, brez katerega je naše tvorno vključevanje v Evropo lahko le pobožna želja. In v tej partiji ima svojo karto, ki sem jo uzrl v tehle besedah: **»Dopuščam možnost, da si kdo v tej vsesplošni destrukciji želi tudi propad Gorenja. Danes je vse mogoče. Toda tudi, če se to zgodi, vam jamčim, da Gorenje ni Iskra, ni Elan, za katerim ostaja ogromna finančna luknja, ki jo bomo morali vsi plačati. S propadom Gorenja bi slovenski družbi veliko ostalo. Njegovega premoženja ne moremo meriti z dolgovi!«**

Konkretne številke potrjujejo njegove misli. Gorenje ima zdaj več terjatev kot dolgov, ima pa tudi dvakrat več zapadlih terjatev kot obveznosti. Sistem ima za 180 milijonov DEM dolgov, ki jih lahko pokrijejo z dvomesečno realizacijo. Rigelnika skrbi nekaj drugega. Zaveda se, da je podkapitaliziran in da mora zato loviti svetovni razvoj. Brez tega se je že vnaprej prodal. Tega pa noče. V tisti zaverovanosti v svojo moč **ima tudi svoj ponos.** Toda zaveda se, da vse to nič ne pomeni, če ne gradi na realnih temeljih. Prav zato so se v Gorenju odločili za obveznice. Izdali bodo za 50 milijonov DEM vrednostnih papirjev. Pet milijonov naj bi jih prodali svojim delavcem, 35 milijonov partnerjem, s katerimi finančno poslujejo, preostalih 10 pa drugim partnerjem. Na vprašanje, zakaj niso z reševanjem kapitalizacije sistema pobili dve muhi na mah in rešili še glavno vprašanje, to je lastninjenje lastnine, in razpisali že v tej fazi delnice, je Rigelnik argumentirano odgovoril. Najprej hoče, da se o teh stvareh, ki so tudi po njegovem mnenju glavni za obstoj in razvoj, dokončno odloči slovenska družba. Poleg tega pa je bil čisto pragmatičen. Saj res, kdo bi v tem položaju, ko se ne plačujejo niti računi, ko učinkovitost gospodarjenja strmo pada, ko država z realsocialističnimi vatli zajema v morebitni dobiček, odločal za delnico? Se pa tudi Rigelnik zaveda, da bo to vprašanje potrebno rešiti v kar najkrajšem času, zato so v Gorenju pri izdaji obveznic predvideli možnost, da bi jih prinosnik lahko (po oblikovanju koncerna v delniško družbo) spremenil v delnice.

Toda treba je preživeti! Najprej ta, potem drugi in še mesec za njim. Za to so v Gorenju izdelali tudi konkreten načrt, **načrt preživetja.** V njem je na prvem mestu proizvodnja, ki dela (Rigelnik: mora delati) s polnimi zmogljivostmi. Toda izdelke je treba tudi prodajati. Gorenju glede tega in spričo »balkanskih vojn 1990« ne preostane drugega, kot da se z vsemi močmi usmerja v izvoz. In to tudi počne. Srbsko blokado so nevtralizirali z veliko ekspanzijo na Madžarsko.

Zakaj prodajajo zunaj ceneje kot doma? Novinar je dobil edino logičen odgovor: zato pač, ker se zunaj dražje prodajati ne more. Tega pa, da bodo morale biti cene izdelkov Gorenja tudi doma evropske, se vodilni ljudje Gorenja dobro zavedajo. Toda, če hočejo doseči ta cilj, bo moral svoje storiti tudi Marković. Gotovo pravilna je Rigelnikova misel, da mora biti v tem primeru prav vse pod konkurenčnim pritiskom – od infrastrukture do finalista. Nikakor pa ne samo končni proizvajalec, kar se dogaja sedaj. Gorenje je glede tega že storilo prve korake. Od svojih dobaviteljev so že zahtevali, da **za najmanj 30 odstotkov znižajo cene reprodukcijskih materialov.** »Pa še vedno,« pravi Rigelnik, »bo tudi ta raven v nekaterih primerih vsaj za 30 odstotkov nad ceno autputa, ki ga ima na voljo možna zahodna konkurenca Gorenja. Vrag je odnesel šalo. In očitno se ne šali niti Rigelnik, ko pravi, da bodo, če bodo naleteli na gluha ušesa dobaviteljev, začeli vse, kar zdaj kupujejo doma, uvažati. Kaj to pomeni za slovensko in jugoslovansko gospodarstvo?

Popoln polom. Da bi ga preprečili, ni dovolj le Gorenje s svojimi dobavitelji. Zdaj je na vrsti Marković. **Ali bo še naprej vztrajal pri konvertibilnosti dinarja zgolj s skrajno zategnjeno denarno politiko in s tem peljal gospodarstvo v popolno destrukcijo, kar mu je po številnih klicih v sili že dodobra uspelo ali pa bo z nujnimi ukrepi za razbremenitev gospodarstva polagoma ustvaril tiste vzgibe za oživitev gospodarstva in nov razvojni ciklus, kar bi dinarju postopno lahko zagotovilo resnično konvertibilnost?** Marković pravzaprav nima, izbire, četudi bodo generali zaradi skrčenih izdatkov za vojsko še tako rožljali in produkcijsko inferiorni deli Jugoslavije še tako politično manevrirali. **Igri permanentnih noči dolgih nožev se bliža nepreklicni konec.**

Gorenje za zdaj po svoje odgovarja na okoliščine, v katerih imamo konvertibilno valuto in 50- do 60-odstotne obresti. Le katero gospodarstvo na svetu je zmožno ustvarjati takšne profitne stopnje, da bi krilo takšen strošek kapitala? Odgovor je samo eden: nobeno! In prav tu je odgovor oziroma pritrditev iskrenemu Preglovemu priznanju, »da so izgubili kompas«. Gorenju v tem položaju ne preostane drugega, kot da se internacionalizira. To pa predvsem pomeni, da mora kar najbolj delati ovinke okoli Markovićevih zablod in kolikor se le da povezovati s svetom. Ne samo zaradi Markovića, temveč tudi zaradi svoje prihodnosti, ki je ni iskati niti samo v Sloveniji niti v Jugoslaviji, temveč prav povsod po svetu.

Stiki in pogovori s korporacijami, kot so General Electric, Siemens, Bosch, Ikea itd., nam, kot je dejal tudi Rigelnik, govore o prihodnji poslovni filozofiji in razvoju Gorenja. Če k temu dodamo še lastne projekte internacionalizacije, potem je jasno, da se **Gorenje kljub vsemu pospešeno otresa prisilnega jopiča realsocialistične ekonomije** in naloga slovenske demokratično izvoljene politike pri tem je, da mu pomaga. Vsaj po teoriji bi moralo biti tako...

Ivo Kuljaj

V Meblu so na novo zavihali rokave, da bi popravili stare napake

Z novimi podjetji do novih delovnih mest

Sredi maja je delavski svet Mebla, ko se je njegova barka že nevarno nagnila na bok in bila v nevarnosti, da dokončno potone, potegnil odločilno potezo. Poslovil se je od svojega dosedanjega direktorja Antona Zidarja, ki mu sicer še ni potekel mandat, in pokazal vrata še trem članom kolegija, Viktorju Arhu – pomočniku direktorja, Vojku Terbižanu – tehnićnemu direktorju, in Igorju Zadravcu – vodji splošnega sektorja. Vsem je izglasoval nezaupnico. To pa je bil seveda šele začetek zahtevne akcije, da bi kolektiv obdržal na površju.

Pod dosedanjim vodstvom je namreč podjetje pridelalo stomilijonsko izgubo. To pa še zdaleč ni vse. Od tovarne so se poslovili številni dragoceni strokovnjaki, saj dosedanji direktor Zidar ni imel kdo ve koliko posluha za sodelovanje, pobude in kreativno delo svojih podrejenih. Ti so izrazito nezdrave razmere razmeroma dolgo prenašali, potlej pa so vzeli slovo. Drug za drugim, skoraj do zadnjega. Pa tudi to še ni vsa dedišćina dosedanjega vodstva Mebla. O tem, kaj, kako in na ćigav račun so v podjetju zganjali norčije, na svojem domu že dva meseca premišljuje 66 delavcev Mebla, ki so »začasno nerazporejeni oziroma tehnološki presežek«. Saj je vseeno, kako to imenujemo. Ljudje so brez dela in niti sanja se jim ne, kaj jim bo prinesel jutrišnji dan. Delo in plačo ali cesto in dolgotrajno tekanje s trebuhom za kruhom.

Razpoloženje v Meblu torej ni kdo ve kako razposajeno. Potrebno bo pokriti velike izgube, poiskati sposobne ljudi, predvsem pa poskrbeti, da bodo ljudje imeli delo. Za vse to pa so morali delavci že sedaj še bolj zategniti svoje pasove. Ob žalostni dedišćini, veliki zadolženosti in osiromašenosti na strokovnem področju jim drugega tudi ne preostane. Samo da bi imeli z novim vodstvom več sreče in bi postali komandanti sposobni in odgovorni ljudje. Dela jih ni strah.

Nova podjetja za nova delovna mesta

Prvi mož v Meblu je sedaj finančnik **Franko Štokelj.** Je vršilec dolžnosti direktorja in edini član nekdanjega najožjega kolegija, ki je od delavskega sveta dobil zaupnico. Svoje načrte kuje za sejno mizo, kako udoben pa je direktorski stol oziroma fotelj, še ne ve. Ga še ni preizkusil.

»Zdesetkani kadri v komercialnih vrstah so gotovo problem številka ena. Zapustilo nas je vsaj petnajst dragocenih strokovnjakov, ki so bili proti politiki realizacije za vsako ceno. Imeli so veliko uporabnih zamisli, bili so polni pobud... pa smo jih, žal, izgubili. Računam, da bomo mnoge izmed njih ponovno pridobili za delo v Meblu. Pri vseh ljudeh, ki smo jim ponudili sodelovanje, pa morata biti izpolnjena dva pogoja. Sprejeti jih mora delovno okolje in imeti morajo dovolj volje do dela. V tem smislu se pogovarjam z vsemi kandidati...« pravi Franko Štokelj.

Franko Štokelj

Drugi problem, ki najbolj žuli delavce Mebla je, kot že povedano, pomanjkanje denarja oziroma nelikvidnost. V letošnje leto je zajadral kolektiv s stomilijonsko zgubo. Vendar kaže, da bo Meblo ob pomoči banke in seveda tudi drugih kos tudi temu hudemu problemu. Svoj delež v višini 10 milijonov dinarjev bodo prispevali tudi delavci sami. Ta denar bo šel iz njihovih osebnih dohodkov.

»Bistvenih sprememb v proizvodnji ne načrtujemo. Tudi novega sanacijskega programa ne, saj je tisti iz leta 1987 sprejemljiv. Narobe je bilo le to, da programa nismo uresničevali. Sprememba v primerjavi z dosedanjo prakso bo **realnost** trženja in **tržno sprejemljiva** velikost Mebla...«

Na vprašanje, ali bo slednje krojilo usodo števila delovnih mest, odgovarja Franko Štokelj takole:

»Predvidevam, da bo, vendar še ne vem, kako. Pri tem pa moram poudariti, da bomo ustanovili nova podjetja in z njimi poskrbeli za nova delovna mesta. Poskrbeli bomo torej za nove dejavnosti, ki po naših predvidevanjih sicer ne bodo visoko donosne, zagotavljale pa bodo socialno varnost. In to je bistveno. Med drugim imamo v mislih dodelane posle za tujce, to je proizvodnjo polizdelkov. Pogovarjamo se tudi o vlaganju tujega kapitala, pa še o marsičem. Torej, obdržali bomo prav vse dosedanje dejavnosti in poskrbeli za nove dejavnosti, za nova podjetja. Na vso moč si bomo prizadevali, da ljudje ne bi ostali brez dela,« poudarja Franko Štokelj.

Negotova usoda ljudi na prisilnem dopustu

Za omenjenih 66 delavcev, ki so morali na začetku aprila na prisilni dopust, se je zavzel Občinski sindikalni svet Nova Gorica. Ugotovil je namreč vrsto nezakonitosti. Štiri od prizadetih delavcev so, na primer, v tovarni le ustno obvestili, naj prihodnji dan ne pridejo več v službo. Sicer pa so vsem skupaj, ki so čez noč postali tehnološki presežek, tudi prepovedali vstop v tovarno.

Seveda je usoda omenjenih 66 delavcev še dokaj negotova. Pravna služba občinskega sindikalnega sveta jim je takoj priskočila na pomoč in zahtevala od družbenega pravobranilca samoupravljanja, naj ugotovi, na kateri podlagi je delavski svet Mebla ugotavljal odvečne delavce in naj posebej razišče vprašanje tistih delavcev, ki so bili ob delo na osnovi ustne odredbe.

Seveda so se prizadeti delavci pritožili tudi na delavski svet svoje tovarne in zahtevali varstvo pravic. Nesporno je, da je bilo pri opravljenem postopku oziroma določanju presežka delavcev več nepravilnosti. Zato vsi, ki so zdaj na prisilnem dopustu in z nestrpnostjo čakajo rezultate sanacije, pričakujejo, da jim pravica ne bo obrnila hrbta in da bo novo vodstvo Mebla drugačno od prejšnjega.

Andrej Ulaga

Vladna komisija raziskuje primer Elan

Več neznank kot odgovorov

Teden dni pred izdelavo poročila posebne vladne komisije novinarji kljub drugačni obljubi republiškega komiteja za informiranje niso izvedeli nič novega o primeru Elan. Minister za industrijo in gradbeništvo Izidor Rejc kot predsednik omenjene komisije ni povedal na tiskovni konferenci zbranim številnim novinarjem (»pckrit« je bil velik del Jugoslavije) ničesar, kar ne bi bilo dotlej že objavljeno. Tako smo slišali namesto tega, kaj vse je že znano ali storjeno, le, česa komisija še ne ve, kaj še raziskuje. Predsednik komisije je lahko zagotovil, da bo vlada terjala v primeru Elan in tudi v drugih primerih večjo odgovornost vodilnih struktur in da bo pri ukrepih upoštevala želje upnikov, da bi v Elanu nadaljevali proizvodnjo smuči in plovil – seveda racionalno organizirano.

Kaj je novinarska srenja na omenjeni tiskovni konferenci zvedela? Gospod Rejc je povedal, da je vlada na pobudo predsednika gospoda Alojza Peterleta sestavila osemčlansko komisijo (vodi jo minister za industrijo gospod Izidor Rejc), v kateri so strokovnjaki za ekonomska, finančna, pravna in kazenskopravna vprašanja. Komisija je začela delati 28. maja, dva tedna potem, ko je Elan tudi javno zašel v težave. Pohvale vredna naglica vlade. Na vprašanje, zakaj je vlada samo ob primeru Elan ustanovila posebno komisijo, ko pa je v Sloveniji še vrsta podjetij s podobnimi težavami, je gospod Rejc odgovoril približno takole: Elan je popolno presenečenje, saj od tako uglednega podjetja nihče ni pričakoval poloma. Ostala slovenska podjetja so v težavah že dalj časa in niso presenečenje. Poleg tega je pred potopom precej podjetij – upnikov pri Elanu. Sicer pa vlada pripravlja poseben program revitalizacije slovenskega gospodarstva, ki naj bi bil pripravljen v mesecu dni.

Komisija, tako je izzvenel pogovor z gospodom Rejcem, še ne ve, kje tičijo sposojene milijarde (7. maja je znesek dosegel 2365 milijonov dinarjev ali 338 milijonov DEM), oziroma v kaj so se pretopile. Ni še jasno, ali je omenjeni znesek dolga dokončen. Ne ve se še, kako bi komisija prišla do Elanove dokumentacije, ki je izginila že pred objavo zloma. Komisija še raziskuje, koliko podjetij je Elan v tujini dejansko imel, pet ali šest, niti ne ve, kakšno je bilo njihovo poslovanje. Premoženje Elana še ni ocenjeno. Ni še mogoče reči, kolikšna je (kazenska?) odgovornost nekdanje Elanove vodilne ekipe. Le-te so preiskovalci večkrat že vljudno povabili na pogovor, pripr ni bil nihče, ker za to sodišče ni našlo razlogov. Na vprašanje, koliko delavcev bo ob delo, ko bo Elan očiščen stroškovnega balasta, je gospod Rejc odvrnil, da je na to vprašanje težko že zdaj odgovoriti. Elan bo vsekakor moral racionalizirati proizvodnjo in poslovanje in pri tem bo verjetno določeno število zaposlenih odveč. Koliko, je pa predvsem odvisno od nove vodilne skupine, ki bo Elan prevzela (in ki je še ni).

Komisija je bila sestavljena zato, da bi pridobila čimveč podatkov o obsegu, vzrokih in možnih posledicah Elanove prezadolženosti ter da bi predlagala, kaj bi bilo najbolje, zato naštete uganke ne dajejo upanja, da bi komisija izdelala poročilo do sredine junija, kot trdi republiški komite za informiranje. Zakaj je potem predstavnik za tisk slovenske vlade zbobnal novinarje prej, preden so jim lahko povedali kar koli konkretnega? Ali zato, da bi vlada dokazala svojo odprtost do javnosti in da bi povedala, da na gospodarskem področju pospešeno deluje? Ali pa je to poskus alibija za primer, če rezultati ne bi bili primerni trudu?

Sicer pa bo kup umazanega perila v Elanu verjetno precej velik. Z njim se (z zbiranjem, ne pranjem) ukvarja deset kriminalistov. Elanovcem očitajo ponarejanje poslovnih bilanc vse od zaključnega računa za leto 1986 naprej (morda pa tudi za nazaj, vendar se SDK do tam še ni prekopala). Te bilance je »požegnala« kranjska podružnica SDK, ki pa se zdaj (isti ljudje, če smo prav razumeli gospoda Rejca) izredno trudi v preiskavi zoper Elan. Govori se o tem, da imajo nekdanji vodilni elanovci veliko denarja naloženega v tujini, kar po zagotovilu predsednika vladne komisije tudi raziskujejo. Polno govoric kroži o tako imenovanem pranju smučarskega denarja – in tudi že o demantiju. Raziskujejo tudi lastništvo Elanovih firm v tujini.

Boris Rugelj

Dobro jutro Beograd, dober dan Srbija

Hostija za sindikat svetega Save

Beograd, na prvi dan rožnika. Na prvi dan 11. (zadnjega) kongresa Zveze sindikatov Jugoslavije in prvi dan 1. kongresa Zveze samostojnih sindikatov Jugoslavije. O tem, da bo to prvi kongres novega sindikata, priznam, da dvomim. To, da bi 655 delegatov čez noč spremenilo smer v štiri desetletja enako naravnano in utečeno kolesnico, bi rad sam doživel. Videl.

Drži, da pri nas ni nič več tako, kot je bilo včeraj. Še vlak ni imel zamude. In na postaji ni nihče čakal delegatov, čeprav je bil prihod Slovencev najbolj pričakovan. Enaka ali vsaj podobna je bila le še stara beograjska železniška postaja. Po vsem: po umazaniji, po pridihu Orienta, po vsiljivih taksistih in prerivanju množice, ki največkrat ne ve, kam bi s sabo in se njihova pot začenja in končuje na beograjski železniški postaji.

Zadah teh večnih potnikov, ki nenehno potujejo, čeprav stojijo na istem mestu, se je širil tudi po Domu sindikatov.

Palači so kvarili blišč krvavo rdeče izpisan transparent in miličniki, ki so po trije v skupinah motrili ploščad. Ne vem, zakaj, vendar so ljudje v širokem krogu hodili mimo tega praznega prostora. Lučaj naprej je bil na visokem podstavku pred vodometom rdeči dvosed iz fiatovega hleva: alfa romeo »spitfire«, ki ga je skrojil Pinifarina. Na kabrioletu je sedelo dolgonogo in dolgolaso dekle ter razdeljevalo reklamne letake za Borbino časopisno hišo. Avtomobil bo dobil tisti, ki bo uganil letošnjega prvaka na svetovnem prvenstvu v nogometu. Okrog avtomobila in dekleta se je trlo ljudi, škljocali so fotoaparati, brnele kamere.

Kaže, da imajo v Beogradu posebno grdo mnenje o novinarjih, češ da smo nevarna banda, ker so miličniki, v palači sindikatov jih je kar mrgolelo, natančno pregledovali samo novinarje. Toda samo to jutro in prvič. Pozneje je celo neki delegat opozoril predsedstvo kongresa, da »so se med delegate vrinili vsiljivci, ki s svojimi vpadi v razpravo motijo potek kongresa in zahteval, naj iz dvorane odstranijo vse, ki nimajo razpoznavnih obeskov!«... Z balkona ni bilo moč videti, da bi varnostnikom uspelo izbrskati vsiljivce. Po vsej verjetnosti je imel delegat v mislih tiste delegate, ki so s ploskanjem onemogočali prebiranje dolgoveznih tirad, vse so bile vnaprej napisane in enako naravnane in vse so bile točno za štiri minute daljše od za to določenega časa. Kljub vsemu je bilo vseh 27 prvih govorcev z odra pospremljenih z gromovitim ploskanjem. Novinarji smo drug za drugim odveslali v prijeten sen, dokler se ni za mikrofon zrinil Marjan Lenarčič z Bleda, ki je bil sicer član predsedstva, in zahteval, naj za božjo voljo govorniki že prenehajo z jadikovanjem in jokanjem za ta delavski razred, ker za to niso prišli v Beograd. Kolikšna je vrednost takšnega sindikata, je po Lenarčičevem mnenju jasno že po številu in funkciji gostov, ki naj bi sedeli v prvi klopi. Teh, kolikor jih je namreč še ostalo, ker so po slabi uri že drug za drugim izginili v preddverju, te milopojke ne ganejo. Lenarčiča je dvorana štirikrat nagradila s ploskanjem, toda že naslednji referent je znova pognal lajno. In tako iz ure v uro, v pozno popoldne. Odmor je predsedstvo izsililo le takrat, ko je grozilo, da bo z govornikom ostalo v dvorani – samo.

»A si tudi ti na kongresu?«, me vljudno vpraša natakar, ko mi postreže v prijetni senci pod drevesom, od koder imam lep pregled nad ploščadjo pred palačo sindikatov.« Ali si? Če si, mi prosim vrni denar!« nadaljuje natakar.

– Kakšen denar?

»Tistega iz članarine, ki mi jo že 16 let odtegujete od plače!... Takšen sindikat ni vreden prebite pare...!«

– Počakaj do jutri, ko bo vse drugače...

»Malo morgen! Šestnajst let jih gledam od tu. Vsa leta isti obrazi! Boš videl pojutrišnjem, kako bo vse opustelo. Šli bodo na morje kot Črnogorci! Ali veš, koliko Črnogorcev živi v Beogradu? Ne? Okrog 200.000 različnih nekdanjih in sedanjih funkcionarjev, oficirjev in kaj vem kaj. Izračunaj, koliko stanovanj je to, vsi imajo še stanovanja v Črni gori in vikende na morju, naša raja pa ne more povezati konca s koncem v tistih barakah...«

Listam po beograjskih časopisih in iščem grmoglasen odmev na ukrep naše laboratorijske vlade, ki je odpravila davek za armado in zaprla pipo z denarjem za nerazvite.

Nič, ne na prvi ne na drugi, ne na tretji strani. Šele na četrti vestička o neki seji. Tako se kroji javno mnenje. Priznam, novinarji smo precej krivi za trenutne razmere v odnosih med ljudmi. Tudi Slovenci.

Prvo vprašanje, ki mi ga je postavil kolega zjutraj v Beogradu, je bilo, ali sem videl slovensko delegacijo. Seveda sem videl, saj sem se vozil v istem vagonu. Ozmerjal me je z lažnivcem, in ko sem mu pokazal Ivana Kramerja iz Celja, ki je po naključju prikorakal mimo z večjo skupino, mi je kolega zatrdil, da so to samo »opazovalci«, da Slovenci »bojkotirajo ta kongres« in »če so tu, so zato, da ga bodo demonstrativno zapustili...«

– Dragi prijatelj, tudi Slovenci se učimo. Če smo tu, smo tu, tudi zato, da ga bodo zdaj drugi zapustili...

»E,« je rekel domišljavo, »ostanimo živi, pa bomo videli...« Očitno je, da neenotnost v Dalmatinovi odzvanja tudi v Beogradu, da prihod prepolovljenega števila v Sloveniji izvoljenih delegatov služi s tega vidika za prikazovanje še večjih razpok v slovenskem sindikalnem vodstvu, kot v resnici so.

Beograd živi svoje življenje velemesta. Tisti, ki tri, štiri leta niso bili v Beogradu, od začudenja ne morejo zapreti ust. Medtem ko Slovenci nikakor ne moremo zbrati denarja za dostojno obnovo starih mestnih središč, ki so kot umetnostni spomeniki vnešeni v svetovne kataloge civilizacijske in kulturne dediščine, je Beograd pološčen in obnovljen, da se samo čudiš. In gradbeni stroji v njem še vedno brnijo noč in dan. Prvo, kar ti takoj pade v oko pa so neutrudni čistilci ulic. Na vsakih nekaj metrov so betonski zabojčki za smeti z napisi »za lepše mesto« in smetarji, ki v množici sprehajalcev dan in noč čistijo ulice. Središče Beograda, ki ga opoldne zapro za avtomobilski promet, spominja na kulturna središča Evrope. Izredno okusno oblečene ženske, bogato založene trgovine, do zadnjega sedeža polni brezštevilni vrtovi in terase kavarn, kavarnic in restavracij z ničemer ne potrjujejo, da bi bila Jugoslavija, najmanj pa Beograd v – krizi. Na desettisoče sprehajalcev se umiri šele v zgodnjih jutranjih urah, tako da na Terazijah srečaš večjo množico ob drugi uri zjutraj, kot pred Prešernovim spomenikom v Ljubljani ob desetih dopoldne. Kdaj in kaj ti ljudje delajo, sam bog ve...

Ena Slobodanova slika in dve šajkači

Kaže, da je euforičnost mitingarjev in srbskih nacionalistov dobila drugo, ekonomsko obliko. Ko sem ob zgodnjih jutranjih urah pohajkoval po še vedno živahnem mestu, sem miličnika, ki je v brezdelju motril na gost avtomobilski promet, pobaral, od kod denar, denimo tej stotniji taksistov, ki prazni krožijo ure in ure po mestu. Opozoril sem ga na to, da bilo je pri nas zadnje dni prejšnjega meseca na benzinskih črpalkah videti množice ljudi, ki so kupovali kurilno olje, čeprav doma ne ogrevajo z njim.

»E, moj dragi Slovenec. Kaj misliš, da imajo ti mercedese na zračni pogon. Toda, kaj boš, od nečesa morajo živeti. Bolje je, da delajo, kot da kradejo...«

– V nekem našem časopisu sem pred prihodom v Beograd prebral, da preganjate prodajalce nekaterih časopisov in prekupčevalcev. Vidim pa, da jih je po nekaj za vsakim vogalom in sredi ulice...«

»Pravim ti, da to pišejo bedaki. Poglej tegale tu: tiste ure so iz Hong Konga, orodje je iz Poljske, sir in torbe iz Romunije, prstani iz Turčije, trgovina teče. Gre za mednarodno trgovino, haha. Od nečesa moraš živeti. Vi Slovenci in Hrvati pa se vozite na stotine kilometrov daleč v Avstrijo in Italijo, zapravljate bencin in čas, puščate Švabom denar, mi pa čakamo, da oni pridejo k nam. Prinesejo robo, mi postavimo ceno in imamo oboji dobiček...«

Sila prijazni miličnik mi je pokazal tudi edino sliko Slobodana Miloševića, ki sem jo v Beogradu v dveh dneh videl. Bila je v izložbi papirnice in med odpiralnim časom nisem preverjal, kako gre v prodajo. Srbi in Srbija so že desetletja naša travma. Ne mi, ki se leto in dan prepiramo za malovredne in vse manj pomembne stolčke, za te in one grobove in izčrpavamo v neskončnem in brezpredmetnem analiziranju morebitnih potez Beograda. Zdaj je že jasno kot beli dan, da ne Slovenci in ne Hrvati nimajo svoje države. Srbija je država, ki se je v resnici oblikovala pod Miloševićevim vodstvom, in medtem ko je Janez Stanovnik kot »oče naroda« že dan po volitvah usahnil v sivini vsakdanjosti, Slobodan Milošević s svojo ekipo samo še dodaja manjkajoče podobe resnične države Srbije. Slovenci, ki so se z Markom Bulcem na čelu nazačetku posmehovali srbskemu bojkotu slovenskih proizvodov, si še dolgo ne bomo opomogli od naše poniglavosti in avreole pomembnosti, saj smo padli na najosnovnejšem izpitu trženja: kupec, tudi Srb, bo segel po tistem ponujenem blagu, ki je cenejše. In v Beogradu in v Srbiji je blaga za široko porabo trenutno več kot v Sloveniji. In da je ironija še večja, cene so skoraj za polovico nižje! Večina blaga iz intervencijskega uvoza je ostala na jugu države, ker naše trgovske organizacije iz samo njim znanih razlogov niso za to blago kazale preveč zanimanja. Če k temu dodamo še nižje cene električne energije za gospodinjstva in proizvodnjo, nižje cene stanarin in drugih dajatev, predvsem pa to, da je vodstvo Srbije iz samo njim znanih virov našlo denar tudi za enkrat povečane plače (za isto delo in celo manjšo proizvodnjo), je račun jasen. Odveč bi bilo naštevati, da danes ni človeka, ki bi v Srbiji znal pove-

Slovenci doživljamo največje in najtežje travme zaradi svojih zmot v politiki. Naša največja travma pa je Srbija. Ne zaradi pasjih bombic, ki kdaj pa kdaj prifrčijo k nam iz Beograda. Ne, temveč zato, ker je daleč pred nami in nas to spoznanje naše naivnosti osuplja.

Slovencev ne bo – Slovenci so prišli! Del jugoslovanske javnosti so nekateri spet poskušali zlonamerno prepričati, da Slovencev ne bo na kongres. Eni so se na kongres pripeljali z mercedesi, drugi z letali, slovenska delegacija pa z vlakom.

Nestrpnost med pričakovanjem. Šele drugi dan, pozno popoldne, je postalo jasno, da gre v resnici za prvi kongres prve in edine nadstrankarske, konfederalne organizacije v Jugoslaviji.

Srbi častijo Miloševića, mi pa Krambergerja. Imajo Jovića, mi pa Karla Franka iz Puconcev. Medtem ko naš ministrski predsednik hodi k spovedi k Mariji Snežni, notranji minister pa na Otočec na Krki, sta Srba eden v New Yorku in drugi v Tel-Avivu.

Danes zagotovo več Slovencev pozna Gradec, Dunaj, München ali Trst kot pa Beograd. Večina Slovencev vidi Beograd kot mesto, v katerem s sendvičem v žepu in z Miloševićevo sliko v naročju vpijejo delavci iz Rakovice pred skupščino ali po Terezijah patruljirajo v šajkače pokriti križemgledi četniki.

Svobodni Sindikati Slovenije

dati, koliko prebivalcev v resnici šteje Beograd, kaj šele, koliko prebivalcev Srbije sploh ne plačuje porabljene električne energije, davkov, komunalnih prispevkov...

Vrtnica za predsednika z jokerjem

Medtem se je v palači sindikatov pred mikrofonom pojavil drugi Slovenec, Andrej Zimerman iz Šiške. Tudi on je poskušal ustaviti litanije in priseganja, tudi on je požel troje aplavzov in tudi on je bil odpravljen z gromkim ploskanjem. Tirada referentov pa se je nadaljevala do onemoglosti.

Skadarlija drugače zazvenela. Peli smo vsi: Makedonci in Črnogorci, Japonci in Slovenci. Vsak po svoje: »tam daleč, na oni strani morja, tam... je Rusija...« so peli samo – Črnogorci... Jugosalvijo pa spet vsi skupaj. Tone Ratej, predsednik iz Šentjurja, je imel prav ta dan rojstni dan in dam roko v ogenj, da še nikoli na svojem praznovanju ni imel tolikšnega števila – Japoncev...

Drugi dan kongresa se je začel, kot se je končal prvi dan, če odštejemo ogorčenje delegata s Kosova, ki je ozmerjal predsedstvo kongresa, ker je med nekaj desetimi telegrami omenilo in posebej prebralo tudi telegram neodvisnih sindikatov Kosova, ki so sporočali, da na kongresu sedeči delegati niso legitimni predstavniki delavcev na Kosovu...

Ko sem zjutraj čakajoč na začetek dela kongresa prelistaval časopisje in prebiral, kaj kolegi s kongresa sporočajo, je mimo priskakaljajo deset, dvanajst let staro dekletce. Lepooka dolgonoga deklica, ki je še ob dveh zjutraj po Skadarliji prodajala – vrtnice. In spet je tu, povsem drugače opravljena, toda z – vrtnicami. Vsa navdušena mi pripoveduje, da smo Slovenci najboljši, ker smo ji zjutraj in in sinoči pokupili na desetine vrtnic, da pa se pred sindikalno palačo ne splača prodajati vrtnic. Za eno pa se le dogovoriva: včeraj je umrl igralec Dragan Laković, tisti filmski in gledališki igralec, ki je v tej isti palači sindikatov tako briljantno vodil mednarodni otroški festival »Evropa poje«. Žal nama varnostniki niso pustili, da bi na zid palače ob vhodu zanj položila vrtnico. To ravnanje varnostnikov dekletca ni presenetilo. »Oni so tako samo zato tu, da delajo gužvo,« je komentirala. In veste, koliko to dekletce, ki bi rado postalo filmska zvezda, kot je bila Olivera Katarina, zasluži? Dvakrat več kot moj predsednik sindikata. Žal ugotavlja, da ne bo več dolgo prodajala vrtnic, ker jo hočejo vsi kupci poljubljati na ustnice. Njej pa je to mrsko...

In spet usklajujemo, dopolnjujemo, popravljamo, ponavljamo, razlagamo. Člen za členom, amandma za amandmajem, dva izmed delegatov sta že četrtič za mikrofonom predstavniku gostincev v četrto s ploskanjem onemogočijo, da bi govoril, toda on nadaljuje...

»Ali ste Slovenci barabe! Azemu Vlasiju ste v Iskri dali službo in tukaj v statut pod tujim imenom vnesli vse svoje nemogoče in bratomorne zahteve,« mi na uho benti kolega. »S predsednikom pa niste uspeli, čeprav bi bil za organizacijo Zvonimir Hrabar boljši. Vseeno boš dal za pijačo, ker ste tokrat zmagali skoraj na vsej fronti...«

»Čuj,« mu pravim. »Razloži mi, kako je mogoče, da peščica v množici uveljavi svoje. Zakaj? Poglej, pravkar mimo naju iz Jugoslovanskega dramskega gledališča delavci Narodnega gledališča iz Zenice vlačijo scenske rekvizite za predstavo Siniše Kovaćevića ‚Sveti Sava'. Si bil na predstavi? Ne? Škoda, kajti kaj takega sredi Beograda niti v sanjah ne bi mogel domisliti. Kot veš, je dvajset, trideset študentov teologije in cerkvenih dostojanstvenikov že po prvih stavkih Žarka Lauševića, ki je upodabljal lik Svetega Save, s prepevanjem himne Svetemu Savi onemogočilo predstavo. Prošnjo igralca, naj pustijo sodbo, kakršna koli že bo, za konec predstave, so preglasili z vpitjem, da so ‚nam vse vzeli in da zdaj hočejo že edinega svetnika'... Skoraj sedemsto gledalcev, ki smo predstavo hoteli videti, bi bilo skoraj tepenih... Vstopnice so bile po več kot 70 dinarjev...«

»To je to, vi se igrajte, mi pa svetnika ne – damo...«

Janez Sever
Slike: Sašo Bernardi

Ena sama beograjska krajevna skupnost premore 638 generalov, Slovenija pa samo Brovete, Hočevarja, in Janšo. Srbi imajo Kertesa in Šipovića z Morino, mi pa teritorialno obrambo brez orožja. Oni preklinjajo vse po vrsti, mi samo Mačka, Dolanca in Marinca.

Boljša je prva zamera kot zadnja. Odločni dvig rok slovenskih delegatov, ki so glasovali proti sofinanciranju olimpijskih iger v Beogradu, je pripomogel tudi k sklepu, da bo Zveza samostojnih sindikatov Jugoslavije proti vsem tovrstnim oblikam sofinanciranja športnih in drugih prireditev.

Vsesplošno je videti Jugoslavijo v dveh različnih slikah. Zahodni del naj bi se videl v Evropi, južni pa v Jugoslaviji. Slovenci, Hrvati in del Bosne drvi po nakupih v Avstrijo in Italijo; Poljaki, Čehi, Madžari, Romuni, Bolgari, Grki in Turki pa romajo z blagom v Srbijo.

V zraku je vse težje viselo pričakovanje po načem otipljivejšem. Večina kolegov je utrujena visela za točilno mizo, kjer je neka kolegica, ki se je s svojimi sto in več kilogrami že ves dan premikala med delegati kot križarka, razlagala, da so Slovenke »radodajke«. Da ona to ve, ker je bila deset let v neki državni reprezentanci in bila tudi na pripravah v Čatežu...

Zdaj je bilo treba samo počakati, kaj se bo zgodilo zvečer in ponoči, ko bodo v komisijah usklajevali amadmane in akcijski program. Malo po polnoči je bilo že z obraza Milana Utroše in Vladimirja Broliha, ki sta sodelovala v delu komisij, razbrati, da se je končno nekaj »zgodilo«. V statut in akcijski program Zveze samostojnih sindikatov so vnesli vse najpomembnejše predloge, ki jugoslovanske sindikate postavljajo na nove temelje. Zazdelo se mi je, da so tudi gosli muzikantov pri Dveh jelenih, kjer je slovenska sindikalna delegacija skupaj večerjala in razen deklet večerjo tudi sama plačala, da je

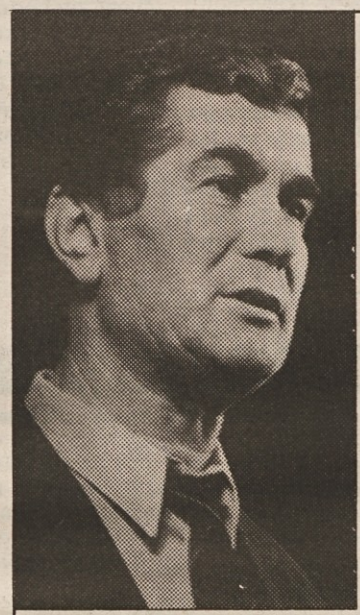

Momo Čolaković

Dvanajsti kongres Zveze sindikatov Jugoslavije, ki se je promoviral hkrati v 1. kongres Zveze samostojnih sindikatov Jugoslavije je o dvodnevni razpravi sprejel program ter akcijski načrt dela, v katerem so poudarjena predvsem krepitev materialnega in socialnega položaja delavcev po poti uresničevanja gospodarske reforme in kakovostne rasti gospodarstva. Kongres je osvojil tudi nov statut ter dva dokumenta s področja mednarodnega sindikalnega sodelovanja: resolucijo o »vstopu v Evropo« in o mednarodnih konvencijah. Na osnovi teh dveh tekstov naj bi se začel postopek za kandidaturo Zveze samostojnih sindikatov Jugoslavije za vključitev v Evropsko sindikalno konfederacijo. Na novo oblikovan svet je za svojega predsednika izvolil Momo Čolakovića, rojenega 1940, ekonomista po izobrazbi in Črnogorca po nacionalnosti. Na to funkcijo prihaja iz sindikata Vojvodine. Za sekretarja je izbran Nedjo Bjelica, leto dni mlajši od Čolakovića, magister političnih ved, Srb po nacionalnosti in doma iz Bosne in Hercegovine.

Miha Ravnik na tiskovni konferenci

Sploh ne bi prišli na kongres, če bi nameravali predčasno oditi

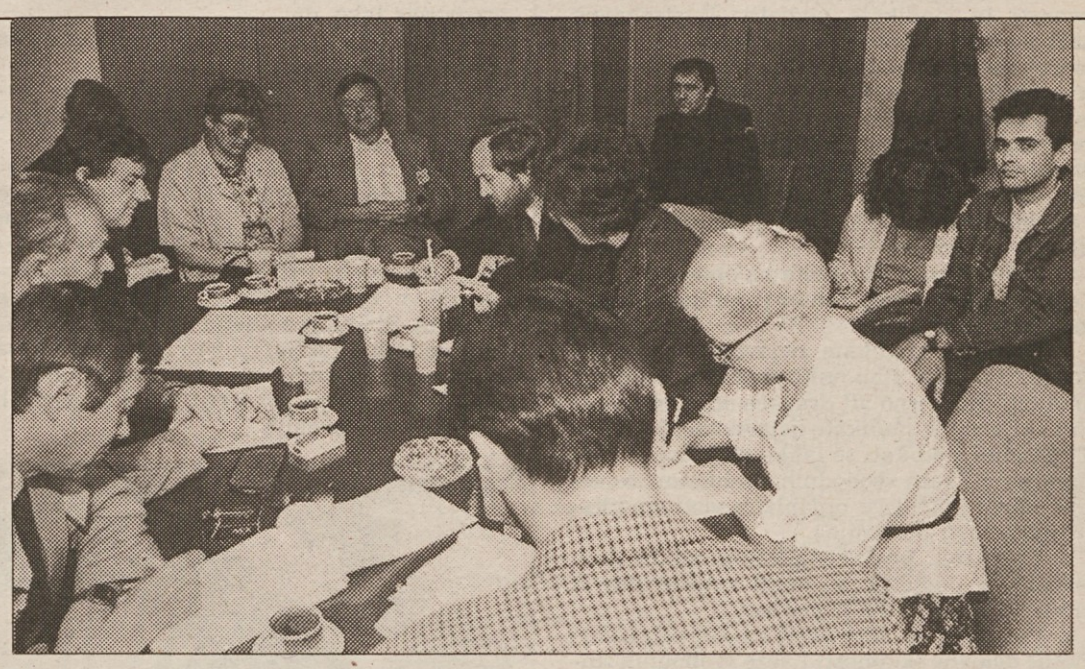

»Tovariši, poglejte, mi smo tu. Nekateri smo prišli že prej, da smo usklajevali še nekatere nejasnosti, naši delegati sedijo v dvorani, tu sta Milan Utroša in Vladimir Brolih, ki sta pozno v noč sodelovala pri usklajevanju in čiščenju besedil v kongresnih komisijah, zakaj torej te trditve, da Slovenci ne sodelujemo na kongresu!«, je spraševal Miha Ravnik na tej nevsakdanji (in kolikor vem edini) tiskovni konferenci v prvem nadstropju palače sindikatov, kjer je bilo v sobi št. 8 predstavništvo Slovenije.

Čeprav na tiskovno konferenco ni bilo uradnih in javnih vabil, se je ob napovedani uri v sobi trlo novinarjev, tako da za vse ni bilo niti prostora.

»Slovenci v ničemer ne štrlimo iz konteksta, vendar v Beograd nismo prišli prebirat domačih nalog, kot to počno drugi. Verjetno ste opazili, da je malo Slovencev med razpravljalci na kongresu. Mi namreč menimo in vztrajamo, da je treba do temeljev spremeniti staro prakso in se na kongresu samo uskladiti v programu, v statutu,« je mirno odgovarjal predsednik Ravnik nestrpnim spraševalcem. »Danes se na kongresu ni treba pogovarjati o tem, kje smo in kaj je sindikat doslej bil! Treba se je pogovarjati o dokumentih, na katerih bo odslej temeljilo naše delo.«

– Ali ste Slovenci člani Jugoslovanskih sindikatov? je bilo eno izmed naslednjih vprašanj.

»Vi se verjetno spomnite, da smo na kongresu Svobodnih sindikatov Slovenije sprejeli sklep, da se v zvezo sindikatov Jugoslavije vključimo šele po tem kongresu, ko bomo ugotovili, ali bo ta kongres v resnici sprejel takšen statut in akcijski program, v katerem se bomo tudi mi videli.«

– Torej, na tem kongresu Slovenci niste legalno, temveč le kot opazovalci!

»Kako nelegalno? Vsi naši delegati so bili legalno izvoljeni s tajnim glasovanjem na našem kongresu. Da vseh ni tu, gre za racionalnost, kot ste slišali, naši delegati sodelujejo na kongresu in v kongresnih komisijah. Milan Utroša in Vladimir Brolih vam bosta povedala, kako je potekalo delo v komisijah, in to, kar smo predlagali mi iz Slovenije.

Osebno menim, da so s sprejetjem naših predlogov, zahtev ali popravkov ustvarjene možnosti za vključitev v Zvezo samostojnih sindikatov Jugoslavije, vendar se bomo o tem odločili po sklepu našega kongresa šele na prvi seji...«

– Kako to, da je iz Slovenije prišla le polovica delegatov?

»Rekel sem že, da gre za racionalnost. Mi nismo nikomur prepovedali poti v Beograd. Razumeti pa morate, da gre za velike stroške in da ni pomembno, koliko nas je bilo na kongresu, temveč, kaj smo na njem dosegli. Gre za vsebino. Drži pa, da je naša delegacija najbolj okrnjena.«

– Kaj ste Slovenci zahtevali in ni bilo sprejeto?

»Mi nismo ničesar zahtevali, temveč samo predlagali. Menili smo, o tem sem že govoril, da bi pripravili takšen statut in akcijski program, ki bosta v resnici za delavca. Predlagali smo tudi spremembo financiranja, opustitev nekaterih fraz, kot denimo tisto, da je »samoupravljanje naš dosežek civilizacije«, naj sindikat ne bi odločal o izboru tehnologij, ker je to stvar stroke in strokovnjakov v vodstvih posameznih podjetij, da mora sindikat v prihodnje predstavljati zvezo interesov in omogočati svobodno včlanjevanje posameznih sindikatov, ki so se v Sloveniji že ustanovili, drugod po državi pa se že tudi ustanavljajo.

Menimo, da s spremembami ne želimo uveljaviti le našega interesa Slovencev, gre za to, naj zveza samostojnih sindikatov združuje in postane odprta organizacija za reševanje problemov delavcev ne glede na narodnost, versko ali strankarsko pripadnost, da gre za organizacijo, ki bo delavca varovala in se borila za pošteno vrednotenje njegovega dela, se uprla razprodaji družbenega premoženja in vse delavce postavljala v enak položaj glede na obseg pravic. O tem je tekla razprava in so padale zahteve tudi drugih delegatov, saj se spomnite zahteve po odpravi zakona, ki omogoča nekomu upokojitev s 85-odstotno vrednostjo zadnjih treh plač, drugemu na osnovi polletnega povprečja in delavcu na osnovi povprečja zadnjih desetih let...«

– Torej ne boste zapustili kongresa?

»Zdaj ni razloga in ne razumemo, od kod te vesti. Narobe, velika napaka bi bila, če ne bi prišli na kongres, kot so to nekateri svetovali in želeli...«

Janez Sever
Slika: Sašo Bernardi

Predsedniki in sekretarji sindikatov dejavnosti Slovenije in koordinatorji v medobčinskih svetih ZSSS so na delovnem pogovoru s predsedstvom sveta Zveze svobodnih sindikatov Slovenije 31. maja 1990, obravnavali **vprašanja organiziranosti Zveze svobodnih sindikatov Slovenije (vključno z organiziranostjo strokovne službe) in predlog sklepa o začasnem financiranju v Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije** ter s konsenzom sprejeli naslednje

Ugotovitve in delovne dogovore:

I.

1. Glede na razmere in vprašanja organiziranosti Zveze svobodnih sindikatov Slovenije je bilo sklenjeno, da se v dogovoru z vsemi odgovornimi profesionalnimi delavci v slovenskih sindikatih **pripravijo spremembe in dopolnitve statuta Zveze svobodnih sindikatov Slovenije** kot podlaga za nujno reorganizacijo Zveze svobodnih sindikatov Slovenije in se tako z dinamiko približati in uskladiti s programom ZSSS.

2. Aktiv je sprejel predlog, da so ta s konsenzom dogovorjena načela osnova za spremembo statuta.

3. Spremembe in dopolnitve statuta Zveze svobodnih sindikatov Slovenije se oblikujejo na podlagi dogovora in usklajevanja med tistimi sindikati dejavnosti in drugimi organizacijskimi oblikami, ki so v Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije.

4. Statutarne opredelitve sindikatov podjetij in sindikatov dejavnosti Slovenije se v temeljnih načelih in vsebini ne spreminjajo, spremeni pa se teritorialna organiziranost sindikatov. Na ravni teritorialne organiziranosti se interesno oblikujejo območni sindikati. Območne sindikate ustanavljajo sindikati dejavnosti in sindikati podjetij na določenem območju zaradi lažjega uresničevanja interesov članstva. Jasno se razmejijo naloge območnih sindikatov in sindikatov dejavnosti. Območni sindikati opravljajo naloge, ki so specifične za posamezno območje in so lastne vsem (ali več) sindikatom dejavnosti, sindikati dejavnosti pa opravljajo naloge, ki so specifične za sindikate dejavnosti – npr. naloge v zvezi s kolektivnimi pogodbami. Z organiziranostjo moramo zagotoviti, da bo sindikat čim bližje članstvu in njegovim potrebam.

5. Pri postavljanju območnih sindikatov dejavnosti se upošteva obstoječa teritorialna mreža odborov sindikatov dejavnosti.

6. Območni sindikati dejavnosti imajo svoja pravila (lahko imajo tudi svoj žiro račun in pečat).

Sindikati dejavnosti se dogovorijo o tem, kako se bo oblikoval, imenoval in kako bo deloval organ območnega sindikata dejavnosti ter način koordiniranja dela.

Na območju deluje dislociran del strokovne službe delovne skupnosti ZSSS kot strokovno-administrativni servis za območni sindikat dejavnosti in sindikate podjetij. V strokovno službo območnih sindikatov dejavnosti bodo kadrovani po dogovoru s sindikati dejavnosti in sedanjimi zaposlenimi v teritorialnih oblikah sindikata tisti delavci, za katere bo doseženo soglasje, vendar v odvisnosti od števila članov sindikata na določenem območju, zbranih sredstev itd.

Možni kriterij za oblikovanje območnih sindikatov dejavnosti:

– 12.000 članov sindikata na območju;
– večji industrijski center (Ljubljana, Maribor, Celje, Kranj itd.).

V območne sindikate dejavnosti se lahko vključujejo tudi stanovski sindikati in drugi sindikati (interesno ali drugače oblikovani), ki niso vključeni v sindikate dejavnosti Slovenije. (Ti posebni sindikati se lahko vključujejo tudi direktno v Zvezo svobodnih sindikatov Slovenije, mimo obstoječe organiziranosti sindikatov dejavnosti Slovenije.)

7. Vprašanje profesionalizacije sindikalnih delavcev v podjetjih se uredi v generalni in panožnih kolektivnih pogodbah.

8. Pospešijo se aktivnosti za konstituiranje enotne delovne skupnosti Zveze svobodnih sindikatov Slovenije in sindikatov dejavnosti za vso Slovenijo (z dislociranimi enotami po območjih).

Število zaposlenih v enotni delovni skupnosti slovenskih sindikatov (in zasedba strokovnih služb za območne sindikate dejavnosti in sindikate podjetij) bo odvisna od števila članov sindikata in dogovora o delitvi nalog med sindikati dejavnosti Slovenije, območnimi sindikati in Zvezo svobodnih sindikatov Slovenije.

Iz pregleda sedanjega števila zaposlenih v delovnih skupnostih organizacij in organov ZSSS in dogovora o bodočem številu zaposlenih v enotni delovni skupnosti ZSSS je treba ugotoviti presežke delavcev in jim pomagati pri njihovem prezaposlovanju in sploh pri zagotavljanju njihove socialne in materialne varnosti.

Na ravni Zveze svobodnih sindikatov Slovenije naj bi se okvirno skupno opravljale naslednje naloge – za kar bi bile oblikovane skupne službe:

– center za kolektivno pogajanje
– finančno-materialna služba (z izpostavami na območjih)
– služba za pravno pomoč (z izpostavami na območjih)
– strokovni servis (za ekonomska, pravna in druga vprašanja) (delno pri območnih sindikatih)
– služba za mednarodno dejavnost
– informativna služba

9. Na predlog predsedstva sveta ZSSS je imenovana delovna skupina za pripravo predloga sprememb in dopolnitev statuta Zveze svobodnih sindikatov Slovenije v sestavu:

1. Milan Utroša, član predsedstva sveta ZSSS
2. Gregor Miklič, član predsedstva sveta ZSSS
– iz sindikatov dejavnosti:
3. Franc Berginc – sindikat delavcev gradbenih dejavnosti Slovenije
4. Nevenka Lekše – sindikat zdravstva in socialnega skrbstva Slovenije
5. Alojz Omejc – sindikat tekstilne in usnjarsko-predelovalne ind. Sl.
6. Albert Vodovnik – sindikat delavcev kovinske in elektroindustrije Sl.
– iz teritorialnih oblik organiziranosti:
7. Franc Štelcer – Maribor
8. Igor Vizjak – Novo mesto
9. Jože Antolin – Kranj
10. Ivan Lukman – Ljubljana
11. Ciril Urek – Zasavje
12. Ciril Mezek – Obala
– iz statutarne komisije ZSSS:
13. Roman Oberč.

Delovna skupina se takoj sestane in skupaj s statutarno komisijo ZSSS ob pomoči strokovne službe ZSSS oblikuje osnovna načela kot predloge sprememb in dopolnitev statuta Zveze svobodnih sindikatov Slovenije.

10. Predsedniki in sekretarji sindikatov dejavnosti Slovenije in koordinatorji v medobčinskih svetih Zveze svobodnih sindikatov Slovenije organizirajo vsak na svojem področju ali območju pogovore s sindikalnim aktivom o dogovorjenih izhodiščih za organiziranost Zveze svobodnih sindikatov Slovenije in sindikatov dejavnosti.

II.

1. Predlog sklepa o začasnem financiranju v Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije se dopolni tako, da se 8. točka preoblikuje v tem smislu, da sindikati podjetja zadržijo 45 % delež članarine, preostalih 55 % od 0,6 % neto plače pa nakažejo na iste žiro račune kot doslej z dodatno oznako »za sindikat dejavnosti... (navedejo kateri) ...«. Sindikat podjetja lahko nakaže članarino direktno na žiro račun sindikata dejavnosti Slovenije ali na zbirni račun zveze svobodnih sindikatov Slovenije. (Čistopis sklepa o začasnem financiranju v ZSSS je priložen – priloga 2!)

2. Sklep o začasnem financiranju ZSSS sprejme svet ZSSS na prvi seji (na začetku junija letos).

3. Na osnovi izhodišč za organiziranost Zveze svobodnih sindikatov Slovenije in sindikatov dejavnosti, ki bodo podlaga za spremembe in dopolnitve statuta ZSS, že imenovana delovna skupina pod vodstvom člana predsedstva sveta ZSSS Jožeta Škete pripravi predlog pravilnika za ureditev finančno-materialnega poslovanja Zveze svobodnih sindikatov Slovenije in sindikatov dejavnosti Slovenije, ki naj bi bil sprejet na svetu ZSSS septembra letos (v razpravi naj bi bil do 15. septembra 1990).

4. Strokovna služba delovne skupnosti sveta ZSSS uredi odprtje žiro računov za vse sindikate dejavnosti Slovenije, ki se bodo odločili za svoje žiro račune.

5. Koordinatorji v medobčinskih svetih ZSSS se pogovorijo z odgovornimi delavci v občinskih svetih ZSSS in drugih oblikah organiziranosti sindikata, ki še niso odvedli Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije njenega deleža sindikalne članarine za april in maj 1990 (in so s tem onemogočili normalno poslovanje ZSSS in sindikatov dejavnosti Slovenije), da poravnajo svoje obveznosti v skladu z veljavnim pravilnikom in sklepi 1. kongresa Zveze svobodnih sindikatov Slovenije.

Sekretar sveta ZSSS:
Rajko Lesjak

Sklep o začasnem načinu financiranja v ZSSS

1. Članarina v ZSSS je enotna in znaša 0,6 % od neto plače in drugih prejemkov člana, od katerih se obračunavajo prispevki za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, ter nadomestil.

2. Osnova za obračun članarine za:

– kmeta je osnova, na podlagi katere se obračunavajo prispevki za pokojninsko in invalidsko zavarovanje,
– upokojenca je 0,2 % od pokojnine,
– svobodnega umetnika je osnova, na podlagi katere se obračunavajo prispevki za pokojninsko in invalidsko zavarovanje.

3. Članarine ne plačujejo začasno nezaposleni člani, člani, ki so na odsluženju vojaškega roka in upokojnci, ki prejemajo varstveni dodatek.

4. Članarina iz 1. točke tega sklepa se razporeja tako, da:

– 45 % ostane sindikatu podjetja oziroma drugi obliki organiziranja dela,
– 55 % odvede sindikat podjetja za potrebe sindikatov dejavnosti Slovenije in drugih oblik sindikalne organiziranosti.

Sindikati podjetja zadržijo 45 odstotni delež članarine, preostalih 55 % od 0,6 % neto plače pa nakažejo na iste žiro račune kot doslej z oznako »sindikat dejavnosti Slovenije« (navede se tisti sindikat dejavnosti Slovenije, v katerega se je sindikat podjetja včlanil). Sindikat podjetja lahko nakaže članarino tudi direktno na žiro račun sindikata dejavnosti Slovenije ali na zbirni račun sindikalne članarine pri svetu Zveze svobodnih sindikatov Slovenije.

5. Sindikati podjetij in sindikati dejavnosti Slovenije lahko na podlagi dodatno sprejetega programa določijo višjo članarino od enotne in jo v celoti porabijo za svoje potrebe.

6. S sredstvi, ki jih pridobi sindikat podjetja, sindikat dejavnosti Slovenije in druge oblike sindikalne organiziranosti namensko iz drugih virov, vsaka oblika sindikalne organiziranosti v celoti samostojno gospodari.

7. Člani plačujejo članarino tam, kjer so zaposleni, tako da opravi obračun in izvrši nakazilo članarine strokovna služba podjetja ali druge oblike organiziranosti dela.

8. Sklep o začasnem načinu financiranja v ZSSS začne veljati 1. 6. 1990 in velja do sprejema novega pravilnika o financiranju in finančno-materialnem poslovanju ZSSS ali do 30. 9. 1990. Do sprejema novega pravilnika pa veljajo vsa tista določila veljavnega pravilnika, sprejetega 29. 2. 1984, ter njegove spremembe in dopolnitve z dne 23. 6. 1989, ki jih s tem sklepom ne spreminjamo.

Obrazložitev sklepa:

Sklep o začasnem načinu financiranja se sprejme zaradi objektivnih težav (včlanjevanje, organiziranost) pri izdelavi novega pravilnika o financiranju in finančno-materialnem poslovanju ZSSS, ki naj bi bil sprejet do 31. 5. 1990 glede na zahtevo kongresa, pa tudi zaradi kratkega roka, v katerem naj bi izvedli javno razpravo med člani. Zato delovna skupina za pripravo tega pravilnika predlaga sklep o začasnem načinu financiranja v ZSSS z veljavnostjo od 1. 6. 1990 do 30. 9. 1990.

S tem sklepom ne spreminjamo višine članarine (0,6 %) in osnov, od katerih se članarina obračunava, razen osnov iz 2. točke sklepa (kmetje, upokojenci, svobodni umetniki).

Poleg začasno nezaposlenih (5. člen pravilnika) predlagamo, da članarine ne plačujejo tudi člani, ki služijo vojaški rok, in upokojenci, ki prejemajo varstveni dodatek (3. točka).

S tem sklepom ne spreminjamo delitvenega razmerja, ampak ohranjamo veljavno delitev članarine med sindikatom podjetja ter drugimi oblikami sindikalne organiziranosti. Delitev iz 4. točke tega sklepa razlagamo tudi s pravicami oziroma ugodnostmi, ki izhajajo iz programskega dokumenta in statuta ZSSS (brezplačna pravna pomoč, strikovno izobraževanje in sindikalno usposabljanje, pomoč v sindikalnih hranilnicah in posojilnicah, solidarna pomoč iz solidarnostnih skladov, pomoč stavkajočim iz stavkovnega sklada itd.).

Ker ZSSS financira svojo dejavnost po načelu samofinanciranja s članarino in drugimi prihodki, pomeni predlagana delitev članarine za realizacijo vseh naštetih indrugih ugodnosti najmanj, kar ZSSS potrebuje, da zagotovi uresničitev nalog iz programskega dokumenta.

OOZSS so po določilih 1. odstavka 9. člena pravilnika nakazovali 55 % članarine za ostale ravni sindikalne organiziranosti na zbirni račun sindikalne članarine pri OSZSS. V 4. točki tega sklepa pa predlagamo, da sindikati podjetja nakazujejo 55-odstotni delež za ostale ravni sindikalne organiziranosti na iste žiro račune kot doslej ali na žiro račun sindikata dejavnosti Slovenije ali na zbirni račun članarine pri Svetu ZSSS.

Novost, ki jo prinaša besedilo 5. točke sklepa je v bistvu povzetek 5. točke 10. člena statuta ZSSS.

V 7. točki sklepa predlagamo, da opravi obračun in nakazilo članarine strokovna služba podjetja. Menimo, da je podlaga za to v 5. členu Zakona o delovnih razmerjih (Ur. l. SRS 14/ 1990 ter v XXIX. poglavju zasnove generalne kolektivne pogodbe, točka 4, 4. alinea (pogoji za delovanje sindikata), na podlagi katere mora podjetje ali delodajalec za delo sindikata, poleg pogojev iz 1. do 3. alinee, zagotoviti obračun in plačevanje članarine sindikatu za člane sindikata.

Po sprejetju sklepa o začasnem načinu financiranja v ZSSS bomo dali v razpravo teze za oblikovanje novega pravilnika o financiranju in finančno-materialnem poslovanju ZSSS. Ta pravilnik mora biti dokončno sprejet do medsebojne uskladitve statutov sindikatov dejavnosti Slovenije in statuta ZSSS, vendar najkasneje do 30. 9. 1990.

Sindikat podjetja ali sindikat dejavnosti

V četrtek, 30. maja, je bila v Kranju ustanovna seja občinskega sindikalnega sveta. Ker se je seja zaradi uvodnih težav pri sprejemanju poslovnika zavlekla, proti koncu niti niso bili več sklepčni. Zato so tega dne uspeli izglasovati le zaupnico dosedanjemu predsedniku, sprejeli pa so tudi predlog za sestavo predsedstva sveta kranjskih sindikatov. Tisti, ki so na seji vztrajali do konca, pa so seznanili s programskim dokumentom in stališči do dosedanje prenove v Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije.

Predsednik občinskega sindikalnega sveta Kranj **Jože Antolin** je povedal, da kranjski sindikati v celoti sprejemajo programski dokument in temeljne naloge ZSSS. Tako si bodo tudi oni prizadevali med drugim za bogatejše življenje, za pošteno plačo in pravilno socialno politiko. Poleg teh splošnih programskih ciljev pa so si v Kranju zastavili še konkretne naloge in usmeritve. Zavzemali se bodo za krepitev pravnega varstva članov in sindikalnih aktivistov, saj nova vloga in pristojnosti sindikata še niso dokončno rešene. V ta namen bodo organizirali močno pravno službo, v kateri bodo trije pravniki brezplačno nudili pomoč članom sindikata in predvsem sindikalnim zaupnikom.

Prav tako bodo poskušali čimprej uresničiti obljube, dane na kongresu. Začeli bodo podjetniško gospodariti s sindikalno lastnino, prav tako so že precej naredili za sindikalno trgovino. Oblikovali bodo tudi počitniško skupnost, kar bi omogočilo izkoriščanje počitniških zmogljivosti čez vse leto. Nadaljevali pa bodo tudi že začeto racionalizacijo, in sicer z zmanjševanjem administracije.

Jože Antolin pa je opozoril tudi na nekatera vprašanja, ki begajo delavce in zaradi katerih je že prihajalo do nesporazumov med republiškim svetom in kranjskim občinskim sindikatom.

Že na kongresu, aprila letos, so kranjski delegati opozorili na svoje nestrinjanje z osnovnimi in statutarnimi načeli organiziranja v sindikatu. Tako dvomijo o uspešnosti neposrednega včlanjevanja delavcev v sindikate dejavnosti, saj bi to lahko v nekem podjetju privedlo do tega, da bi bili delavci včlanjeni v več sindikatov dejavnosti, pač glede na svoj poklic. To bi privedlo do prevelikega organizacijskega drobljenja in akcijske neučinkovitosti. Zato je, po besedah Jožeta Antolina, edina smiselna temeljna oblika organiziranja le sindikat podjetja, ki se nato kolektivno vključi v sindikat dejavnosti ali v druge oblike organiziranosti sindikata.

Če bi namreč ostali pri starem načinu včlanjevanja, bi bil sindikat najšibkejši ravno tam, kjer bi moral biti najmočnejši, to pa je v podjetju. Zato so predlagali, naj se pristopne izjave spremenijo, in sicer tako, da s podpisom te izjave delavec postane najprej član sindikata podjetja. Ravno te nejasnosti so tudi eden izmed vzrokov za sedanjo zmešnjavo. Večina podjetij v Kranju namreč ne plačuje članarine oziroma zahteva, da sami odločajo o njegovi razdelitvi.

Jože Antolin, predsednik občinskega sindikalnega sveta Kranj (Slika: R. P.)

O nadaljnjem organiziranju delavcev iz sindikata podjetja pa naj bi sklepali člani sami, kar pa bo odvisno od njihovih interesov. Tako bodo delavci lahko sami odločali o tem, katere in koliko interesov bodo lahko uresničevali pod okriljem sindikata dejavnosti in koliko pod teritorialno obliko organiziranosti. V Kranju se bodo sindikati podjetij priključili občinskemu sindikalnemu svetu le na podlagi pisnega pristopa.

Jože Antolin je tudi zavrnil predlog, da bi občinski sindikalni sveti postali servis sindikatom dejavnosti, saj priznavajo za svojega delodajalca le sindikat podjetja.

Dejal je tudi to, da sindikat ne sme spet podleči starim kadrovskim navadam, saj naj bi vsako leto preverjali zaupanje članov vodstvu sindikata ali posameznim članom tega vodstva. Tako bodo dosegli, da jih bo vodil tisti človek, ki ima zaupanje večine delavcev.

Po Antolinovih besedah so sindikatu oziroma delavcem sedaj potrebni oboji, tako občinski sindikalni sveti kot sindikati dejavnosti. Sčasoma pa naj bi prešli na panožno organiziranost. To pa ne sme trajati predolgo, saj so kranjski sindikalisti postavili rok šestih mesecev, da vodstvo ZSSS pokaže konkretne sadove svojega dela. Če do tega ne bo prišlo, bodo Kranjčani izstopili iz ZSSS ali pa se osamosvojili. Ali se nam torej obeta novo drobljenje že tako skrhane sindikalne moči?

Robert Peklaj

Članom predsedstva sveta ZSSS!

Sklepi 1. seje republiškega odbora sindikata lesarstva Slovenije

Republiški odbor sindikata lesarstva Slovenije je 31. maja 1990 razpravljal o razmerah v lesarstvu in nasploh v gospodarstvu in sprejel tele

SKLEPE:

od vodstva Svobodnih sindikatov Slovenije zahtevamo, naj najkasneje do 15. 6. 1990 podpiše splošno kolektivno pogodbo z osnovami, sprejetimi na kongresu (minimalna plača 600 DEM). Da pa bo zahtevi mogoče ugoditi v vseh podjetjih, mora od vlade ultimativno zahtevati takšno razbremenitev gospodarstva, da bo takšne plače mogoče izplačati brez stečajev ali ukinjanja delovnih mest.

Če take pogodbe z vlado ni mogoče do navedenega datuma podpisati, zahtevamo, da vodstvo Svobodnih sindikatov Slovenije napove najkasneje do 20. 6. 1990 splošno stavko gospodarstva Slovenije.

Če vodstvo Svobodnih sindikatov Slovenije tega ni sposobno speljati, mu republiški odbor lesarstva Slovenije izreka nezaupnico in zahteva izvolitev novega vodstva.

Pozdrav!

Predsednik Ros, lesarstvo Slovenije
Kristjan Zadel

Skromno včlanjevanje v ROS zdravstva in socialnega skrbstva

Bele halje so bele vrane

Včlanjevanje v sindikat dejavnosti zdravstva in socialnega skrbstva sicer še naprej teče, a že zdaj je mogoče reči, da je odziv sila skromen. Dozdaj se je namreč po uradno zbranih podatkih včlanilo v ta panožni sindikat komaj 9.538 ljudi od skupno 45.000, kolikor jih je zaposlenih v tej dejavnosti. To pomeni, da se jih je v sindikat včlanila le dobra petina zaposlenih.

Kot je bilo mogoče razbrati iz podatkov članov republiškega odbora sindikata zdravstva in socialnega skrbstva na zadnji seji, naj bi bilo članov v resnici nekaj več, to je približno 15.000: prijavnice so namreč obležale po občinskih sindikatih, od koder jih niso poslali naprej v republiški sindikat dejavnosti. A tudi po teh podatkih bi bilo članov le tretjina vseh zaposlenih; kar pa predvsem zbuja skrb, je dejstvo, da so med njimi bele halje prejkone bele vrane – zdravnikov je malo, zlasti ne iz osrednje republiške ustanove, univerzitetnega kliničnega centra v Ljubljani.

Najslabše po bolnišnicah

Včlanjevanje v panožni zdravstveni sindikat poteka najslabše po bolnišnicah. Socialni zavodi in domovi za upokojence so se v tem pogledu odrezali mnogo bolje. V nekaterih regijah pa je akcija včlanjevanja v sindikat malone zamrla, zlasti še v zdravstvu. Kot vse kaže, bi zbiranje novih članov med zaposlenimi steklo dosti bolje, ko bi bila prijavnica le za panožni sindikat, ne pa hkrati tudi za svobodne sindikate Slovenije, saj je mnogokje slišati zahteve po popolnoma prenovljeni sestavi predsedstva svobodnih sindikatov, vključno z zamenjavo na njihovem vrhu.

Z včlanjevanjem v panožni sindikat se ta čas najbolj pohvalijo v Mariboru. Tu so s svojo dejavnostjo zmogli zajeti zelo širok krog ljudi. V Mariboru se vključujejo v panožni sindikat zato, da bodo v njem aktivno sodelovali in od tega tudi kaj dobili. Kolektivne pogodbe predstavljajo temelj delovanja sindikata. Mariborčani zahtevajo, da se proglasi splošna stavka, če kolektivna pogodba ne bo podpisana.

Kritizirali so tudi predsedstvo Svobodnih sindikatov Slovenije, ker sploh ne seznanja članstva s tem, kako potekajo dogovori z gospodarsko zbornico. Tako se zdi, kot da je predsedstvo namenjeno le samo sebi. Očitali so mu tudi premalo odločnosti.

Že na kongresu svobodnih sindikatov Slovenije so kar naprej poudarjali, da se bo sindikat dokazoval ravno s kolektivno pogodbo. Zdaj pa se njeno podpisovanje odlaga. »Ne sme se povezovati podpisa generalne kolektivne pogodbe s trenutnim gospodarskim položajem, saj to pomeni popuščanje sindikata,« je dejal dr. Jože Arzenšek, predsednik republiškega odbora sindikata zdravstva in socialnega varstva. Takšna taktika je neprimerna. Če bi že morali kaj odlagati, potem bi to moral biti le datum začetka uresničevanja generalne kolektivne pogodbe.

V Velenju brez zdravnika

Medtem ko se v Mariboru lahko pohvalijo, koliko članov je že zbral njihov sindikat – in to tudi iz vrst zdravnikov, pa se s čim takšnim ne morejo niti najmanj pohvaliti, denimo, v Univerzitetnem kliničnem centru v Ljubljani ali pa v Velenju, kjer se v panožni sindikat ni včlanil niti en sam zdravnik. Ali takšen sindikat, v katerem malone ni zdravnikov, sploh lahko zastopa interese zdravstva? Težko je verjeti.

Dejstvo pa je, da je za zdaj za področje zdravstva le en sindikat in ta bo tudi sposoben podpisati panožno kolektivno pogodbo. Drugega takšnega sindikata ni. Za zdravnike pa bi lahko rekli, da očitno hočejo imeti več jamstva za drugačen in boljši jutri. Zgodi pa se tudi lahko, da se bodo organizirali v svoj, od panožnega ločeni sindikat, kot so to storili že v nekaterih drugih poklicih.

V razpravi na zadnji seji republiškega odbora je bilo slišati, da je marsikje na terenu praznina, ki je nihče ne zapolni z vsebino. Pojavljajo se dvomi, ali se bo tudi v resnici delalo v korist zaposlenih. Delavci sprašujejo, kakšne koristi bodo imeli od včlanjevanja. Vse to pomeni, da bo moral panožni sindikat šele dokazati, da dela po novem. Grožnja, da panožna kolektivna pogodba ne bo podpisana, če ne bo dovolj članov, pa na terenu ne vžge, ker je gospodarstvo pod vodo.

V razpravi so tudi predlagali, da bi se morala čutiti razlika med člani in nečlani sindikata in da bi morala kolektivna pogodba veljati le za člane. Na koncu so se dogovorili o nadaljevanju akcije za včlanjevanje v sindikat dejavnosti. Razčistiti bo tudi treba odnos občinskih struktur do sindikata dejavnosti in sprožiti akcijo, da bi občinski sindikati takoj posredovali naprej pristopne izjave.

Dogovorili so se tudi, da bodo v pisni obliki obvestili republiški komite za zdravstvo in socialno skrbstvo o skupnem sestanku, ki bo v torek, 12. junija, dan pred zasedanjem republiške skupščine. Na sestanku se bodo pogovarjali predvsem o neuresničenih zahtevah stavkovnega odbora in pa o podpisovanju kolektivne pogodbe.

Marija Frančeškin

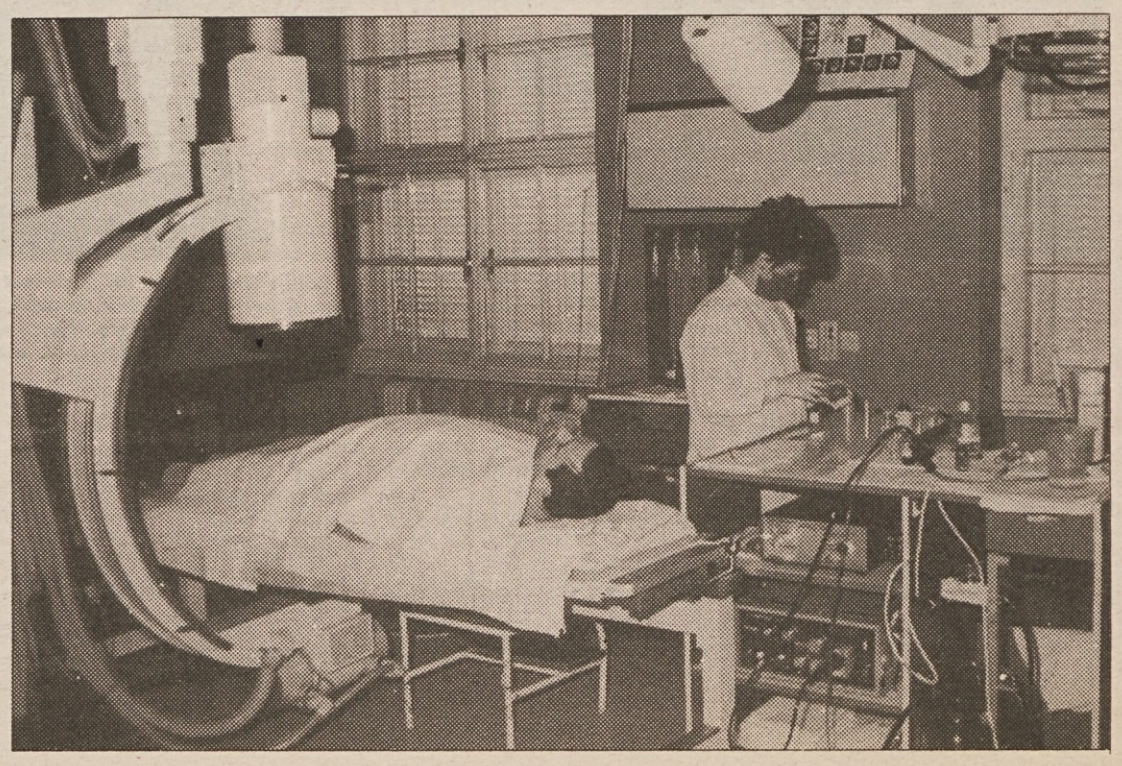

Na seji sindikata kovinske in elektro industrije so sklenili:

Stavka bo, če...

V prostorih občinskega sindikalnega sveta Ljubljana – Šiška je bila v sredo 6. junija, že tretja seja republiškega odbora sindikata kovinske in elektroindustrije Slovenije. Ponovno so opozorili na izredno slab položaj dejavnosti, se seznanili s potekom včlanjevanja v sindikat dejavnosti in od predsednika sveta Zveze svobodnih sindikatov Slovenije **Miha Ravnika** izvedli, kako potekajo pogajanja z Gospodarsko zbornico Slovenije o sprejemu splošne kolektivne pogodbe.

Izredno slab položaj gospodarstva, še posebej pa kovinske in elektroindustrije, peha delavce, zaposlene v tej dejavnosti v ulico brez izhoda. Zato se je sindikat dejavnosti odločil odgovorne v republiki opozoriti na položaj ter jih spodbuditi k hitrejšemu reševanju tega vprašanja. V odprtem pismu, ki so ga poslali predsednikom republiške skupščine, vlade in zbora združenega dela, so postavili pet zahtev za izhod iz krize. Najpomembnejši sta zagotovo razbremenitev gospodarstva in ustavitev stečajev, ki grozijo skoraj vsemu gospodarskemu sistemu. Tudi na seji niso povedali nič novega o tem, zato so se navzoči brez razprave strinjali z omenjenim pismom.

Miloš Pavlica je ostro napadel novo zakonodajo, saj omogoča vrsto kaznivih dejanj, za katere pa nihče ne odgovarja. Pri tem pa vedno plača delavec. Eden izmed vzrokov je tudi neustrezno znanje menežerjev, ki zaradi tega iščejo najhitrejše, toda tudi najbolj boleče rešitve (stečaj). To je posledica slabe razvojne politike in nekaterih zgrešenih poslovnih odločitev. Kritiki se je pridružil tudi **Albert Veler**, ki pa je grajal ravnanje bank, ki z denarjem, ki so ga vanj vložili njihovi člani, kupuje zavožena podjetja.

Konkretne predloge pa je povedal tudi **Andrej Cimerman** iz občine Ljubljana – Šiška, ki je zahteval, naj SDK objavi podatke o prelivanju denarnih sredstev iz družbenih v zasebne roke, država pa naj poskrbi za vse nepravilnosti. Tudi ta predlog so soglasno sprejeli, saj je samo v Šiški do zdaj nastalo čez 300 družb z omejeno odgovornostjo. Zaradi tega in pa tudi zaradi drugih stvari so kovinarji sklenili, da bodo začeli zbirati podpise za začetek splošne stavke, če do 13. junija skupščina ali pa vsaj zbor združenega dela na postavi na dnevni red vprašanje reševanja kritičnih razmer v tej dejavnosti. Takrat se bo sedanji izvršni odbor preimenoval v stavkovnega. K sodelovanju bodo povabili tudi druge sindikate dejavnosti, naj se jim pridružijo, verjetno pa bo stavka, če bo seveda do nje prišlo, imela tudi širši značaj, kar naj bi se jim pridružili tudi sindikati te dejavnosti iz drugih republik. V ta namen je republiški odbor že izdal navodila za vodenje in organiziranje splošne stavke, ki pa nikakor ne bo le opozorilna. Namreč, če ta stavka ne bo dobro organizirana, se lahko prav kmalu sprevrže v svoje nasprtoje. Da pa je položaj resen, govorijo vsakodnevna pisma o zahtevah po splošni stavki.

Predsednik sindikata kovinske in elektroindustrije **Albert Vodovnik** je opozoril na to, da ima ta sindikat že približno 120.000 članov. Zato bi s stavko, ča bi do nje prišlo, lahko resno pokazali na sedanje stanje v našem gospodarstvu. Ravno zaradi te številčnosti so nekakšen zgled in tudi preizkusni zajček za druge sindikate dejavnosti.

Na seji je bil tudi predsednik sveta Zveze svobodnih sindikatov Slovenije Miha Ravnik, ki je navzoče seznanil s potekom včlanjevanja v sindikat. Tako pričakuje, da bo do konca junija ZSSS imela približno polovico prejšnjega članstva. Govoril je tudi o pogajanjih z Gospodarsko zbornico Slovenije o podpisu kolektivne pogodbe. Zaradi izkušnej s pogajanji je pesimist, tako da je tudi on napovedal splošno kolektivno stavko. Kot kaže, se nam torej obeta buren junij.

Robert Peklaj

Po 45 letih prvič spet čez državno mejo

Ignac je šel na oglede v Evropo

Ignac Kramar, doma iz Loj na Tolminskem, nekdanji mitraljezec Kosovelove brigade, aktivni podoficir in nato 22 let navaden delavec v topilnici cinka v celjski Cinkarni, zdaj 67-letni upokojenec iz Zagrada 133 v Celju, je na naše pregovarjanje prvič zaprosil za potni list in pristal, da se skupaj (ne s kolesom) odpravimo v Evropo.

Na dogovorjenem mestu je bil že deset minut pred nami. Izpod Osenice, hriba nad celjskim Starim gradom, kjer si je sezidal hišo in kupil dober hektar zemlje, se je kljub dežju pripeljal z mopedom. S tistim mopedom, ki ga je že starega kupil in se z njim vozil še na delo.

»Če me ni krogla zadela, me tudi ta rosa ne bo dotolkla,« nam je odvrnil, ko smo mu rekli, da bi z avtomobilom prišli ponj. »Kje pa, frk in sem bil v dolini. Sicer pa sem vozil slalom med kapljami...«

Ignac, eden izmed petih Kramarjevih otrok v Lojah, v fari Podmelec na Tolminskem, je z manj kot osemnajstimi leti moral obleči italijansko uniformo je čez leto in dan v Arezzu dočakal kapitulacijo in se nato poldrugi mesec skrival pred Nemci, nato pa peš prišel do doma.

»Vidiš, kaj si doživel, ker si cincal. Če bi se takoj odločil, te Italijani ne bi sneli, zato raje zdaj kar pojdi z nami,« so mi rekli, ko sem prišel domov. V naši hiši je bila karavla in v njej takrat partizanska postojanka. »In tako sem šel naprej, v partizane. V brigadi Srečka Kosovela sem bil nato mitraljezec...«

Vozimo se po hitri cesti proti Mariboru. Ignac se po tej cesti pelje zdaj drugič v življenju. Gleda skozi okno in se čudi, koliko novih vikendov in vinogradov je zgrajenih med Dramljami in hribih proti Tepanju. Prvič smo ga srečali pred mnogimi leti pri zdaj že pokojnem Skaletu v stari cinkarniški topilnici. Zdaj smo

»Kakšna Evropa neki! Kaj se ne vozimo še po nekdaj slovenski zemlji! Človek ne bi verjel, kaj lahko neka meja naredi in nek režim uniči! Kje je zdaj moj politkomisar!«

ga dobro leto prepričevali, naj vendar na občini zaprosi za potni list, da bi šel malo po svetu. »Svet me ne zanima,« je trdovratil. »Potovanja so za mlade in še tem je pot včasih odveč. Moj starejši, Srečko, je pri Splošni plovbi, on je preplul ves svet, meni je bilo tistega med vojno in po vojni dovolj...«

Ko smo Ignaca končno prepričali, da je zaprosil in dvignil potni list, smo silili vanj, da bi šli skupaj čez mejo. V uredništvu smo sklenili, da mu po prestopu državne meje podarimo tisoč avstrijskih šilingov, za morebitne stroške in nakupe. Tisoč šilingov je ena četrtina njegove pokojnine in ena desetina pokojnine navadnega delavca v Avstriji.

»Vi bi morali v Evropo s kolesi, kot je oznanjal Kučan in ne z avtomobilom. Več bi videli in bolj cenili domovino,« nas je zbadal še pred Mariborom. Ko smo se vključili v nepregledno kolono vozil že malo pred Pesnico, je nenadoma vprašal: »Kaj vsi ti rinejo v Avstrijo. TZ je Tuzla, mar ne? Kdaj pri hudiču pa je ta krenil na pot, da je že zdaj tu?«

V Šentilju se je kolona ustavila že pri bencinski črpalki. Najprej smo mislili, da zaradi gradbišča, ker tu že od jeseni gradijo nadvoz za novo avto cesto in križišče za Sladko goro. Potem smo ugotovili, da kolona sega vse do meje in pozneje, da v Avstrijo z naše strani spuščajo vozila v štirih

Carinik na Šentilju: »Kako prvič čez mejo? Kje pa ste bili do zdaj? Fantje, to je verjetno edini Slovenec, ki bi lahko in vendar ni še nikoli prestopil državne meje!«

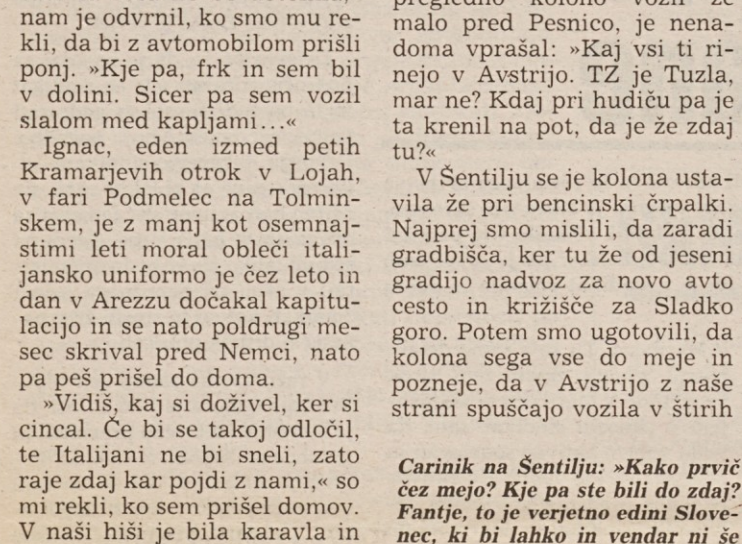

»Kaj naši trgovci nikoli ne zaidejo sem, da bi videli, kako gulijo naš narod? Madona, saj gre samo pri tem priboru za razliko, ki presega mojo penzijo...«

kolonah. Po dobri uri smo se tudi mi primaknili k cariniku. Dobili smo dovoljenje za fotografiranje, carinik pa je Ignacu v potni list pritisnil prvi žig.

»Mojdun, težko je priti v Evropo,« je komentiral Ignac. »Čujta, vidva, kdaj pa ti ljudje delajo, in po kaj silijo v Avstrijo?!«

– Kmalu bomo videli.

»Neverjetno, koliko bencina

»Zadnji vihar s točo mi je stolkel skoraj pol bajte. To bi bilo nekaj zame! In koliko bi prihranil še s to izolacijo! Kaj, ko tega doma ne dobiš!«

in časa gre v nič. Človek bi razumel, če bi bilo tu vse zastonj. Mater, kako smo jih med vojno tepli, zdaj pa rinemo k njim. Avstrijci so bili zaguljeni vojaki, če ga nisi dobro zadel, je kar rinil proti tebi...«

Pred »Debelo Berto«, nekdaj nadvse popularno prvo trgovino, ki je dobrih dvesto metrov od meje, so bila vsa parkirišča zasedena. Dogovorili smo se, da se morebiti tu ustavimo nazaj grede. In smo brzeli naprej, zavili na avto cesto in jo mahnili proti Gradcu. »Prava sramota je, da so zgradili avstrijci avtocesto do meje, mi pa šele zdaj začenjamo dela,« je na glas razmišljal Ignac, ko smo drveli proti štajerski metropoli. »V Avstriji je vse nekako bolj čisto, hiše so lepše, vrtovi in okolje urejeni...«

Že prav nestrpno sem korakal gor in dol po Gradcu, Ignac pa se je kar naprej prestavljal od izložbe do izložbe, od trgovine do trgovine, vstopil pa ni. Končno je obstal pred neko izložbo. Ko sem stopil čez cesto k njemu in se čez njegovo ramo zazrl v izložbo, sem bil še bolj začuden. V izložbi samo orožje. Vse od damskih pištol do colta in magnuma, od vinčesterke do »medvedarice«.

»Ali vidiš tisto tam, tisto, ne tisto malo, ono z daljšo cevjo, tisto bi rabil.«

– Pri milem bogu, zakaj bi pa ti rabil pištolo!

»Čudni časi prihajajo, nič dobrega se nam ne obeta...«

– Ignac, ali mislite resno,« se začudi Lucas, ki je bil doslej tiho. »Kaj vam ni bilo dovolj mitraljeza?«

»Še preveč, za dve življenji preveč. Toda nikoli ne veš, kako in kaj. Kar tako se nisem nikomur pustil in se tudi zdaj ne bi!...«

– Fantje, mene bolijo podplati in me ubija žeja,« potožim, in zavijem v prvi lokalček. Ignac si naroči kozarec piva in kavo, jaz kavo, Lucas pa pivo, hrenovko in kavo. »Kar jej, fant, jej, madona, kako sem bil jaz v partizanih lačen. Jaz vem, kaj je lakota. Verjetno me zato ni nobena krogla zadela, ker sem bil suh kot slanik. Kar jej, fant. In neverjetno, nobena krogla me ni zadela, 22 let sem delal v topilnici pri pečeh, da ti je še z jajc znoj tekel v potoku in sem še tu. Če me ne bi dajale krčne žile in pešalo srce, bi bilo krasno. No ja, tudi tako je še v redu, če pomislim, da samo še eden ali dva tlačita zemljo od mojih nekdanjih sodelavcev... Plačam zapitek, 157 šilingov, in slišim Ignaca, kako mrmra, da Evropa ni poceni. In gremo naprej. Spet po ulicah sem in tja, od izložbe do izložbe, nakar se Ignac odloči: »Meni je Evrope dovolj. Gremo nazaj in domov...«

– Kaj ne boste nič kupili, se začudi Lucas.

»Rekla sta, da se bomo nazaj grede ustavili v Lipnici. Na tisto vinsko razstavo v Gomilico pa me več ne mika...«

V Lipnici se je vsa reč ponovila. Hodili smo od izložbe do izložbe, od trgovine do trgovine, Ignac je mrmraje sešteval in odšteval, primerjal in se čudil, zdaj kimal pa spet odkimaval in končno zavil v samopostrežno trgovino z živili.

»Če so v Šentilju najbolj odprta vrata v Evropo, vam moram povedati, da sem tu dalj časa čakal, kot med vojno, ko sem kot kurir vlačil pošto čez mejo iz Italije!«

Dolgo si je ogledoval razstavljeno blago in končno segel po največji tablici – čokolade. »Kako pri hudiču, da je tu vse tako poceni! Saj ne zamerita, vzel bom še eno, da bom doma zobkal... Pa še eno malo za vnučko... Porkamadona, kako je lahko tu konzerva naših rib štirikrat in navadna sirkova metla petkrat cenejša kot pri nas doma! To je kriminal... In kako smo jim med vojno dali po riti. Zdaj pa poglej. Prekleti komunisti. Ne

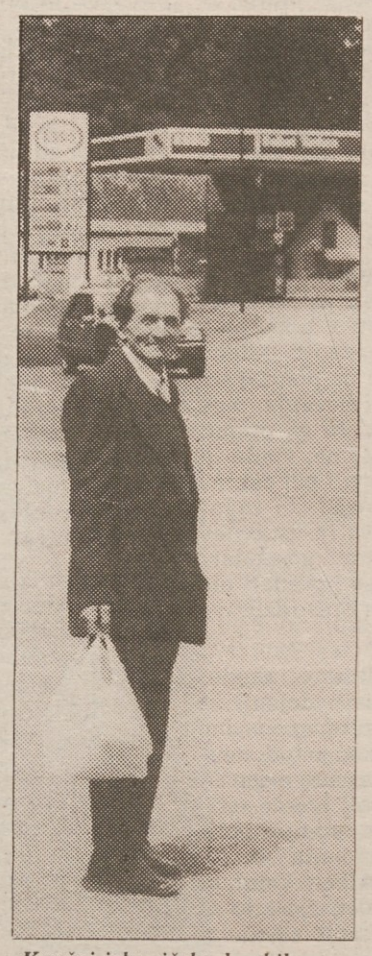

Končni izkupiček: dva kilograma surove kave, enajst banan, dve polkilogramski čokoladi za »zobkat«, ena majhna čokolada za vnučko, osem kilogramov pralnega praška...

vidva, oni na oblasti. V partizanih smo komandirjevo cigareto kadili vsi do zadnjega borca. Če smo dobili hrano, so jo najprej razdelili med borce, če je kaj ostalo, jo je dobil tudi komandir...«

– Vi ste bili oficir.

»Ne, podoficir. Po zmagi so me poslali v podoficirsko šolo v Šentvid pri Ljubljani. Kot stari vodnik sem bil premeščen v Maribor in nato v Zagreb. Tam sem prosil za razrešitev, prijatelj mi je preskrbel službo pri pečeh v Cinkarni. Dovolj sem imel uniforme, dovolj komunistov, izstopil sem iz partije... Nisem mogel več gledati, kaj so delali in kako ravnali z ljudmi. V brigadi so te postavili pred stroj, če si kmetu smuknil iz zemlje kakšen krompir ali rabutal sadje, potem pa vse to... Fantje pustimo to in se raje ozrimo po avtomobilu...«

– Kaj se že vračamo?

»Hočeta resnico? Dovolj mi je Evrope. Do tega trenutka niti nisem vedel, kako sem ubog, zdaj me je sram samega sebe. Šele zdaj prav razumem, kaj nam mladi in delavci očitajo. Tile tu, ki si že vse dopoldne bašejo v avtomobile te gromozanske količine blaga, zagotovo niso delavci! Fanta, na vama je, da nekatere stvari

Po celodnevnem pohajkovanju in ogledovanju izložb se je Ignac končno odločil in začel nakup: en kilogram surove kave in šest banan...

dorečete, čeprav krivic ne bo moč nikoli poravnati. Dovolj bo že, če boste v resnici uspeli zajeziti to ropanje naše lepe domovine. Tem hudičem, ki so za naše siromaštvo krivi, pa vzeti vse in jih nagnati delat, da bodo vedeli, kako si je delavec vsa ta leta služil kruh, ko so oni pridigali o brezrazredni družbi. Včasih me, primejduš, to tako razburi, da me kar prsti zaŝrbijo, zato raje nazaj na moj hrib...«

Janez Sever
Slike: Lucas

Drhal pa veselo krade naprej...

Zatiskanje oči

Ko sem bil še majhen, me je stara mama zamorila z zgodbico, ki mi je priklicala hude nočne more – Pod vislice so postavili morilca in objokana mamica mu je prišla dat zadnji poljubček. Nehvaležni sinko pa ji je med tem ganljivim dejanjem odgriznil nos. To je zgrozilo celo vsega hudega vajenega rablja in preden je zadrgnil zanko okoli malopridnega vratu, je vendarle povprašal, od kod tolikšna zloba. Od tod, ker me mati ni natepla, ko sem prvič prinesel domov ukradeno šivanko, je bil lumpov zadnji vzdihljaj.

Ta mamica je bila stara oblast in kot vse kaže, se za svoj nos prav nič ne bojijo tudi nekateri strokovnjaki, funkcionarji in veljaki, ki naj bi služili v novi. To se je lepo videlo v torkovi televizijski oddaji Aktualno – Razprodaja družbene lastnine.

Saj je bilo vse v redu in prav, dokler so razgrinjali svoje poglede na to, kako je treba priti iz zdajšnjega položaja, ko je družbena lastnina brez lastnika, do nosilcev te lastnine. Kako pa jo zavarovati dotlej, kako jo napraviti učinkovito, tu je štrene enostavno zmanjkalo. Ves ta možganski trust ni bil sposoben niti tega, da bi eno samo samcato vprašanje postavil **Gabrijelu Erzinu,** prej šefu računalniškega centra IMP, zdaj lastniku 55 odstotkov tega, prelevljenega v firmo **Teletrak.**

Strokovnjaki, predstavniki vlade, sam njen podpredsednik, družbena pravobranilka samoupravljanja in edini konkretni primer – pa niti enega vprašanja?! Kaj vse so naložili, kar je že tako bolj ali manj jasno. Celo nekaj dilem so si dovolili, pa se jih nikomur ni zdelo vredno preveriti.

– možnost nakupa delnic za vse

– takšna ali drugačna ocena premoženja...

Naj njihovo slepomišenje izkoristim za opravičilo nadnaslova o drhali, ki veselo krade naprej. Pisanje pod njim je namreč precej odmevno. Pohvale pustimo, kritike pa lete prav na to »drhal«. Naj torej enkrat za vselej povem, da nadnaslov gotovo ne meri na vsak primer oziroma posameznika, o katerem pišemo pod njim. Če pa vse skupaj strnemo v pojav, je nadnaslov več kot primeren.

Primerov zvrhan koš

Sam gospod podpredsednik vlade **dr. Jože Mencinger** je namreč v razprodajo družbene lastnine uvrstil celo tiste, ki hodijo med službo smučat?! Mi smo doslej v tej zvezi pisali o ljubljanski **Javni higieni,** kjer je na cesto letel delavec, ko je direktorja Dušana Butino vprašal, zakaj kimavce iz samoupravnih organov vodi po Nemčiji, Italiji, Švici medtem pa brez licitacije dajejo svojo mehanizacijo šefu, ki je enoto zafural, zdaj pa njeno delo nadaljuje kot zasebnik, za energetiko pa njegovo **Sonce, Žarek** in potem črnuški **Energoinvest, Gostinstvo Moste...**

V redu, nekaj je drhal, nekaj Marija k sebi consulting, nekaj čisti gospodarski kriminal pa prekoračena pooblastila, izigravanje predpisov, zakonov. Vsega skupaj pa gotovo toliko, da ob tej temi ni okusno razpredati s teoretičnimi modeli. Teh je namreč toliko, da bo ob igračkanju z njimi in okoli njih kaj hitro vse pokradeno, razprodano, razdeljeno ali kakor že komu ljubše zveni.

Zastonj do bogastva

Drago Buvač je na primer izračunal, da je vsa jugoslovanska družbena lastnina vredna 400 milijard dinarjev. Če bi jo želeli reprivatizirati, ne vemo niti tega, kdo naj bi jo prodal, kaj šele, kdo bi jo kupil. Sami nimamo denarja, tuj kapital pa tudi v naši pripravljenosti na prodajo ne čaka na meji. Zatorej predlaga pogumen poseg, naj bi nominalno vrednost družbene lastnine porazdelili med državljane Jugoslavije oziroma republik. To bi bili rizični vrednostni papirji, podjetja pa bi za isto vrednost in na svoje ime izdajala svoje delnice. Na finančnem trgu bi tako ustvarili ponudbo in povpraševanje in z dodatnim mehanizmom nikogaršnjo lastnino kratkomalo za vedno očistili.

Takšno zamisel je v Gospodarskem vestniku zavrnil **Miran Mihelčič.** Zanj je to podpora teženj k neutemeljeni uravnilovki v delitvi doslej ustvarjenega, s čimer niti malo ne pospešiš boljšega gospodarjenja s proizvodnimi tvorci.

Še bolj zanimiva je njegova misel, iz katere izpelje to nesprejemljivost kot logično posledico – »Dohodek od kapitala, ki ga posameznikom obeta priznanje nosilstva ali lastništva nad dosedanjim družbenim kapitalom pa ob številnih zainteresiranih in preračunljivih možnih bodočih lastnikih z vso ostrino zastavlja vprašanje najbolj ustreznega upravičenca do tega lastništva. Možni kandidati imajo seveda pri tem predvsem pred očmi pridobitev lastništva nad uspešnimi podjetji pod čim bolj ugodnimi pogoji. **Po eni od takih zamisli naj bi nekateri od zainteresiranih postali lastniki družbenega kapitala skoraj ZASTONJ.«**

Sposodimo si še nekaj misli:

Malo spodbudnega

»Polastninjenje bo moralo biti sprejemljivo za večino določujočih, kar pomeni zadostiti občutku pravičnosti in uveljavitev pravice do lastništva nad dosedanjim družbenim kapitalom bi morala upoštevati način njegovega nastajanja... Oblike ali smeri polastninjenja bi smele in morale biti takšne, da bi usmerile čim več razpoložljivih proizvodnih tvorcev v funkcijo ustvarjanja novega bogastva in zagotovile boljše gospodarjenje z dosedanjim družbenim kapitalom...«

Miran Mihelčič je navedel tudi bojazen **Ivana Ribnikarja** v mnenjskem referatu na Rogli, da **»je treba preprečiti generiranje trga kapitala v sistem goljufij in hitrega bogatenja nekaterih na škodo drugih.«**

In prav to je edini namen našega, morda že neljubo ponavljajočega se pisanja. Za načelno pa prav nič dorečeno in še manj nadzorovano in kaj šele sankcionirano zamisel o privatizaciji družbenega premoženja se namreč skriva ena sama ljuba barabija.

Na visokih javnih razpravah, vse tja do skupščinskih, kar naprej poslušam izmotavanje, češ, saj ne gre za splošno krajo, tega ne smemo trditi na pamet, saj bi sicer zatrli pozitivne procese. Larifari! Za negativno plat teh procesov bo vsak našel vsaj en primer, za pozitivno pa bi ga morali takšni misleci tudi najti. Vsaj vzorčnega, recimo?!

Še berem Mirana Mihelčiča: »Med tistimi, ki se upravičeno čutijo ogrožene z nejasno prihodnostjo na področju lastnine, so prav gotovo tisti, ki so dali v preteklosti tako s svojim delom kot tudi z upravljalskimi odločitvami pomemben prispevek k povečanju družbenega kapitala.

Gre za kapital kot tako imenovano minulo delo. Na to kategorijo so podcenjevalno in s posmehom pri nas gledali predvsem tisti (in še gledajo), ki tega kapitala niso pomagali povečevati ali pa si niso želeli nobenega individualiziranega upravičenca na rezultate poslovanja iz naslova povečanega kapitala.

Na potezi je vlada

ORGANI DRŽAVE BI MORALI ZATO TAKOJ DATI IZJAVO, DA DELAVCI V ZDRUŽBAH, PREDVSEM V PODJETJIH, NE BODO OROPANI UPRAVIČENJ IZ MINULEGA DELA. TO BI ZAJEZILO KAR ZASTRAŠUJOČE HITENJE POSAMEZNIH POSLOVODNIH DELAVCEV K VSEBINSKO SICER POGOSTO UPRAVIČENIM, PRAVNO PA POVSEM NENADZOROVANIM, SPORNIM IN NEPOTREBNIM REŠITVAM, NARAVNANIM K PRIVATIZACIJI DRUŽBENEGA KAPITALA.«

Vso to znanost lahko poenostavim z bridkostjo delavca, ki zaradi strahu pred grožnjo s knjižico noče biti imenovan:

»Pred 25 leti sem začel delati v obrtni delavnici. Direktor, tisti partizanski z gajžlo v eni in korenčkom v drugi roki, nas je znal spodbuditi, da smo skupaj in na čelu z njim sami postavili tovarno. Dobesedno, od opek do strojev, menze, inovacij, orodja, vse smo naredili sami, udarniško. Vse! Zdaj pa poslušam, kako bodo to družbeno premoženje, v katerem je toliko mojega (in kolegov seveda) odrekanja pri plači, nadur, sobot, nedelj... reprivatizirali. Dobil naj bi direktor, ki si je pri nas komaj stol pogrel in še nekaj njegovih najožjih sodelavcev?!«

To, ljubi teoretiki in spodbujevalci pozitivnih procesov, pa je praksa. Kot je praksa in naša navada, da vsak razmišljujoči del pisanja podkrepimo s konkretnim primerom, pred katerimi tako trdovratno zapirate oči. Prej pa naj zapišem še eno redkih misli **Bogomira Kovača** z omenjene okrogle mize, s katero se brez pridržkov strinjam – ko je sicer nesramno okrcal družbeno pravobranilko samoupravljanja **Anico Popovič**, češ, kaj sploh še dela, je dodal, da so te stvari področje sindikata. Točno tako, le da sindikat za to ali nima časa ali pa se mu ne zdi vredno pozornosti. Toda vedno so izjeme.

Končno sindikat, ki se ne da

Iz mariborske **Hidromontaže** smo dobili namig, da si skuša vodstvo na eleganten način prilastiti firmo. Takole je razpredal anonimni glas – šefi si na skrivaj delijo še po eno plačo zraven, s čimer bodo zlahka kupili delnice in dobili v roke 40 odstotkov podjetja. Približno 2.500 delavcev naj bi dobilo 20 odstotkov, 118 članov vodstva skoraj pol, na vsak način pa toliko, da bodo obvladovali firmo. Ostalo bi bilo naprodaj.

Ko smo govorice preverili, se je izkazalo, da niso daleč od resnice. Res si tajno delijo plače za nekakšne izjemne dosežke, ki jih v resnici ni. Res delavce z nezakonitim sklepanjem silijo v to, da jim bodo del plače priškrnili in ga nadomestili s »komercialnimi zapisi«. Prej so imeli od 10 do 15 odstotkov gibljivega dela v plači, zdaj pa so jim ga povečali na 30 odstotkov plače in polovica tega bi bila v obveznicah.

Šefi pa bi od plače dajali 8 odstotkov, s to trajno vlogo, ki bi bila v enem letu nenormalno visoko obrestovana, pa bi si počasi pridobili tudi delničarske pravice.

Podružnica Neodvisnih sindikatov Slovenije v Hidromontaži se je uprla nezakonitemu postopku in sami vsebini. Ne na pamet. Posla so se po svojih besedah lotili celo bolj strokovno kot za to plačani in odgovorni ljudje v firmi. Trdijo, da niso proti novim oblikam lastništva. Nasprotno, le da je treba to narediti tako, da bodo zagotovljeni pravičnost, zakonitost in predvsem smisel, učinkovitost takšne spremembe. Smisel namreč ne sme biti v tem, da si peščica izbrancev nezakonito pridobi ogromno oblast in bogastvo za povrh.

Ker so se posla lotili resnično temeljito in dorečeno, mu bomo namenili tole rubriko v naslednji številki Delavske enotnosti.

Ciril Brajer

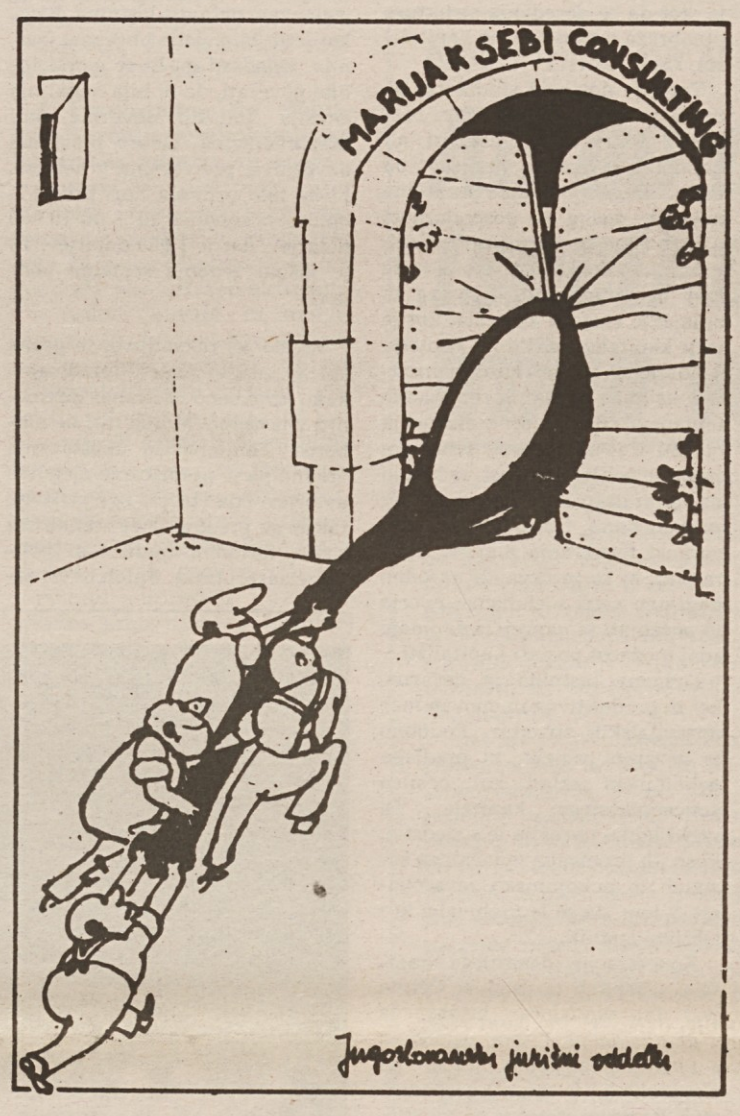

Marija k sebi consulting, d. o. o.

Kot vse kaže, lastninjenje lastnine v ljubljanskem IMP le ni bilo tako čisto, kot so delavcem in javnosti razlagali vodilni delavci IMP. Tako vsaj je moč soditi po izjavi družbenega pravobranilca samoupravljanja v Ljubljani **Franca Skinderja,** ki je za naš časnik dejal: *»Na zajetnem spisu pod oznako IMP še nisem končal dela, vendar na podlagi dosedanjih ugotovitev lahko rečem,* **da bom zahteval razveljavitev zakupnih pogodb za osnovna sredstva in najemnih pogodb za prostore.** *Bržčas pa bom predlagal tudi razveljavitev pogodb, na podlagi katerih so posamezni delavci IMP postali lastniki Iempejevih osebnih avtomobilov.«*

Tako Franc Skinder, ki je s tem podkrepil pomisleke o »transformaciji« družbene lastnine v IMP, ki smo jih objavili v članku »Marija k sebi consulting, d. o. o.« v št. 10–11 Delavske enotnosti, 16. marca letos. S tem je tudi implicite postavil na majava tla protiargumente, ki jih je v odmevu na naše pisanje strnil pomočnik generalnega direktorja IMP **Uroš Korže.**

Seveda bomo o »razvoju dogodkov« na to temo še pisali, že zdaj pa lahko rečemo: **»Delavci IMP, ne dajte se voditi žejni čez vodo. Zahtevajte od svojega sindikata, da VAM izbori delnice, ne pa da miži, ko si vaši šefi delijo vaše premoženje!«**

Ivo Kuljaj

Še bodo kradli

Če bi bil sam direktor, bi si podjetje, ki bi ga vodil, takoj po tej oddaji mirne vesti prepisal nase. Kdo le bi mi to preprečil? Delavci najbrž ne, ker bi jim takoj pomahal s knjižico pod nosom. Pravobranilci tudi ne, saj njihova glavarka ne opozori velikih teoretikov niti na to, da statusna sprememba v nobenem podjetju ni mogoče brez referenduma – tako zahtevajo pač veljavni akti. Kar zvijalo me je ob opravičevanju, češ, dovoljeno je vse, kar ni prepovedano. Potemtakem ni prepovedano, da vzamem nekaj, kar ni moje?! Pa spet da ni primerov, da ni dokazov, ko jim v debati dve uri statira živ primer vsaj za vprašanje oziroma potrditev teorij:

– Odprtost podjetij za priliv kapitala

– obveščenost vsaj delavcev podjetja, ki menja lastnika zakaj goljufajo z vozili, jih hkrati s šoferji odstopajo zasebnikom...

Pisali smo o propadu **Iskre Avtomatike,** za kar ni odgovarjal nihče od vodilnih, pa o pravcati golgoti **Iskre Tele,** ki so ji **Iskrini** šefi dobesedno kradli ogromne denarje – seveda brez posledic. Vse skupaj se je potem razširilo na vso Iskro v tolikšni meri, da je bil panožni sindikat prisiljen nanjo klicati policijo in tožilce. Potem **IMP** s svojimi inovacijami na področju privatizacije celih oddelkov, ki so jih po domače rečeno poklonili bivšim šefom pa do sumljivih prodaj službenih vozil, ki so si jih kajpak spet razdelili šefi. **Mobilija, Kino Šiška, Standard, Bonex, Usluga, Delta, Tovarna polnilne opreme Radenci, Stanovanjsko podjetje Ljubljana** in **Skupnost za ceste Slovenije,** ki je denar za ceste mirno prelila v stanovanja za svoje ljudi. Bivša Ljubljanska vlada in njen minister

Ali bo družbena lastnina prišla le v gosposke roke

Delavci imajo pravico do dote, ne le do odpravnine

Slovensko gospodarstvo (jugoslovansko pa še bolj) je na robu zloma. Čedalje več je podjetij, ki poslujejo z izgubo, akumulacija pa je realno manjša od dejanskih izgub. Vrstijo se stečaji, gospodarstvo je v pravi agoniji. Brezposelnost narašča z neverjetnimi indeksi, to pa prav lahko pripelje do 30-odstotne brezposelnosti aktivnega prebivalstva Slovenije – že ob koncu letošnjega leta. Očitno se naša vlada in tudi politika še ne zavedata razmer, v kakršnih živimo. Praktično so vsa podjetja povsem nelikvidna, proizvodnja se ustavlja (realno se proizvodnja zmanjšuje za približno 30–40 % v primerjavi z lansko), porabe na domačem trgu praktično ni, odliv že tako majhne kupne moči prebivalstva je usmerjen predvsem v tujino. Gospodarstvo je čedalje bolj obremenjeno z raznimi dejatvami in obveznostmi itd. Spričo sedanje strukture gospodarstva, velikih proizvodnih stroškov, majhne produktivnosti in hude fiksne obremenjenosti gospodarstva ni mogoče bistveno povečati izvoza in s tem nadomestiti padanje domače prodaje. Glede na trenutno trmoglavljenje in vztrajanje vlade pri veljavnih ukrepih tudi ni moč pričakovati kakšnih bistvenih sprememb s strani ZIS. Zato je nujno, da vsaj nova slovenska vlada sprejme bolj učinkovite ukrepe za izhod iz krize.

Predvsem bi se morala organizirano lotiti preobrazbe družbene lastnine v lastnino in pri tem upoštevati tudi dejstvo, da še malo ni »nikogršnja«, kot je zdaj »moderno« govoriti. Praktična moč, temelječa na družbeni lastnini, je očitno privlačna tudi za nove politične stranke. Zato je morda iluzorno pričakovati nagle bistvene spremembe na tem področju, kajti le z družbeno lastnino je možno obdržati v rokah vse mogoče vzvode oblasti.

Vrednost te lastnine sicer ni tolikšna, da bi omogočala blaginjo, ki bi nas uvrščala med bogate družbe, vendar pa nihče ne more trditi, da je niso ustvarili delavci s svojim delom – tudi na račun nizkega standarda in osebnih odrekanj. V nastajajočem sistemu tržnega gospodarstva in njegovih zakonitosti, ko še vedno iščemo poti za preobrazbo družbene lastnine, pa nimamo ne pravnih ne drugih mehanizmov, s katerimi bi jo zavarovali pred otujevanjem in razvrednotenjem. Priče smo pojavom, da družbena lastnina prehaja ter vrednotena ali odtujena v zasebne roke, delavci pa, ki so jo ustvarili, izgubljajo delo in zaposlitev ter ostajajo brez učinkovite pravne, socialne in materialne varnosti. To nas bolj spominja na začetke zgodnjega kapitalizma kot pa na pravno in socialno pravično državo, ki jo želimo soustvarjati.

Zato ni naključje, da Svobodnim sindikatom Slovenije ni vseeno, v čigave roke bo prišla sedanja družbena lastnina, kdo in kako naj z njo gospodari.

Državna lastnina je nevarna

Strokovni krogi, ki »stoje za novo vlado«, svetujejo sindikatom, naj svoje razmerje do lastnine opredeljujejo tako kot razvite kapitalistične države. Vsebina tega nasveta pa se glasi: Na Zahodu je glavna dolžnost sindikatov, da se borijo za pravice delavcev proti delodajalcem (nosilcem kapitala). Pri nas sindikat ni ugotovil, kdo je nosilec kapitala. To je vsekakor dosedanji sistem birokracije, ki prek bank uveljavlja finančno oziroma kapitalsko oblast. Banke so tiste, ki kot samozvani upnik z zakonodajo obvladujejo kapitalske tokove in postavljajo delavce na cesto. Očitno je, kot da se dosedanja struktura preobraža v neusmiljene kapitaliste.

Torej je dolžnost sindikata, da uredi to osnovno kapitalno razmerje. Potrebno je ustaviti ali ublažiti odvisnost podjetij od bank. Banke nimajo praktično nobenih zaslug za gospodarnost naložb (primer bančnih založb v Agrokomercu, Iskri, Elanu in še kje), zato tudi nimajo zaslug za oplajanje svojega kapitala, kot je to v kapitalizmu. Edino podjetja so dosegla materialno proizvodnjo, kakršno so, pa jih zdaj banke uničujejo. Banke so transmisija oblasti. Če bodo sedanje strukture izgubile politično oblast, računajo na kapitalsko oblast prek svojih zvez in bank. Obstaja velika nevarnost formiranja klanov. Aparatčiki, ki so proizvajali narodno bogastvo v eri socializma, hočejo to počenjati še naprej, le da imajo zdaj možnost postati kapitalisti.

Državna lastnina je nevarna, ker ni produktivna in pomeni moč upravljalskih struktur. Podobno je nevaren projekt, ki predlaga pokojninski sklad kot nosilca koncentriranega kapitala. Ta sklad lahko upravlja le s sredstvi, ki so jih prebivalci vplačali za socialno in pokojninsko zavarovanje, s tem, da so le prebivalci kolektivni lastnik.

Koncetracija denarnega kapitala v bankah je usodna. Očitno je, da vladajoča birokracija z Markovićem s tem pridobiva v federaciji in Srbiji, uničuje pa slovensko (in hrvatsko) gospodarstvo. Po drugi strani je očitna tudi špekulacija za ohranitev kapitalne oblasti nad gospodarstvom prek bank. Zato naj bi bila glavna naloga sindikata, da zavaruje delavstvo pred surovim bančnim in Markovićevim kapitalizmom.

In kaj ti svetovalci predlagajo novi vladi? Vpeljavo in prometnotržno veljavo ljudskih obveznic, s čimer naj bi odpravili kreditna razmerja nad bankami in podjetij. Ljudske obveznice naj bi bile po vnovčenju v podjetjih pogoj za pridobitev lastnih in razvojnih sredstev podjetij, kar bi zmanjševalo njihovo odvisnost od bank. Po drugi strani je potrebno razbremeniti poslovne banke glede na zadolžitveno hipoteko do emisijske banke. Ta fiktivna zadolžitev utegne biti tudi breme pri postavljanju suverenosti Slovenije. Banke vztrajajo pri »dosedanjem stanju,«, kar je zanje ugodno, škodi pa podjetjem. Vedejo se monopolno, zato je potrebno onemogočiti ta monopol in vpeljati konkurenco s privatizacijo bank.

Kolikor Slovencev, toliko delnic?

Na začetku naj bi tako podržavili celotno nelastnino oziroma »družbeno lastnino«, zatem pa uvedli postopek njenega prenosa v privatno lastnino z ljudskimi obveznicami, ki bi jih po vnovčenju v podjetjih enostavno zamenjali za delnice. Hkrati naj bi država prodajala ta državna podjetja privatnemu denarnemu kapitalu. Tako naj bi nastala čista privatna, mešana in državna podjetja v vseh možnih oblikah.

Enak postopek bi morali uporabiti v bankah in zavarovalnicah.

Z izdajo ljudskih obveznic bi dobil vsak državljan Slovenije (tudi kmetje itd.) potrdilo, da je udeležen v bogastvu Slovenije, ki ga je možno pretvoriti v privatno lastnino, približno v višini ene dvemilijoninke (toliko je državljanov). To je približno 10.000 dolarjev. Ljudsko obveznico naj bi dobil v prihodnje tudi vsak novorojeni državljan. Nazivna vrednost v prihodnosti izdanih obveznic bi bila čedalje manjša, ker bi izginevala državna lastnina. V nekaj letih bi emisija obveznic izginila, standard pa bi se moral toliko povečati, da bi bila nadaljnja emisija ljudskih obveznic tudi brezpredmetna. Dobro plasirana obveznica, pretvorjena v delnico, bi na leto prinesla npr. pri 10 % oploditvi glavnice 10 % od 10.000 dolarjev, kar je 1.000 dolarjev. To je višina sedanje socialne podpore.

Vse to je, razumljivo, le groba skica enega izmed predlogov, kako družbeno lastnino spremeniti v lastnino. Morda niti ne najboljši. Zanimivo in upoštevanja vredno pa je prepričanje njegovih avtorjev, da bi z uveljavitvijo takšnega predloga nov stankarski sistem pridobil ljudi, tudi politične nasprotnike. Sploh bi vsi začeli razmišljati podjetniško, kar je zlasti pomembno za »birokratske in okorele strukture«, npr. za vojsko in policijo (vsi bi dobili obveznice). Podjetja pa bi se začela – postopoma, po nadzorovanem procesu – preobražati iz državnih v zasebna in se spreminjati, saj bi delničarji nadzorovali kakovost poslovanja. Tehnološke presežke zaposlenosti in stečajev podjetij bi reševali s socialnimi programi, in to mnogo lažje kot doslej, ker bi vsak zaposleni imel obveznico in bi skušal postati podjetnik. Socialna odvisnost državljanov od države bi se bistveno zmanjšala.

Pustimo času, da razsodi tudi o tem predlogu. Bistveno je, da se je začelo tudi na tem področju »nekaj premikati«. Leta in leta so ekonomisti, v zadnjem času pa tudi politiki, zahtevali odpravo družbene lastnine in njeno privatizacijo, pa se ni nič zgodilo.

Glavna tema že kar prve seje nove slovenske vlade pa je bila razprava o nujnosti nagle kontrole in varstva družbenega premoženja pred zlorabami, do katerih bi lahko prišlo pri spreminjanju družbene lastnine v privatno. Tudi na Hrvaškem iz vrst HDZ prihajajo opozorila ali obtožbe na račun poslovodnih organov v podjetjih, ki naj bi tujcem ali privatnikom za majhen denar (raz)prodajali družbena podjetja.

Če odmislimo primere, ki so predvsem politično obarvani, moramo priznati, da je spreminjanje družbene lastnine v konkretno obliko lastništva preresen in preobčutljiv posel, da bi ga lahko uresničevali po znanem načelu, da je »dovoljeno vse, kar ni prepovedano«. Glede na to, da je ZIS končno le napovedal, da bo v roku enega meseca pripravil predlog zakona o privatizaciji lastnine, lahko pričakujemo, da malverzacij na ta račun ne bo (več).

Vendar pa je treba opozoriti tudi na drugo skrajnost, in sicer, da ne bi prav vsak poskus prodaje družbenega kapitala privatnikom ali tujcem smeli označiti kot kriminalno dejanje. Vedeti moramo, da bo pri reprivatizaciji prihajalo do krivic, hkrati pa si priklicati v spomin, kam je gospodarstvo pripeljal sistem, ko je skrbel predvsem za pravičnost.

Kaj pa nujni deleži

Bolj pravično kot (pre)poceni razprodati družbeno lastnino novim gospodarjem bi bilo pomisliti na »nujne deleže« ljudi, ki so jo (so)ustvarjali. Zato bi kazalo odpreti več poti za preobrazbo družbene latnine v lastnino, zlasti pa naslednje:

Prva je, da se del družbene lastnine neodplačno ali odplačno razdeli med delavce po merilu njihovega prispevka, ob upoštevanju tudi minulega dela, delavcev, upokojencev, ter prispevka delavcev zunaj gospodarstva, del pa proda po tržnih cenah. Druga pot pelje preko reinvestiranja prihrankov delavcev in, na osnovi njihove udeležbe v dobičku podjetja, prek tajne vloge ali delavskih delnic. V javnih podjetjih oziroma tistih, ki so objektivno v monopolnem položaju, ali tam, kjer je država vložila sredstva za razvojno sanacijo, naj država nastopa kot polnopravni delničar pri upravljanju podjetja, vendar naj se tudi v teh podjetjih uveljavijo trajne vloge delavcev in delavsko delničarstvo.

Kot vemo, svobodni sindikati Slovenije zahtevajo, naj nova vlada zavaruje prispevek delavcev k povečanju premoženja podjetij in drugih organizacij, ki so ga dali s svojim odpovedovanjem osebnim dohodkom, do katerih bi bili upravičeni v skladu z družbenimi usmeritvami in s prostovoljnim nadurnim delom. Vsi delavci, ki so tako prispevali svoj delež k povečanju premoženja, morajo prejeti ustrezne vrednostne papirje (trajne vloge in delavske delnice), na podlagi katerih bi uveljavili svoje pravice do teh sredstev in glede na delež teh sredstev.

Kakorkoli že: (raz)prodaja družbene lastnine brez upoštevanja vrednostnega deleža tistih, ki so jo (so)ustvarjali, ne bi pomenila drugega kot krajo te lastnine, ki ponekod že javno poteka. Zato je še kako upravičen poziv sindikatov (in zahteva nove vlade), da je treba opredeliti kazensko in odškodninsko odgovornost zoper tiste, ki so s svojim ravnanjem, nesposobnostjo ter neodgovornim odnosom povzročili bistveno zmanjšanje premoženja, stečaje podjetij in s tem prenehanje dela ter izgubo in gmotne varnosti zaposlenih in njihovih družin.

Vinko Blatnik

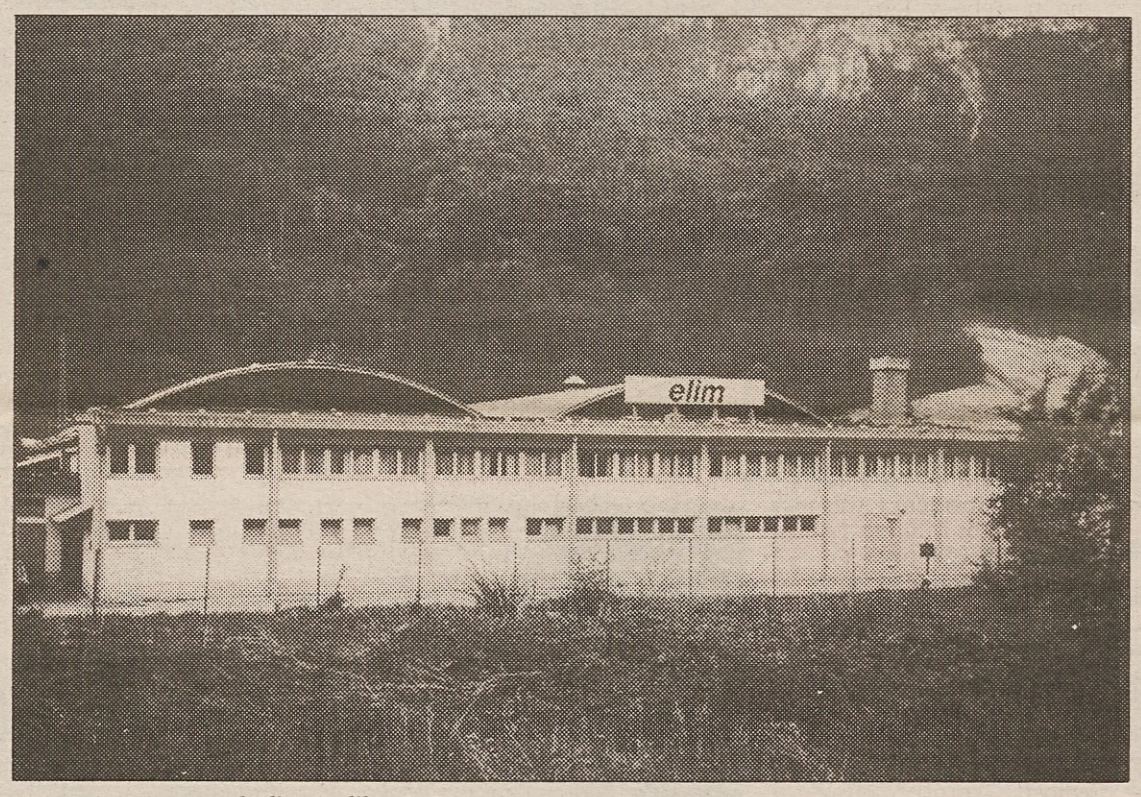

Kdo je kriv za propad Elima? (slika: R. P.)

V jeseniškem Elimu letos dobili šele dve plači

Delavci hočejo stečaj

Delavci ELIMA – elektroindustrijske montaže, še niso dobili osebnih dohodkov za marec, april in maj, kar pomeni, da so letos dobili šele dve plači. Po besedah predsednika stavkovnega odbora Andreja Stariča so 23. maja začeli opozorilno stavko, da bi opozorili nase. Takrat so tudi postavili devet zahtev, ki pa so bile v glavnem uperjene v napačen naslov, saj so rešitev iskali na občini, ne pa jih zahtevali od vodstva podjetja. Ker denarja za osebne dohodke ni, in kot kaže, ga tudi ne bo, so stavko nadaljevali in traja še zdaj.

V premagovanje težav zaposlenim se je vključil tudi občinski sindikalni svet Jesenic, ki je zagotovil dvanajstim socialno najbolj ogroženim delavcem pomoč v vrednosti 1800 din, dobili pa naj bi jo še enkrat po 700 din.

Kljub temu je vse to le kapljica v morje in zato ni čudno, da so se delavci oprijeli vsake rešilne bilke, ki bi jim prinesla denar. Tako je direktor podjetja predlagal delavskemu svetu stečaj, saj bi bilo s tem 75 delavcev upravičenih do nadomestila za brezposelnost. To pa bi pomenilo vsaj za določen čas stalen vir dohodka, čeprav bo ta izredno skromen. Seveda pa bodo svoje morali povedati tudi upniki podjetja, ki pa jih bo čedalje več. Podjetje je namreč za svoje pogodbe prejelo predplačila, ki pa so jih porabili za plačilo starih dolgov. Delo pa zaradi stavke stoji in kmalu lahko pričakujejo nove tožbe zaradi neizpolnjevanja pogodbenih obveznosti. Zato izhoda ni in delavci vidijo rešitev le še v stečaju.

Zanimivo bi bilo izvedeti, zakaj so se delavci na referendumu 16. novembra lani odločili za samostojno podjetje in odcepitev od takratnega sozda SCT, čeprav so imeli že dolgo izgubo, ki jo je do takrat pokrival SCT. Na podlagi kakšnega programa so avtorji elaborata odcepitvi in samostojnosti lahko obljubili in zagotovili boljše poslovanje? Kdo si je tudi tako želel samostojnost, čeprav je bila ta oprta na šibke materialne temelje in je bila strokovnost ljudi za to dejanje očitno premajhna. In ne nazadnje, kdo bo odgovarjal za vso škodo, ki bo nastala zaradi stavke, in za 75 delavcev, ki bodo ostali na cesti?

Za zdaj, nihče, tako da prihaja do absurda, ko delavci sami zahtevajo stečaj. Pri tem ne obsojamo delavcev, saj so imeli že do zdaj veliko izgube in skušajo tako priti vsaj do nekaj denarja. Obsojamo tiste, ki so njih in vse podjetje popeljali v to avanturo. Zato iskanje krivcev zunaj podjetja (občina, republika, itd.) verjetno ne bo prava pot. Usoda podjetja je bila in bo tudi v prihodnje odvisna le od poslovnih potez ljudi, ki so jim delavci zaupali vodenje projekta. Ker tega v Elimu, kot kaže, ni bilo, bi za to moral nekdo odgovarjati.

In kje je rešitev za Elim? Rešitve, žal, ni, saj je podjetje že pregloboko v dolgovih, prav tako ni nihče pripravljen, tako kot je to počel SCT, pokrivati njihovih izgub. S prodajo osnovnih sredstev in zemljišča, ki je v bližini predora Karavanke, in s tem tržno zanimiv, bi mogoče lahko pokrili stare dolgove. Vprašanje pa je, kaj bo s 75 nezaposlenimi in njihovimi življenjskimi usodami. Ali bo vso škodo spet morala poravnati družba, ki pa ji denarja za to čedalje bolj primanjkuje? Dokler se jasno ne določi odgovornost (predvsem vodilnih delavcev za svoje odločitve), bo pač tako!

Robert Peklaj

Danilo Klinar, od aprila letos direktor v Elimu: »Izsledki analize, ki so jo naredili strokovni sodelavci s Fakultete za organizacijske vede v Kranju, povedo, da prihodnosti za Elim ni. Delovni program, s katerim posluje Elim, je namreč zastarel in na današnjem trgu popolnoma nekonkurenčen. Zato je rešitev edino ta, da nekdo prevzame Elim in postopoma spremeni proizvodni program. Žal upniki ne kažejo preveč zanimanja za to.

Obstaja pa tudi možnost, da bi ustanovili novo podjetje, ki bi prevzelo del Elimovega programa in v katerem bi se lahko zaposlilo do 30 ljudi. Seveda pa je pogoj za to stečaj Elima.

Osebno sem proti stavki, saj bomo izgubili še tisto delo, ki ga imamo sedaj in ki je bilo delno plačano vnaprej. S človeške plati pa jih popolnoma razumem, saj sem tudi sam brez osebnega dohodka že od aprila.

Za ta položaj so precej odgovorni tako nekdanje vodstvo kot tudi SCT, ki ni pravočasno začel sanacije Elima. Po analizi sodeč bi Elim lahko rešili, če bi maja lani temeljito reorganizirali in preusmerili poslovanje.«

Aktualna ocena stanja v slovenskem gospodarstvu in predlogi za ukrepe

Za razbremenitev

Z odpiranjem slovenskega gospodarstva za domačo in tujo tržno konkurenco, kar je bila sicer nenehna zahteva Gospodarske zbornice Slovenije v vseh zadnjih letih, postajajo previsoki stroški nepremostljiva ovira za donosno poslovanje. Že na posvetu direktorjev največjih slovenskih izvoznih podjetij s predsednikom Zveznega izvršnega sveta Antejem Markovićem so odločno opozorili na izjemno zaostrene razmere in kritično stanje v slovenskem gospodarstvu. Vse to najbolje ponazarjajo vznemirljive težnje po slabšanju nelikvidnosti v gospodarstvu. Če je bilo oktobra lani nad 5 dni blokiranih žiro računov v gospodarstvu povprečno za 14,2 milijona DEM, so se te blokade januarja letos povečale na 72,1, februarja na 94,4 marca na 135,3 in aprila že na 214,7 milijona DEM. Podjetje s takšnimi likvidnostnimi težavami imajo med 15 in 25 % zaposlenih v slovenskem gospodarstvu od (100.000 do 160.000 delavcev). Čedalje več je podjetij, ki se nevarno približujejo zakonski meji 60 ali 75 dni blokade žiro računa, ko mora SDK dati sodišču prijavo za uvedbo stečajnega postopka takega podjetja. Tako se desetim stečajem lani in petim v prvem trimesečju letos, če ne bo odločnega ukrepanja, utegne pridružiti vrsta novih podjetij. Vse to je posledica uresničevanja več sklopov ukrepov letošnje ekonomske politike pri uveljavljanju gospodarske reforme. Da bi preprečili zlom stabilizacijske politike, je treba po našem mnenju takoj opraviti tole:

1. Ostro spremeni letošnjo fiskalno politiko na vseh ravneh. Brez odločnega zniževanja stroškov družbene nadgradnje in prerazdeljevanja dohodka se tudi boljši deli izvozno usmerjenga gospodarstva ne bodo sposobni prilagoditi normalnim tržnim razmeram za gospodarjenje. Zajemanje dohodka se je do prvega trimesečja 1989 do četrtega povečalo iz 39 odstotkov na 50. V prvem trimesečju letos znaša povečanje realnih obremenitev s prispevki in davki 25 odstotkov. Okrog 68 odstotkov denarja je na računih negospodarstva. Znižanje prispevkov in davkov za 20 % kot ga predlagamo, bo pomenilo samo odpravo zavarovanj pred inflacijsko izgubo, ki so jo predstavljale povečane stopnje v letu 1989. Povišane stopnje v deflaciji niso več potrebne in predlagano znižanje pomeni samo povrnitev v stanje, kakršno je bilo v trimesečju 1989. Po močnem znižanju vseh fiskalnih bremen bosta mogoča finančna in lastniška rekonstrukcija podjetij in izpolnjeni bodo pogoji za smiselno racionalizacijo družbene režije. **V tem okviru predlagamo skupščini Republike Slovenije:**

a) da letos uveljavi za 20 odstotkov nižje obremenitve gospodarstva, kot so bile leta 1989 (marca smo v republiški skupščini zahtevali, naj se vse prispevne in davčne stopnje znižajo za 20 %). Pri tem bi radi opozorili, da bo po zdaj veljavnem Zakonu o spremembah zakona o zagotavljanju sredstev za skupne družbene potrebe v letu 1990 in o poračunu določenih obveznosti iz dohodka za skupne družbene potrebe za leto 1989 prišlo junija do ponovnega povečanja obremenitve gospodarstva, kar je treba s čimprejšnjim sprejemom novega zakona preprečiti. Od skupščine Republike Slovenije pričakujemo, da bo to čimprej storila.

b) da zahteva od federacije, na tudi ta za leto zniža obveznosti za zvezni proračun najmanj za 20 odstotkov.

c) da sprejme intervencijski zakon, ki bi omejil splošno in skupno porabo v občinah in mestu v letošnjem letu na raven, ki ne bi bila realno višja od dosežene v letu 1988;

č) da zagotovi učinkovito upravljanje z likvidnimi proračunskimi sredstvi (cash management) in na tem temelju pobira sredstva gospodarstvu takrat, ko je dejansko potrebno financirati družbene potrebe; pričakujemo, da bo javnost sproti obveščena o stanju sredstev v javnih bilancah, za kar jih je treba tudi ažurno pripravljati.

d) da v sklopu širšega socialnega programa čimprej zagotovi predvsem vse možnosti normalno reševanje ekonomskih in tehnoloških presežkov delovne sile v Sloveniji.

2. Na področju ekonomskih odnosov s tujino, kjer se je sicer kljub utrjenemu tečaju dinarja glede na nemško marko konvertibilni izvoz v prvem trimesečju še povečal za 26 %, uvoz pa kar za 43 % (od tod nastanek trgovinskega deficita 75 miljonov dolarjev v Sloveniji in 631 v Jugoslaviji), postaja vprašanje doseganja rentabilnosti nerešljivo. Ekonomska motivacija za izvoz je po 18. decembru 1989 tako padla, da je postal izvoz resen vir izgub in kot posledica tega tudi širjenja nelikvidnosti. Maloprodajne cene so se od 20. decembra lani do 20. aprila letos povečale skupno za 74 %, cene pri proizvajalcih pa za 35 %. Zato je prišlo do izjemnega znižanja deviznega tečaja v prvi tretini letošnjega leta. Ob politiki visokih uvoznih dajatev in od marca dalje marginalnih izvoznih stimulacij na neto izvoz, ob fiksnem tečaju in občutni podražitvi domačih inputov, izvozniki ne bodo preživeli. Zato predlagamo:

a) da se vsaj prehodno uvedejo občutnejše izvozne stimulacije, v katera naj se usmerijo vsa sredstva, zbrana iz uvoznih taks. Te stimulacije morajo izvozniki dobivati dotlej, dokler ne bo prišlo do uravnoteženja domačih cen oziroma stroškov, med katerimi so izjemno pomembni stroški družbene nadgradnje in uvozne dajatve, oziroma dokler ne bo uveljavljena zunanja konvertibilnost dinarja.

b) da se dologorčno, ko ne bodo več potrebne izvozne premije, zagotovi zmanjšanje stroškov inputov proizvodnje z razbremenitvijo uvoza, tj. z odpravo necarinskih obremenitev v celoti in z znižanjem carin na račun odprave izjem pri njenem plačevanju.

Ponovno je treba opozoriti, da ekonomske spodbude za izvoz vplivajo na dejanski izvoz in na devizni priliv s 6–9-mesečno zamudo. Že pojemajoča rast izvoza lahko, če ne pride do uveljavitve predlaganih ukrepov, med drugim pripeljati državo v ponovne težave z zunanjo likvidnostjo.

3. Operacionalizacija omejevalne denarne politike je preostra in nekonsistentna. Zato prihaja do znatno večjih likvidnostnih težav in trganja reprodukcijskih verig, kot jih je zvezna vlada napovedala. Potrebujemo prožnejšo, sicer omejevalno monetarno politiko in korekcijo nekaterih monetarnih instrumentov, ki povečujejo stroške poslovnim bankam, kar ima za posledico oblikovanje izredno visokih aktivnih obrestnih mer. Predlagamo, da se zmanjšajo obvezne rezerve bank na raven ob koncu lanskega leta, da se odpravi obvezno deponiranje prirasta deviznih vlog občanov v poslovnih bankah v tujini in da se umakne zadnji predpis, ki omejuje uporabo obvezne rezerve ter se ga nadomesti s prejšnjim, boljšim načinom. Podjetjem je treba omogočiti, da najemajo tudi finančna posojila v tujini.

4. **Predlagamo, da skupščina Sovenije sprejme politiko lastninske reforme,** in sicer:

– opredeli področja, kjer podjetja niso predmet nakupa, oz. področja, ki so izvzeta za tujce (družbena in del gospodarske infrastrukture);

– določi merila in mehanizme, ki bodo zagotavljali, da se privatizacija opravi z upoštevanjem tržnih cen faktorjev (kreditiranje itd.);

– naloži Agenciji Republike Slovenije za pospeševanje prestrukturiranja gospodarstva in spodbujanje prenove podjetij ali sklada Republike Slovenije za razvoj, da natančneje opredeli politiko spodbujanja nakupa (posebej za delavce), zakupa in drugih mehanizmov privatizacije;

– opredeli kolektivno lastninski položaj delavcev glede na preostanek družbenega kapitala.

Gospodarska zbornica Slovenije želi sodelovati pri pripravi praktičnih rešitev privatizacije kot poenotenih strokovnih pripomočkov gospodarstvu (nakup, zakup (leasing), franchizing, sovlaganje itd.), pri tem pa ocenjuje, da proces topitve in privatizacije družbenega kapitala (stanovanjska politika, obračunski sistem, poslovanje z izgubami),ki je bil tudi doslej vgrajen v ekonomski sistem, dobiva nove pojavne oblike nelojalne konkurence, privatizacije poslov vodilnih delavcev in nizkega vrednotenja v transakcijah. Zgolj ustvarjanje preplaha ne bo ustavilo ekscesov, lahko pa zavre lastninsko rekonstrukcijo. Z vgraditvijo klavzul o lojalnosti podjetju in prepovedi konkurenčnega delovanja morajo podjetja zavarovati svoje interese. Javna pravobranilstva pa morajo intervenirati pri premoženjskih pogodbah, dokler ni ustanovljena agencija za pospeševanje razvoja.

5. Sedanji sistem pomoči manj razvitim v Jugoslaviji je anahronističen, neučinkovit, lokacijsko oziroma razvojno škodljiv in tudi obveznosti se pomanjkljivo uresničujejo. Sistem je v popolni krizi. Brez odlašanja je treba odločno zahtevati, da se preneha takšen način usmerjanja denarja, kar pomeni, da se izdela nov sistem, ki bo temeljil na podjetniški logiki, lastniški kontroli in bo sestavina skupne fiskalne politike.

Na manj razvitih območjih gradijo številne projekte. V to so močno poslovno in ekonomsko vpeta mnoga naša podjetja. Tudi zato se za takojšnjo načelno opredelitev do tega vprašanja zavzema Slovenija.

V tem sklopu zahteva odgovor tudi vprašanje nadaljnjega pospeševanja razvoja manj razvitih območij Slovenije.

To je le nekaj najbolj aktualnih vprašanj. Če se bodo hitro reševala, bo to pomagalo tudi Gospodarski zbornici Slovenije, da bo uspešneje opravljala svoje naloge v reformnih razmerah.

Predsednik GZS:
Marko Bulc

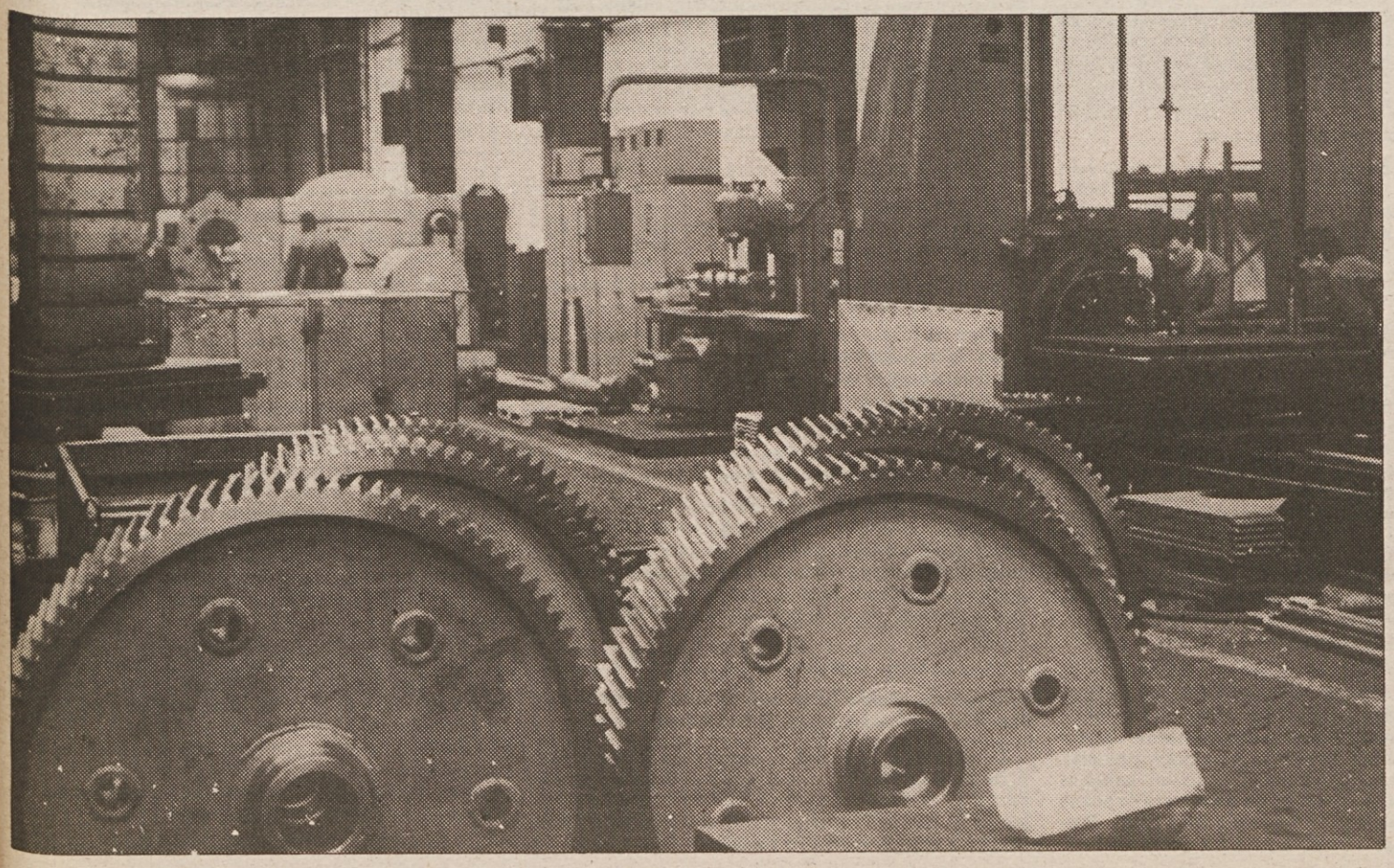

Nove mine na Markovičevi poti

Ali bo dinar (spet) ob trdno veljavo

Da se nam obetajo tudi (še hujši) časi, ni treba nikomur več dopovedovati. Komentatorji gospodarskih dogajanj v Sloveniji in drugih republikah ne izbirajo več besed, ko ga opisujejo. Jugoslovansko gospodarstvo je v katastrofalnem položaju, o čemer priča velik padec proizvodnje. Inflacija je resda ustavljena, toda to ni zasluga vlade, marveč preprosto dejstva, da je bila s soglasjem vseh sprejeta šolska formula, imenovana restrikcija. Tako smo namesto štiristevilčne inflacije dobili dvoštevilčen padec proizvodnje.

Vendar to, po mnenju organizatorjev in izvoznikov protibirokratske revolucije, še ni največje zlo v jugoslovanskih razmerah, to pa zato, ker je Ante Marković zadal največji udarec prav pravni državi, za katero se tako »vestno in neprestano zavzema, še zlasti v tujini. To da je storil z »legalizacijo fašizma v nekaterih delih države«. Mednacionalni spori, grožnje, napovedani procesi odcepitve, šovinizem in anarhija da so, po mnenju Markovića in njegove vlade, znamenja demokracije in pravne države. Če bi se to dogajalo v katerikoli normalni državi, bi vlada izrazila vsaj zaskrbljenost, če bi teh procesov že ne poskušala tudi preprečiti... Itd. Itd.

Tem grobim napadom na Markovićev posluh pri iskanju demokratične poti za izhod iz naše vsesplošne krize se zadnje čase pridružujejo tudi napadi na posamezne, tudi v svetu uveljavljene in uspešne ukrepe pri uresničevanju gospodarske reforme, npr. na obrestno politiko bank.

*Tako **dr. Borisav Srebrić v Politiki** v obširnem komentarju z naslovom Monopol brez precedensa med drugim poudarja, da je sedanja obrestna politika nedvomno v nasprotju z ekonomsko stabilizacijo in gospodarsko reformo. Zato bi jo bilo treba takoj opustiti. Previsoke obresti da onemogočajo nujni padec cen in celo povzročajo inflacijski pritisk. V gospodarstvu z majhno učinkovitostjo tega pritiska ni možno nevtralizirati z zmanjšanjem stroškov, ker so obresti neprimerno večje od dobička. Položaj bi bil bistveno drugačen, če podjetja ne bi bila prisiljena najemati kratkoročnih posojil. V normalnem finančnem položaju bi se omejila na poslovanje v okviru lastnega financiranja.*

Morda bodo morala podjetja zniževati cene pod pritiskom zelo omejenega plačilno sposobnega povpraševanja in kljub visokim obrestim. Toda posledice takšnega zniževanja cen so zelo težke. Gospodarstvo bodo pestile povečane izgube in slabljenje svoje dejavnosti. Recesija pa lahko povzroči socialno neznosne in neobvladljive razmere.

Sedanja obrestna politika – piše dr. Borisav Srebrić – je uperjena zlasti proti porabi delniškega kapitala v tržnem prilagajanju podjetja. S tem je onemogočena najpomembnejša oblika lastninske preobrazbe družbenih podjetij. Nihče se namreč ne zavzema za nakup delnic katerega koli družbenega podjetju, če je institucionalno-obrestna mera neprimerno večja od dobička. Obrestna politika je uperjena tudi proti konvertibilnosti dinarja. Že s samim spodbujanjem inflacije ta politika ogroža konvertibilni dinar.

Če bi se, skratka, nadaljevala sedanja obrestna politika, bi vsa družbena podjetja izgubila sposobnost tržnega prilagajanja. Tega pa nikakor ne smemo dovoliti.

Z eno besedo: dr. Borisav Srebrić ni za drag denar, ki je glavna opora sedanji uspešni gospodarski reformi, marveč za zlom konvertibilnega dinarja, za nov zalet inflacije, za zlom reforme.

Hvala lepa za takšne nasvete!

V času, ko naše zvezno predsedstvo ni enotno, ko hodijo nova republiška vodstva na svojo roko iskat politično in denarno pomoč v tujino, je še kako koristno, da vsaj Ante Marković hodi po svoji jasno začrtani poti. Če želimo ali ne: v Jugoslaviji je vendarle nekdo, ki ga Evropa sprejema z odprtimi rokami, in to bolj kot kdajkoli doslej – to je zvezna vlada, ki vliva upanje, da se Jugoslavija in njeni narodi ne bodo znašli v balkanski slepi ulici. Zanimivo je, da vlada uživa tem večjo podporo v tujini, čim bolj so republiška, nacionalna gibanja izolirana. Nekatere med njimi skušajo iti z glavo skozi zid, čeprav imajo pri roki vrata. Vendar pa se tudi v položaju zvezne vlade pojavljajo razpoke. Takšne razpoke bi lahko povzročilo tudi stališče novega zveznega predsednika predsedstva. Če bi namreč Jović poskušal s praznimi grožnjami prestrašiti katerokoli vodstvo – grožnje pa ne more izpolniti – bi se zmanjšala nevtralnost zvezne vlade in superiornost, ki jo vlada zdaj uspešno razvija in krepi.

V. B.

Ustanovljen je Slovenski kulturni zbor

Gospodarstvo bi propadlo, tudi če ne bi dajalo za kulturo

Z začetkom letošnjega leta, ko je financiranje družbenih dejavnosti prešlo v pristojnost izvršnega sveta in je tudi kultura izgubila svojo samoupravno interesno skupnost in prišla v roke novemu gospodarju, se je pokazalo, da bo znova potrebno razmisliti o udejanjenju Štihove ideje o slovenskem kulturnem parlamentu. Skoraj hkrati z odpravo kulturne skupnosti se je (samo)odpravil tudi svet za kulturo pri nekdanji SZDL oziroma Socialistični zvezi, ki je kljub vsemu, v časih porajanja demokracije, oral ledino današnji pluralnosti.

Čeprav so svetu tudi s formalnimi kadrovskimi spremembami hoteli – na predlog dotedanjega predsednika Miloša Mikelna je postal predsednik sveta Peter Kovačič – Peršin, kulturnik in pisatelj krščansko socialističnega svetovnega nazora – zagotoviti nestrankarski tip politične pluralnosti in preprečiti drobljenje kulturnih prizadevanj, je to mnoge še vedno motilo, saj so menili, da gre za organ, ki bo zaradi vezanosti na določeno politično grupacijo preveč enosmeren.

Tako so se začele različne pobude in licitiranje za vlogo in dediščino tega sveta. V imenu nestrankarstva je hotelo podoben organ zasnovati Društvo slovenskih pisateljev, pojavljala so se razmišljanja o kulturni zbornici, nazadnje pa se je poseben iniciativni odbor kulturnih delavcev odločil sklicati Slovenski kulturni zbor. Ta se je sestal minuli ponedeljek in po dokaj široki in celoviti razpravi izvolil tudi svoj stalen organ – svet Slovenskega kulturnega zbora. Kot so se dogovorili, si bosta zbor in svet prizadevala za avtonomnost kulture in ne bosta konkurirala parlamentu oziroma podvajala funkcije, ki jih imajo za to področje vladni izvedenci. Poudarili so civilno družbeno naravo tega zbora, v katerem se slovenski kulturniki organizirajo kot posamezniki, za varovanje interesov slovenskih ustvarjalcev in oblikovanje vizije nacionalne kulture.

V več kot dvajsetih prispevkih, ki so govorili najprej o kulturnih problemih nasploh, potem pa o posameznih področjih kulturne dejavnosti, so dokaj natančno opisali sedanji položaj kulture.

Novi kulturni minister dr. Andrej Capuder je pozdravil udeležence zbora, obljubil, da bo storil vse za dvig kakovosti slovenske kulture, zaprosil za prizanesljivost, češ, ne streljajte na ministra, tu smo šele štirinajst dni, nato pa odhitel novim nalogam naproti. Da pa so vsaj opozorilni streli potrebni, so pokazali navedki v razpravi, ki so poudarjali kritičen položaj kulture, kar sta s podatki posebej utemeljila Sergij Pelhan in Tone Peršak. V zaskrbljenosti za trenutni gmotni položaj kulture, ki mu botruje tudi sedanja gospodarska kriza, ki utegne kulturo še bolj prizadeti – to je potrdila tudi seja programskega odbora za kulturo dan pozneje, kjer so povedali, naj bi kulturne programe na republiški ravni skrčili za 5 odstotkov – so udeleženci sprejeli apel republiški skupščini, v katerem zahtevajo za kulturo ustreznejši delež državnega proračuna. Dimitrij Rupel je po eni strani povedal, da se mora gospodarstvo zavedati, da bi propadlo tudi, če ne bi bilo obremenjeno s prispevki in davki, ker mu manjka pameti in kulture, po drugi strani pa je povedal, da imajo kulturniki, ki so sami vzeli v roke nekatere važne državne zadeve, tako rekoč direktno linijo do parlamenta in vlade, kjer pózorno poslušajo, kaj govorijo. Torej kulturniki ne potrebujejo nobene alterantivne ali paralelne organizacije, ki bi nadomestila parlament. Očitno so nekateri začutili nevarnost za razglašeno nadstrankarsko usmeritev, saj so se zavzeli za nacionalno razsežnost kulture, ki ne izključuje niti nove opozicije oblasti, ki je bila do včeraj v opoziciji. Morda jih je k temu pripravil tudi spomin na dejstvo, da se je zadnji tak zbor – takrat se je sestal kot zbor slovenskih kulturnih delavcev, preobrazil v slovensko zvezo razumnikov oziroma Slovensko demokratično zvezo.

Seveda bi bilo krivično vnaprej dvomiti o »režimskih« namenih novega slovenskega kulturnega zbora, saj imajo katastrofalne izkušnje iz časov, ko so morali biti »dekla« ideologije. Gotovo bo prevladal pogled, ki bo terjal od politike, naj kulturi omogoči in dopusti, da se bo razvijala sama od sebe in na podlagi svojih vzgibov kot nadstrankarska in nacionalna razsežnost.

Na slovenskem kulturnem zboru je večkrat tekla beseda tudi o gmotnem položaju kulturnih delavcev, pa naj bodo zaposleni v kulturnih ustanovah ali v svobodnem poklicu. Žal je bila to zamujena priložnost, da bi kdo od predstavnikov sindikata delavcev v kulturi, seznanil udeležence, kakšne so ambicije tega sindikata in kaj trenutno počenjajo.

Igor Žitnik

Udeleženci zbora so za člane Sveta slovenskega kulturnega zbora izvolili Borisa A. Novaka, Marjana Lipužiča, Sreča Dragana, Borisa Gombača, Bruna Hartmana, Lojzeta Lebiča, Urbana Kodra, Jureta Mikuža, Vida Snoja, Borisa Ostana, Poldeta Bibiča, Matjaža Puca, Manco Košir, Pavla Gantarja, Andreja Medveda, Štefana Galiča, Petra Kovačiča, Ksenijo Hribar, Vena Tauferja, Igorja Likarja, Majo Haderlap, Jakoba Ježa, Janeza Strehovca, Uroša Kreka, Andreja Rota, Edija Majarona, Marino Bahovec, Igorja Vidmarja in Marjana Ogrinca ter rezervirali prostor za predstavnika italijanske skupnosti v Sloveniji, madžarskega Slovenca in še enega predstavnika koroških Slovencev.

Nove knjige iz zbirke Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev

V času, ko slovenske založbe krčijo svoje programe in zmanjšujejo naklade knjig, ko »ugasne« ta ali ona knjižna zbirka, smo bili v torek, 22. maja, priča pomembnemu kulturnemu dogodku s področja založništva: DZS je na tiskovni konferenci predstavila štiri nove knjige iz zbirke Zbrana dela slovenskih pesnikov in pisateljev (v nadaljevanju ZDSPP).

Gre za knjižno zbirko, ki jo je začela izdajati Državna založba Slovenije leta 1946 in v kateri je doslej izšlo že 166 knjig slovenskih klasikov. Med temi je doslej že 19 takšnih, katerih zbrano delo (v več knjigah) je zaključeno in s tem v celoti dostopno javnosti. Zbrano delo posameznega avtorja vsebuje njegov celotni opus, vključno s pismi in neznano rokopisno zapuščino. Vsaka knjiga iz te zbirke obsega tudi obširen komentar in opombe k posameznim spisom. Zunanja značilnost pa je že od prve knjige dalje, skozi vsa desetletja, enotna oprema oziroma videz (sivo platno in bel ovitek). Na prvi pogled nevpadljivo, ko pa vzamemo v roke katero koli knjigo iz zbirke, najdemo samo v opombah izjemno zanimive podatke s področja kulture in splošne zgodovine ter seveda o komentiranem avtorju in njegovem delu. Že zgolj opombe v dosedanjih 166 knjigah bi torej tvorile obširno zgodovino slovenske kulture, tu pa so seveda še prav vsa avtorjeva besedila.

Tokrat so izšle in bile predstavljene na tiskovni konferenci naslednje knjige ZDSPP: Aškerčeva 5., Finžgarjeva 11., Vorančeva 12. in Kozakova 3. knjiga.

Ob tem pa še, po že lani izdani zaključni knjigi Kraigherjevega opusa, monografija o Lojzu Kraigherju. Na kratko o posameznih knjigah:

Aškerčevo 5. knjigo je uredil Vlado Novak. Vanjo je uvrstil 3 pesniška dela, ki so izšla v letih 1910 in 1912 in so tokrat prvič v celoti ponatisnjena: Pesnitve, Peti zbornik poezij, Poslednji Celjan in Atila v Emoni.

V tej knjigi imamo torej v glavnem upesnjeno zgodovino.

Enajsto knjigo Finžgarjevega zbranega dela je uredil Jože Šifrer. Upravičeno lahko rečemo, da gre pri tej knjigi za neznanega Finžgarja; prvič imamo zbrane vse Finžgarjeve pesmi, ki so bile doslej malokomu znane. Pesmi je Finžgar pisal v prvi dobi svojega leposlovnega ustvarjanja nekako do leta 1900 in so pisane v tradicionalnem, recimo, Stritarjevem slogu. Uvaja jih daljša epska pesnitev Triglav.

Vorančevo 12. knjigo je uredil Drago Druškovič. V knjigo, s katero je Vorančevo zbrano delo zaključeno, je uvrščena preostala pisateljeva korespondenca. Iz objavljenih pisem je razvidno njegovo predvojno delovanje v Kominterni, kjer je ohranjal neko svojo oziroma samostojno osebnost. Povojna pisma pa prikazujejo njegovo družbeno in politično zavzetost ter pozornost za drobne probleme okolja in ljudi.

Tretja knjiga zbranega dela Juša Kozaka, ki jo je uredil Jože Munda, prinaša njegov roman Šentpeter. Šesta knjižna objava romana, ki je prvič izšel leta 1931, govoril o nedvomni kakovosti in priljubljenosti romana pri bralcih.

Slednje potrjujejo tudi prevodi v razne slovanske jezike. V Šentpetru je prikazano značilno ljubljansko predmestje v drugi polovici 19. stoletja z velikim številom nastopajočih oseb. Zato ga lahko opredelimo kot realistični kolektivni roman z naturalističnimi primesmi.

Monografija Dušana Moravca o pisatelju Lojzu Kraigherju je nastajala v zadnjih desetih letih hkrati z urejanjem in objavljanjem desetih knjig Kraigherjevega opusa. Ta študija je prva knjiga o pisatelju, pri katerem je literarna zgodovina doslej kar preveč poudarjala zgolj naturalistično smer njegovega pisanja. V knjigi so prikazani pisateljevo delo in življenje ter njegov čas oziroma njegovi sodobniki (slovenska moderna).

Pet knjig iz zbirke ZDSPP je vsekakor velika pridobitev za slavistično znanost in za ljubitelje klasične slovenske literature. Upajmo, da bomo lahko to čez leto ponovili ob izidu naslednjega svežnja knjig te zbirke. V tem primeru bomo lahko spet z veseljem zapisali, da je opus nekega slovenskega klasika zaključen; tedaj bo namreč izšla poslednja, dvanajsta knjiga Župančičevega zbranega dela. Predvidoma sočasno naj bi izšla prva knjiga že nekaj let načrtovanega Kocbekovega zbranega dela. Dolgoročno pa je predvideno, da bi bila v zbirko uvrščena zbrana dela Mirana Jarca, Ivana Preglja, Boža Voduška, Antona Vodnika in Stanka Majcna.

Igor Lukež

LADISLAV ČRNOLOGAR

tehnološki presežek rdečelasa lisica in še kaj

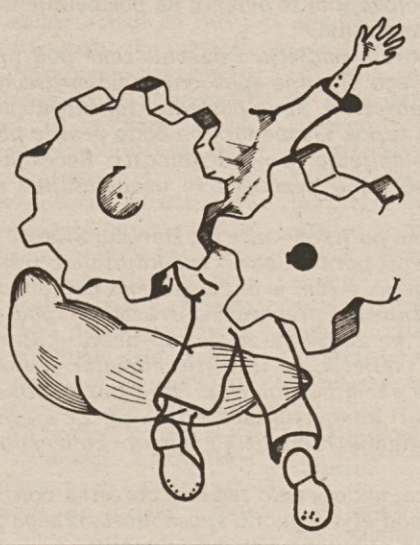

(3)

Ladislav Črnologar je delavec jeseniške železarne in že desetletje znan kot pisatelj povesti in romanov. Pred prvim majem je pri Književni zadrugi Jesenice izšla knjiga z dolgim in nekoliko nenavadnim naslovom. Ta pa napove, da je knjiga izsek iz žive in za marsikoga krute sedanjosti. Tako kot v prejšnjih knjigah (Na gredi, Na drugem bregu, Razstreljeni bog) najdemo tudi v Tehnološkem presežku prvine ljubezenske zgodbe in kriminalnega romana, tako da bo povest zanimivo branje tudi za nezahtevne bralce, ki jih zanimajo moralni in socialni problemi, privlačijo pa napete zgodbe.

Jeseniški bralci se bodo lahko zabavali z ugibanjem in sklepanjem stav, koga je imel pisec za model pri oblikovanju glavnih in stranskih likov.

Mudilo se mu je pretentati mater za mlado telico. Tak je pač postal način trgovanja, čeprav je bil z zakonom prepovedan. A kazalo je, da tudi že v ta zakotni kraj, kjer je bila nekoč že samo župnikova beseda zakon, prodira miselnost iz doline.

Jasna se je umaknila in ju pustila sama, da bi lažje sklenila kupčijo. Opravičila se je z delom in odšla v svojo delovno sobo, ki bi vsakogar, kdor bi po kraju in zunanjosti hiše sodil notranjost, presenetila. Opremljena je bila moderno: usnjen kavč, dva fotelja, glasbeni stolp, velika knjižna omara, nizka mizica in polno okrasnih rož. Še bolj je presenečala velika pisalna miza z najnovejšim računalnikom PC s trdim diskom in tiskalnikom. Jasna ga je dobila za zmago na mednarodnem natečaju za nove programe.

Sedla je za mizo in vklopila računalnik. Samodejno je prilagodila zeleno svetlobo na zaslonu večernemu mraku, odtipkala šifro in se potopila v podatke, ki so se prikazali na zaslonu.

Ko so že v vsej vasi ugasnile luči, je bilo na drugi strani rečice, ki je razdvajala dolino, eno okno še vedno razsvetljeno.

•

Pol ure pred pričetkom dopoldanskega delovnega časa, ki se je začel ob šesti uri, je bil v vratarnici že dnevni čuvaj, ki je zamenjal Janeza Zevnika, nočnega čuvaja.

»Si pa zgoden,« je rekel Janez in pospravil papirje, na katere je ponoči očitno nekaj pisal.

»Navajen sem, da zgodaj vstajam, pa še slabo sem spal,« je odvrnil vratar in dodal: »Nekaj sem hotel reči, skoraj bi pozabil. Včeraj so te iskali neki ljudje. Vprašal sem jih, kaj hočejo. Rekli so mi, da bi bil ti kar pravšnji, da bi jim pomagal pri organiziranju štrajka, ali kakor se zdaj reče, prekinitve dela.«

»Kaj?«

»Ja, prav si slišal. Videti je, da si postal zanimiv zaradi svojega trdnega hrbta, kakor sem jih razumel.«

»Potrebujejo le grešnega kozla. Od kod pa so bili?«

»Iz nekega našega tozda, a ne bi vedel, iz katerega. Janez, saj me nič ne briga, a mislim, da rineš v nepotrebne težave. Glej, sam sem že precej star in invalid. V življenju sem že marsikaj skusil in doživel. Povem ti, da so ljudje najbolj nezanesljiva bitja. Tudi take sem poznal, kot si ti. Vsakogar so znali utišati na tak ali drugačen način. Kadar je šlo zares, so taki navadno ostali sami, ker so jih na cedilu pustili prav tisti, za katere so se zavzemali. Tudi po telefonu tu čez našo centralo se da marsikaj zvedeti. Tebe omenjajo večkrat, kot bi bilo dobro.«

»Ej, moj dragi, hvala ti za nasvet, čeprav sem že seznanjen o tem. Nekdo mora biti za klovna, da se pove kakšna bridka resnica, da se sploh kaj lahko pove. Še enkrat hvala za opozorilo, četudi ne morem dosti izgubiti. Ne, ne morem in ne morem prenesti, da bi povzpetniki vseh vrst pometali z nami, kakor bi se jim zljubilo. Žal mi je samo, da so se mi tako pozno odprle oči. Preveč sem verjel v poštenje ljudi. Prekleto, kako da nisem videl, kar je tako očitno?«

»Janez, marsikdo bi dal v časih, ki so in ki prihajajo, za to naše ne preveč plačano, a tudi ne preveč naporno delovno mesto, marsikaj...«

»Tudi to vem, a jaz sem še poln moči in hočem delati.«

»Še to delo boš izgubil.«

»Tudi prav, če bo s tem kaj rešeno. V rani mladosti sem bil bos in večkrat lačen kot sit. Vsega sem navajen. Ni me strah. Vseeno hvala za dobre nasvete. Grem. Pozdravljen!« je Janez prekinil pogovor, pograbil aktovko in odšel.

Šel je po ulici in obstal ob prvem križišču. Za trenutek je pomišljal, ali naj krene na levo, kamor je vodila pot domov, ali na desno proti visokim dimnikom, kjer je bila največja tovarna v mestu. Odločil se je za dimnike.

Nasproti starejše tovarniške upravne zgradbe je stala novejša stavba, kjer je bil center IBM. Ustanova se je imenovala po proizvajalcu računalnikov. Bila je daleč naokoli najbolj uspešna, žal pa so njenega naprednega direktorja poklicali na odgovornejše mesto v republiki, kjer se je izgubil v množici politikov. Center pa je imel tolikšne zmogljivosti, da ni delal samo za tovarno, ampak tudi za zunanje naročnike. In prav sem je bil namenjen Janez.

Zaustavil ga je vratar in vprašal, kaj hoče.

»Rad bi govoril z vodjem!«

»Je kaj nujnega?« je zanimalo vratarja. »Zdaj zjutraj je precej dela,« je dodal kot v opravičilo.

»Je in ni. Samo nekaj bi ga rad zasebno vprašal,« je bil Janez dvoumen.

»Bom vprašal,« se je vdal vratar in dvignil slušalko. Med pogovorom je poizvedel, kako se piše in kaj dela. Janezov odgovor ga je začudil, še bolj pa je bil presenečen, ker mu je bilo dovoljeno, da ga spusti naprej.

Janez je stopil po debelem tekaču do vrat, kjer je pisalo, da uraduje vodja. Potrkal je in vstopil.

Bil je presenečen. Za mizo pred njim je sedela prikupna rdečelaska z nekaj pegami okoli nosu. Na prvi pogled ni mogel presoditi, koliko let ima. Izžarevala je mladostno svežino, kot bi se pravkar vrnila iz gozdov, a v njenih očeh je bila poduhovljenost, razumna resnost, ki bi jo pričakoval od veliko starejše ženske.

»Rad bi vodjo tega centra,« je rekel Janez.

»Prav ste prišli, pred njim stojite,« je rekla, se razumevajoče nasmehnila in mu ponudila fotelj.

Janez je sedel. Povedal je, zaradi česa je prišel. Rad bi dobil neke podatke o svoji prejšnji delovni organizaciji, ki je zdaj priključena velikemu gradbenemu podjetju. Ker pač ve, da so zadnji dve leti zanje vodili večji del knjigovodstva in računovodstva.

»Nekatere stvari so poslovna skrivnost, kljub temu, da je šlo podjetje v stečaj,« je pojasnila rdečelaska.

»Vem, kaj se skriva za tem. Ponavadi tisto, kar delavec ni smel vedeti, prikrita nepravilnost, ribarjenje v kalnem. Mislil sem, da bom tu, kjer delate s tako zapletenimi stroji, naletel na boljše ljudi, tovarišica ali gospodična, če že ne gospa...« se je Janez razburil.

»Jasna Podrekar,« se je predstavila rdečelaska. »Kakšne podatke pa bi pravzaprav radi?«

»O zunanjih sodelavcih, kooperantih, kakor zdaj pravijo. Menda so bili sami zasebniki, privatniki. Baje nihče ni dobil dela, če dvajset odstotkov zaslužka ni dal tistim, ki so mu priskrbeli delo, navadno tako, kakršno bi tudi sami lahko opravili. Tudi za to so naši stroji stali ali le delno obratovali. Še čudno, da nas že prej ni vzel vrag. Pa nikar ne mislite, da samo domnevam. Zdaj mi je nekdo povedal, nekdo, ki se ni strinjal s takimi pogoji.«

»Zakaj bi radi podatke, kako bi jih uporabili?« je zanimalo Jasno, čeprav se ji je že svitalo.

»Samo zato, da bi jih obiskal in jim povedal, kaj so, morda izvedel za naše podgane, ki so jim dajale delo in si tako gradile blagostanje za cele rodove naprej, z blagoslovom našega sistema, ki to dopušča. Pa tudi z blagoslovom vseh nas, ki smo nezakonitosti imenovali iznajdljivost.«

»Aha, zdaj pa že vem, kdo ste,« se je Jasna spomnila, da je že slišala za Janeza, ki vodi zasebno vojno proti nepravilnostim v občini. Precej je že razburjal določene kroge pa tudi spodbudil druge, da so začeli dvigovati glavo in drugače razmišljati. Tudi sama je že prebrala, kar je o njem pisal neki Peter.

»Zdaj, ko veste, kdo sem, verjetno ne bo nič s podatki, ker je tam v vaših računalnikih gotovo kdo od vaših vplivnih prijateljev na tej ali oni strani.«

»Po čem pa to sklepate?« je prav nič užaljeno, a z vedno večjim zanimanjem vprašala Jasna.

»Vodilna struktura ste...«

»In samo zaradi tega naj bi že bila nepoštena?«

»Oprostite, take izkušnje imam in dokler ne dokažete nasprotno, vztrajam pri tem.«

Jasna je brez besed vklopila računalnik, ki je bil na mizici poleg pisalne mize, potem je nekaj tipkala na tipkovnico poleg in vprašala:

»Bo zadostovalo za zadnje pol leta poslovanja?«

»Prav to me zanima, po možnosti tudi z imeni in zneski.«

Tiskalnik ob računalniku je zabrnel in iz njega se je začel odvijati perforiran papir, potiskan z drobno pisavo. Čez čas je stroj utihnil in Jasna je odtrgala papir, ga zvila in izročila Janezu s pikro pripombo, če mu lahko še s čim ustreže.

»Hvala, dovolj bo zaenkrat. Pa oprostite za tisto prej.«

»Če se ne bi bala, da sem preveč radovedna, bi vprašala, kaj boste s temi podatki.«

Nadaljevanje prihodnjič

Nemška sindikalna zveza

Pred preizkušnjo

Zahodnonemški sindikati so pred največjo preizkušnjo po drugi svetovni vojni. Združenje obeh nemških držav prinaša s seboj goro socialnih težav, s katerimi se bodo morali spopasti predvsem sindikati. S svojimi izkušnjami in pristojnostmi naj bi se bojevali proti množični brezposelnosti, ki grozi vzhdnonemškim delavcem. Potrebno bo zgraditi nove sisteme podpor za brezposelne, pokojninsko in zdravstveno zavarovanje in pri tem naj bi sodelovali tudi predstavniki delavcev. Skupaj z združenji delodajalcev bo treba znova sestaviti tarifne pogodbe, urediti organizacijska vprašanja in pravice do soodločanja v podjetjih. Vse to, pa še marsikaj več, bo treba postoriti pravzaprav v enem zamahu.

Za začetek imajo vsa zahodnonemška sindikalna združenja dovolj opraviti s tem, da ustvarijo organizacijske možnosti za združitev s svojimi sestrskimi sindikalnimi organizacijami v NDR. Do tega naj bi prišlo najkasneje do združitve obeh Nemčij. Ker področja organiziranja na Zahodu in Vzhodu niso enaka, jih je treba na novo začrtati po zahodnonemškem zgledu. Nekatere sindikalne organizacije – kakršno so že ustanovili v javnih službah, transportu in prometu – pa bo treba zgraditi popolnoma na novo; stara združenja so bila namreč preveč tesno prepletena z državnim aparatom.

Pri vsem tem pa imajo sindikalne organizacije v zahodnem delu Nemčije več kot dovolj opraviti same s seboj. Ta že stoletni kolos namreč še ni našel odgovorov na zahteve iztekajočega se 20. stoletja: množična brezposelnost osemdesetih let, k ponudbi usmerjena gospodarska politika vladajoče konservativno-liberalne koalicije, propadanje socialnih storitev, pa tudi revolucionaren napredek v tehniki in gospodarstvu, nove potrebe emancipiranega delavstva, odpiranje notranjega evropskega trga. Vse to so še nerešena vprašanja.

Ali bodo sindikati, ne glede na to goro težav, postavili na laž vse tiste preroke, ki napovedujejo njihov zaton? V zadnjih desetih letih so uspeli mobilizirati svoje članstvo ob vprašanju skrajševanja delovnega časa. Pred mesecem dni sta jeklarski in tiskarski sindikat IG Metall in IG Druck končno uspela s svojo zahtevo po 35-urnem delavniku. Zdaj je treba najti perspektivo za naslednje desetletje.

Burne volitve za novo vodstvo DGB. (Nemška sindikalna zveza) na nedavnem sindikalnem kongresu v Hamburgu so dale kaj malo razloga za optimizem. Že poldrugo leto iščejo organizacije, zbrane pod streho DGB, naslednika Ernstu Breitu in njegovima dvema namestnikoma. Slavni časi, ko sta bila na njegovem čelu dve tako izraziti osebnosti kot Hans Böckler in Ludwig Rosenberg, so očitno za vedno mimo.

Sedeminpetdesetletni Heinz-Werner Meyer, ki zamenjuje Breita, je bil kompromisni kandidat. Kot predsedujoči rudarskega sindikata, organizacije, ki je zaradi nazadovanja v panogi izgubila od petdesetih let naprej že skoraj polovico svojega članstva, prav gotovo ni simbol moderne sindikalne politike in zahtev kritičnega delavstva. Moral se bo šele izkazati, ali je res pravi človek za izgradnjo novih sindikatov v NDR.

Izbira obeh namestnikov, Ursule Engelen-Kefer in Ulfa Finka je bila bolj posrečena, saj gre za predstavnico žensk in pa »črnca«, to je strankarskega človeka. Izbira Ursule Kefer sploh ni bila težka, saj gre za znano in dolgoletno sindikalno funkcionarko. Bolj problematična je bila izbira drugega kandidata. Šele po dolgem, nervoznem zavlačevanju so se krščansko-demokratski delavci končno strinjali, da se bodo za začetek omejili na enega izmed treh mest v predsedstvu. Nato se je nekdanji senator iz Berlina Ulf Fink dolgo obotavljal iti v Düsseldorf. Sindikalne »sive eminence« pa so ga sprejele zelo obotavljivo, še zlasti v jeklarskem sindikatu, saj je v nasprotju od predhodnika, ki je bil »sindikalist s partijsko knjižico CDU«, »politik CDU s sindikalno knjižnico.« S svojimi nekonvencionalnimi zamislimi na področju socialne politike pa si je pri sindikatih nakopal nekaj zamer že prej.

Kljub temu pa se bodo zapleti pri izbiri novega vodstva morda izkazali za koristne. Sveža kri Ulfa Finka in Ursule Engelen-Kefer bo nemara spečemu velikanu samo koristila. Volilna procedura je pokazala nemoč te krovne organizacije, da bi kakorkoli vplivala na svojo usodo, prav tako pa tudi na očiten interes posameznih sindikalnih organizacij, naj bi tako tudi ostalo.

V prvih letih druge nemške republike je DBG dejansko imela vodilno vlogo. Bolj ko se je uveljavljalo tržno gospodarstvo in bolj ko se je razvijala nova družbena ureditev, bolj je iniciativa prehajala k posameznim strokovnim sindikatom. Ločitev tarifne politike kot domene posameznih sindikalnih organizacij in družbene politike kot pristojnosti DBG je slednjo degradirala v razpošiljalnico socialnih in gospodarskopolitičnih apelov parlamentu in strankam.

Ta ali ona manjša organizacija si je včasih sicer prizadevala, da bi zvezi dvignila ceno, ji pripisala več organizacijskih in političnih pristojnosti. Toda takšna prizadevanja so vedno naletela na odpor med močnimi industrijskimi sindikalnimi organizacijami. Od konjukturne krize sredi sedemdesetih let naprej, s katero se je končalo Brandtovo obdobje reformske evforije, je postala dilema DGB kot krovne organizacije vse bolj očitna. Posamezne organizacije so se uspele zediniti pri vse manj skupnih stališčih do reševanja nastajajočih vprašanj in DGB so vse bolj očitale, da nima ne sposobnosti ne avtoritete, da bi usklajevala nasprotujoče koncepte. Namesto tega so šli veliki sindikati svojo pot.

V osemdesetih letih, ko so hitro rastoča brezposlenost in tehnološke spremembe bolj kot kdajkoli zahtevali skupen nastop osmih milijonov delavcev in njihovih interesnih združenj, so se sindikalne organizacije ostro prepirale o pravilni strategiji. Skupno stališče, ki ga je Ernst Breit s težavami iztisnil iz predstavnikov sestrskih organizacij DGB, je bilo samo na papriju. Glavna naloga naj bi bila skrajšanje delovnega časa, pa tudi »druge oblike, kot je skrajševanje delovne dobe in letnega delovnega časa. »Kemijski sindikat, gostinski sindikat in še tirije drugi so se odločili bojevati proti brezposelnosti s prizadevanjem za predčasne upokojitve, jeklarski in tiskarski sindikati pa sta se zavzela za 35-urni delavnik. V tej »bandi peterice« so se pogosto med seboj bolj divje prepirali, kot pa s svojimi delodajalci! Ne tako oster, pa vendar tipičen spor se je nedavno razplamtel zaradi vprašanja dela ob koncu tedna. Za pragmatike v kemijskem sindikatu nedeljsko delo pač ni noben poseben greh. Reševanje tega problema povsem nedogmatsko povezujejo z vprašanjem posebnih ugodnosti za prizadete delavce.

Glede osnovne strategije predstavljanja delavskih interesov obstajata v zahodnonemškem sindikalnem gibanju dva tokova. Na eni strani je skupina petih sindikalnih organizacij (tako imenovana banda petih), ki je naklonjena socialnemu partnerstvu, na drugi pa so poleg jeklarskega in tiskarskega sindikata še novinarski sindikat, sindikat pošte, trgovine, bank in zavarovalnic (HBV) ter sindikat lesa in umetnih materialov. Ti velajo za zagovornike politike nasprotne moči, to je konfrontacije z nasprotniki.

Kako zelo so si stališča obeh taborov različna, se je pokazalo že na začetku osemdesetih let pri vprašanju sodelovanja s komunisti. Medtem ko se je zdelo funkcionarjem tiskarskega sindikata samo po sebi umevno, da so se ob petdesetletnici prihoda Adolfa Hitlerja na oblast pridružili podpisu poziva »Nikoli več fašizma, nikoli več vojne,« ki so ga podpisali tudi najvidnejši nemški komunisti, se je to kemijskemu sindikatu zdelo »akcijska enotnost s komunisti.« V centrali DBG v Düsseldorfu so se vojskovali tudi zaradi – miru. Ker niso hoteli demonstrirati skupaj s komunisti pa tudi, da se ne bi zamerili tedanjemu kanclerju Helmutu Schmidtu, se DGB leta 1981 uradno ni udeležila prvega velikega mirovnega shoda v Bonnu. Toda tudi brez uradnega blagoslova svojih voditeljev je v mirovnem pohodu sodelovalo na tisoče članov sindikata.

(Povzeto po die Zeit) R. D. Š.

Nadaljevanje in konec prihodnjič

Slika: Sašo Bernardi

Borza sindikalnega turizma

BORZNO SPOROČILO ŠTEVILKA 5

A. Počitniške zmogljivosti, ki smo jih pripravljeni ponuditi drugim

1. **TAM Maribor,** telefon 062/411-321 int. 24-02 – služba za rekreacijo podjetja TAM – korespondentka Marjeta VEŠLIGAJ
a) Počitniške prikolice v Umagu, Vrsarju, Pakoštanih, Zatonu, Novalji, Moravcih, Čateških Toplicah in Dolenjskih Toplicah
prosti termini: od 17. 6. dalje, 10-dnevne izmene
cene: od 260,00 do 350,00 din na dan.
b) apartmaji
Ribnica na Pohorju in Rogla
čas: vsa sezona
cene: štiriposteljni apartma na Rogli 154,00 din
štiriposteljni apartma v Ribnici 77,00 din

2. **RUDNIK MEŽICA** – telefon 0602/38-160 int. 336, korespondentka Renata KREBELJ
a) Dom mežiških rudarjev Portorož
cene penziona: 240,00 din na dan odrasli, 175,00 otroci od 4 do 8 let, samo prenočitev: otroci do 3 let 27,00 din
Na voljo so 3- in 4-posteljne sobe: 23. 6. – 2. 7. – 13 sob, 3. 7. – 12. 7. – 9 sob, 13. 7. – 23. 7. – 12 sob, 23. 7. – 2. 8. – 7 sob, 12. 8. – 22. 8. – 11 sob, 22. 8. – 1. 9. – 15 sob, 1. 9. – 11. 9. – 16 sob
b) prikolice, cena: najem za 10 dni – 2.600,00 din
termini: 23. 6. – 3. 7. Umag Stella Maris – 3 prikolice, Poreč, Lanterna – 1 prikolica
23. 7. – 2. 8. Umag, Stella Maris – 1. prikolica
22. 8. – 1. 9. Umag, Stella Maris – 2 prikolici, Poreč, Lanterna – 5 prikolic
1. 9. – 11. 9. Umag, Stella Maris – 8 prikolic, Poreč, Lanterna – 4 prikolice, Novi Grad Mareda – 3 prikolice

3. **ISKRA – INDUSTRIJA KONDENZATORJEV SEMIČ,** telefon 068/56-230 int. 238, korespondentka Antonija HENIGSMAN
a) Počitniške hišice – brunarice, Primostek ob Kolpi (Metlika)
termini: od 1. 7. – 31. 8.
vsaka hišica ima 2 bivalni enoti s 4 posteljami
cena penziona: 180,00 din na dan – možnost posameznih obrokov, otroci do 12. leta imajo prenočišče brezplačno
Možnost postavitve lastnega prostora ali prikolice – cena 50,00 din na dan.

4. **ISKRA KIBERNETIKA KRANJ,** telefon 064/22-221 int. 2952 – korespondent Rajko KOŽAR, telefaks 064/28-970
a) bungalovi – letovišče Mir, Dugi otok
termini: od 15. 6. – 5. 9.
2, 3 in 4 posteljni bungalovi
cena: penzion 266,00 din, otroci do 10 let 213,00 din. Možno obročno odplačevanje.

5. **TOKO DOMŽALE** – telefon 061/721-811 int. 07, korespondentka Tilka STUPICA
a) Počitniški dom Izola termini: vsa sezona cena: 195,00 din na dan
b) Počitniški dom Pula, Pješčana uvala
termini: 28. 6. – 8. 7., 8. 7. – 18. 7., 14. 8. – 19. 8., 2. 9. – 12. 9.
cena: soba s kopalnico 95,00 din na dan.

6. **STANOVANJSKO-KOMUNALNA BANKA LJUBLJANA,** telefon 061/216-644 int. 23-18, korespondentka Ljuba SRAKAR
a) Ankran – 5-posteljni apartma termini: od 3. 6. do 19. 6. in od 9. 9. dalje cena dnevnega bivanja: 330,00 din
b) Otok Cres – 5-posteljni apartma termini: do 21. 6. in od 16. 9. dalje cena dnevnega bivanja: 330,00 din.
c) Klenovica – 5-posteljni apartma termini: do 15. 6. in od 21. 9. dalje cena dnevnega bivanja: 330,00 din.
d) Kranjska Gora – garsonjera s 5 ležišči termini: do 30. 6. in od 9. 9. dalje cena dnevnega bivanja: 260,00 din
e) Krvavec – 4-posteljni apartma termini po dogovoru
cena dnevnega bivanja: 290,00 din.
Počitniške prikolice:
a) Avtocamp Solaris – za 5 oseb, termini: do 30. 6. in od 12. 9. dalje,
b) Avtocamp Sirena – 4 osebe, do 30. 6. in od 29. 8.
c) Avtocamp Mareda – 4 osebe, do 23. 6. in od 2. 9. dalje
d) Avtocamp Stoja – 4 osebe, do 29. 6. in od 2. 9. dalje
cena dnevnega bivanja: 240,00 din

7. **GRADBENO PODJETJE GROSUPLJE LJUBLJANA,** telefon 061/327-374 int. 27, korespondent Jože VODOVNIK
a) Počitniški dom v Piranu – 3 in 4-posteljne sobe
termini: junij – julij – avgust – september 7 dni – od petka do petka
cena: polni pension 190,00 din na osebo na dan, polni pension 125,00 din na osebo na dan – otroci do 12 let
b) Počitniški dom v Kranjski gori – apartmaji in sobe
termini: junij – julij – avgust – september, prosta izbira terminov
cena: polni penzion 190,00 din na osebo na dan, otroci do 12 let 125,00 din na osebo na dan.

8. **KORS – ROGAŠKA SLATINA,** telefon 063/811-011, korespondent BREZINŠČAK.
a) Avtocamp Stoja pri Puli prikolica (4) – 5-posteljne
termini: v času od 20. 8. – 9. 9.
b) Avtocamp Straško pri Novalji na otoku Pagu
3 prikolice – 5-posteljne
termini: 1. 7. – 11. 7., 20. 8. – 9. 9., 10-dnevna najemnina 3000,00 din.

9. **DOM UČENCEV »HEROJ TITO« Koper,** telefon 066/24-172
termini: v času od 26. 6. do 20. 8.
3-posteljne sobe cena: po ceniku, skupine 10 % popust. Možnost penziona ali posameznih obrokov.

10. **PONUDBA IZ DRUGIH JUGOSLOVANSKIH BORZ**
Letovišče Tučepi – Makarska riviera – informacije do 20. 6. pri borznem agentu sindikalne borze, tel. 061/310-033 int. 402, korespondent Metod ZALAR
AVALA TURIST – Podjetje za oddih delavcev Beograd, tel. 011/343-635 ali 343-638, korespondent Najda (po 20. 6. direktno)
termini: 1. 7. – 11. 7. – privatni zakup – pension 260,00 din/dan
11. 7. – 21. 7. – privatni zakup – pension 260,00 din/dan
21. 7. – 1. 8. – privatni zakup – pension 280,00 din/dan
1. 8. – 12. 8. – privatni zakup – pension 280,00 din/dan
12. 8. – 21. 8. – privatni zakup – pension 280,00 din/dan
Možnost obročnega odplačevanja

B. Počitniške zmogljivosti, ki jih potrebujemo:

1. **Knjižnica Prežihov Voranc, Ljubljana,** telefon 061/263-679 korespondent Boštjan ROBLEK
a) počitniško prikolico v Istri v času: od 1. 7. – 31. 7. za dve osebi
b) počitniško stanovanje v Istri v času: od 1. 7. – 31. 7. za dve osebi
c) počitniška prikolica v Istri v času: od 1. 8. – 31. 8. – za štiri osebe
d) bivalni kontejner v Istri v času: od 1. 8. do 31. 8.
e) počitniška prikolica v Istri v času: od 1. 7. – 31. 7. in 15. 8. – 31. 8. – za šest oseb
f) bivalni kontejner v Istri v času: od 15. 7. – 31. 7. in 20. 8. – 31. 8.

2. **Vzgojno-varstvena organizacija Koseze, Ljubljana,** telefon 061/572-555 korespondentka Stanka BENEDIK
a) Počitniške prikolice v Istri – skupno 10 prikolic v času: od 20. 6. – 15. 9.
b) počitniško stanovanje v Istri – 5 stanovanj v času: od 20. 6. – 15. 9.
c) planinska koča ali dom na Veliki planini ali v Bohinju v času: od 20. 6. – 15. 9.

BORZNA SPOROČILA POŠILJAJTE NA BORZO SINDIKALNEGA TURIZMA – ZVEZA SVOBODNIH SINDIKATOV SLOVENIJE, DALMATINOVA 4, LJUBLJANA

Dosedanjim udeležencem borze se zahvaljujemo za prijetno sodelovanje pa tudi za pohvale. Tudi v prihodnje pričakujemo, da ne bo kritik. *Z vami bomo sodelovali Doro Hvalica, Irena Prusnik in Metod Zalar – vaš borzni agent.*

Z dr. Marjanom Rožičem o poteh in stranskih poteh domačega turizma

Zaprtih počitniških domov si ne bi smeli privoščiti

Dr. Marjan Rožič, predsednik Turistične zveze Slovenije, je kljub precejšnji zadregi s časom rad pristal na pogovor o domačem turizmu. Večino dni v tednu namreč preživi v Beogradu, petek oziroma konec tedna pa ima rezerviran za Slovenijo in svoje obveznosti na področju turizma. V pisarni na Miklošičevi cesti v Ljubljani, kjer ima svoje prostore Turistična zveza Slovenije, je bolj malo. Raje je sredi dogodkov in v neposrednem stiku z ljudmi, ki se z visoko zavihanimi rokavi trudijo, da bi za razvoj turističnega gospodarstva kaj postorili in od svojih žuljev seveda tudi kaj imeli.

»Verjetno se prebivalci Slovenije še premalo zavedamo, kakšno srečo imamo, saj tako rekoč ni mesta, vasi, doline ali skritega kotička, ki ne bi bil turistično zanimiv. V tem pogledu imamo res lepe možnosti, vendar, žal, precej slabo izkoriščene. Zato se velja pošteno potruditi in enkrat za vselej opraviti z miselnostjo, da je za domačega gosta vse dovolj dobro. To že davno ne drži več. Čemu bi zavajali sami sebe in se odmikali od svojih sicer realno zastavljenih ciljev,« razmišlja dr. Marjan Rožič.

– Skupaj z Zvezo sindikatov Slovenije in Splošnim združenjem gostinstva in turizma Slovenije ste letos poskrbeli za zanimiv in poučen prikaz najaktualnejših vprašanj domačega turizma. S kakšnim namenom?

»Pri turistični zvezi menimo, da podcenjujemo domačega gosta in da mu zato ne nudimo tistega, kar potrebuje in kar spada k sodobni turistični ponudbi. Zato smo zagrizli v to jabolko. Zbrano gradivo predstavlja dragocen kažipot za naše nadaljnje delo in seveda tudi za delo vseh drugih, ki delajo v turizmu in gostinstvu. Pri tem naj poudarim, da gledamo pri Turistični zvezi Slovenije na razvoj turizma pri nas iz najširšega zornega kota in da imamo pred očmi poleg delavcev tudi mlade, najmlajše, upokojence, skratka vse kategorije ljudi. Tu tudi ne gre le za poletje, za julij in avgust, temveč za vseh dvanajst mesecev na leto oziroma za vsak dan v letu. Če se bomo, podobno kot doslej, pri svojih prizadevanjih osredotočili le na poletje, potlej si gotovo ne moremo obetati večjega razvoja...«

Dopust ni razkošje, temveč nujnost

Dr. Marjan Rožič, ali se vam ne zdi, da na temeljne potrebe človeka, med drugim tudi na letni oddih, gledamo pri nas s povsem napačnega zornega kota?

»O tem ni dvoma. Vse prepogosto pozabljamo, kaj počitnice pomenijo človeku, ki leto dni brez pravega predaha gara na svojem delovnem mestu in potlej še kje drugje. Še vedno se vedemo, kot da je dopust razkošje, ki ni nujno potrebno. Seveda je resnica drugačna. Vsak človek, še posebno delavec, nujno potrebuje vsaj enkrat na leto poštene počitnice, na katerih lahko pozabi na svoje skrbi in obnovi svoje moči. Zato je dopust sestavni del delovnega procesa. Saj dobro vemo, da je lahko le zdrav, močan, pokončen in razpoložen človek kos svojim vsakodnevnim nalogam. Ne gre torej za nekakšno socialo ali nepotreben luksuz, temveč nujnost oziroma potrebno naložbo v zdravstveno preventivo...«

– Pa kljub vsemu precej mačehovsko obravnavamo domačega gosta, mar ne?

»Ja, precej nenavadna merila imamo pri ponudbi za ljudi, ki ne prihajajo iz tujine. Za tujca veljajo ekonomska merila, za domačega gosta pa socialna. Na tej podlagi gradimo politiko, ki pa seveda ne daje želenega. Povedano z drugimi besedami: socialni prijem moramo zamenjati z ekonomskim in iz tega morajo izhajati vse pobude...«

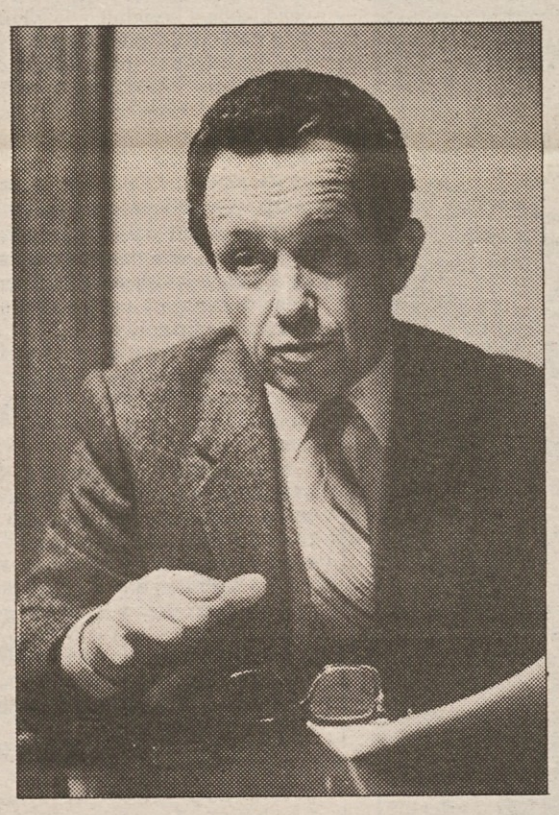

Dr. Marjan Rožič, predsednik Turistične zveze Slovenije

– Večina delavcev preživi počitnice doma oziroma jih izkoristi za postranski zaslužek. Drugi gredo na počitnice, vendar največ za sedem ali deset dni. Razhajanje med željami ali bolje potrebami in življenjem je torej precej zaskrbljujoče.

»Vzrokov za to ni malo, le redkokoga pa bi lahko »obtožili«, da mu ni do poštenega dopusta. Usodo prostih dni pa precej krojijo naši plitki žepi. Zato menim, da bi se morali zgledovati po nekaterih tujih državah, tudi po takih, ki so precej bogatejše od naše, v katerih imajo ljudje možnosti za namensko varčevanje za počitnice. To bi potrebovali tudi pri nas. Razviti moramo take tržne mehanizme, ki bodo omogočili dopust tudi ljudem oziroma družinam z najnižjimi osebnimi prejemki. Ni pomembno, kdo je nosilec varčevanja. Lahko je sindikat, banka, turistična agencija... Pomembno je, da imajo ljudje možnost za namensko varčevanje in da gredo na dopust.«

– Ob visokih cenah pa bo kljub varčevanju marsikdo še vedno ostal brez morja, brez pravih počitnic.

»Res je, toda precej tudi zaradi naše politike cen, ki je mnogokrat kar močno sprta z zdravim razumom. Popusti v predsezoni in po njej bi namreč morali biti večji. Mislim, da gre precej bolje hotelom, ki ne poznajo mrtve sezone in nudijo svojim gostom ob določenem času znatne popuste, kot tistim, ki so pol leta ali še več mesecev na leto zaprti. Najdražji je objekt, ki ne služi svojemu namenu. Skratka, s pametno politiko cen bi lahko napravili marsikaj koristnega. Predvsem bi podaljšali sezono, s tem bi poskrbeli za bolj ekonomično poslovanje in obenem za bolj dostopne cene. Seveda bi morali sodelovati pri cenovni politiki vsi, ki si dele kruh na račun turizma. Ne samo hoteli, kampi, počitniški domovi, zasebniki... Tudi prevozniki, trgovina, organizatorji prireditev, zlasti pa seveda počitniški objekti.«

– V vsakem primeru bi morali napraviti veliko več za podaljšanje sezone?

»Kratka sezona je velika slabost našega turističnega gospodarstva. Ni čudno, da je naš zaslužek bistveno manjši, kot je v turistično razvitih deželah. Pri nas hočejo vsi na dopust julija ali avgusta, kar je seveda nemogoče. V svetu si pri tem pomagajo na najrazličnejše načine, med drugim tudi s tem, da nekatere šole prej končajo pouk kot druge. S tem so lepo podaljšali tako turistično predsezono kot tudi posezono. Pri nas pa se o tem, razen zimskih počitnic, še vedno samo pogovarjamo. V našo škodo in seveda v škodo vsega turističnega gospodarstva.«

Odprimo vrata počitniških domov!

– Slovenski delavci premorejo 53.993 ležišč v svojih počitniških domovih, stanovanjih, bungalovih in stanovanjskih prikolicah. To sploh ni malo, vendar glede na povpraševanje po teh zmogljivostih še vedno premalo.

»Zaradi izrazite razdrobljenosti, nepovezanosti in slabega oziroma nikakršnega sodelovanja lastnikov so naše sindikalne počitniške zmogljivosti v pretežni večini leta neizkoriščene. Mnogi domovi samevajo tudi po deset mesecev na leto. Tega si, preprosto povedano, res ne bi smeli privoščiti. Vrata svojih počitniških objektov bi morali odpreti na stežaj in nuditi gostoljubje vsem, ki bi si to želeli. Kar naj ima prednost lastnik objekta, temu ni kaj oporekati. zelo nesmotrno in drago pa je, če je počitniški dom slabo izkoriščen ali pa sploh ne. Seveda bo nemogoče podaljšati sezono, če ne bomo najprej visoko zavihali rokave in poskrbeli za kakovostno ponudbo. Hrana, streha nad glavo in še tako toplo sonce je že davno premalo. Ljudje ne hodijo več na dopust samo za to, da bi lenarili. Vse pogosteje se odločajo glede na možnosti razvedrila in najrazličnejših aktivnosti. Ne gre torej samo za to, da so počitniški domovi lepi, na oko mikavni in sodobno opremljeni. Svojim gostom morajo nuditi tudi razvedrilo, zabavo, takšno in drugačno. Upravljavci domov bi se morali povezati s turističnimi društvi, z organizatorji najrazličnejših prireditev, s kulturnimi ustanovami in vsemi, ki soustvarjajo široko turistično ponudbo. Seveda bi morali sodelovati tudi pri marketingu, pri prodaji prostih zmogljivosti. Vse preveč pozabljamo, da pomenijo neizkoriščeni sindikalni počitniški domovi in podobne nezasedene zmogljivosti hud udarec za domačega gosta. Si to lahko privoščimo?«

– Regresi za počitnice se v glavnem porazgube po trgovinah že pred poletjem in glavno sezono dopustov...

»Žal ta sredstva uporabljamo zelo nenamensko. To sicer ugotavljamo že dolga leta, pa doslej nismo naredili prav nič pametnega. Regres izplačujemo na roko, izjem je bolj malo in v glavnem ga takoj, ko ga dobimo, poženemo za najnujneše nakupe. Vsekakor bomo morali takšno dolgoletno ravnanje spremeniti. Natančno bo treba opredeliti ekonomsko funkcijo regresa za počitnice in pri tem pokazati malce smisla za solidarnost. Saj vemo, kako je s to stvarjo. Nekateri regresa sploh ne potrebujejo, drugi pa brez pomoči nikakor ne morejo na dopust. Plače so različne, pa tudi družine. Posebno tistim, ki so številne, bi morali priskočiti na pomoč. Računam, da bomo ta vprašanja uredili s kolektivnimi pogodbami. Vsaj morali bi jih...«

– Pa turizem na vasi, pri kmetih?

»Možnosti za letni oddih na deželi so pri nas velike in tudi zelo mikavne, vendar, žal, precej slabo izkoriščene. S tem bi se morale ukvarjati manjše zasebne agencije. Za velike bi bil to premajhen posel, vsekakor pa gre za zanimivo dejavnost, ki lahko veliko prispeva k razvoju turizma in bolj pestri ponudbi na tem področju...«

– Ali so sindikati po vašem mnenju odigrali svojo vlogo in storili vse, da bi delavcem in njihovim družinam približali letni oddih?

»Niso, čeprav je to izrazito njihovo področje. Morali bi bolj spodbujati zgledne upravljalce počitniških zmogljivosti in aktivno sodelovati pri kreiranju ponudbe, kakovosti in sodelovanju na tem področju. V to spodbujanje in tekmovanje bi se moral vključiti tudi vaš tednik, Delavska enotnost. Izkoristiti moramo prav vse možnosti, da pravica delavcev in njihovih družin do dopusta ne bo ostala le na papirju.«

Andrej Ulaga

Delavske športne igre v Gornji Radgoni

Kajpak, v Slogi je moč

V športno-rekreacijskem centru Trate v Gornji Radgoni so bile 26. maja občinske delavske športne igre. Ženske so tekmovale v krosu, namiznem tenisu, odbojki, streljanju, rokometu, športnem ribolovu, vlečenju vrvi in šahu, moški pa poleg v naštetih športnih zvrsteh še v malem nogometu. V več disciplinah so bile ekipe sestavljene iz žensk in moških. Zakaj ne?

S 102 točkama je osvojila v skupni uvrstitvi **prvo mesto** ekipa **Sloge.** Na drugem mestu je pristal **Elrad** (100 točk), na tretjem pa ekipa **Prosvete** (74). Slede: 4. Radenska (71), 5. Postaja milice (37), 6. Moda (26), 7. Carinarnica (19), 8.–9. Kompas in KK Radgona (11), 10. Gales Radenci (8), 11. SO Gornja Radgona (6), 12. Intes (3), 13. Zasebni sektor (2) in 14. Elektro (1).

Jože Lebar

Tako se je veselil pokala za skupno uvrstitev na DŠI 90 predsednik sindikata podjetja Mercator-Sloga, Jože Štesl!

Še poljub in pokal bo v rokah vodje ekipe športnic vzgoje in izobraževanja za doseženo 1. mesto v odbojki in rokometu.

Za konec še merjenje moči v vleki vrvi, kjer so 1. mesto privlekli stokilaši Mercator-Sloga

Svobodni Sindikati Slovenije

Univerzalna nadstrankarska (protiboljševiška) vadnica (XVIII.)

O odpustih po kriteriju fižolovih prekel

Vprašanje:

Že dolgo se je po hiši govorilo, da nas bo po uvedbi nove tehnologije veliko preveč in da bodo morali nekateri iti na zavod ali, po novem, na »trg delovne sile«. Mislil sem, da jaz nisem takšen, saj sem v podjetju že 24 let in mi skupaj s prejšnjimi službami manjka le nekaj let do možnosti predčasne upokojitve. Pa še kar pri moči sem, in ne bi rad kar čez noč obesil delovne halje na kljuko. Nisem si delal prehudih skrbi. Pa je udarilo iznenada in je tudi mene poklicala tovarišica iz kadrovske na razgovor in rekla, da močno obžaluje, ker bom moral na borzo in da je tudi zato žalostna, ker nimam pogojev za upokojitev, oni pa ne denarja, da bi mi leta dokupili. Vprašala me je še, če smo imeli kdaj na kmetih, od koder sem prišel v Ljubljano, kakšno njivo in mi v slovo prisrčno stisnila roko.

Tako nam piše Tone P., ključavničar po poklicu, po delovnem mestu oziroma opisu del in nalog pa vzdrževalec strojev in tudi občasni inovator, ki se je v tovarniškem »Kovinarju«, sicer navdušeno razvnemal za modernizacijo strojnega parka, zdaj, po nakupu nove tehnologije pa je postal tehnološki višek in bo moral na cesto. Njive nimam, je še pripisal – sem pa na bratovi letos zasadil 200 prekel fižola in gredo čebule, kar sem tovarišici v kadrovski zamolčal, ker sem se bal, da bi lahko izgubil službo po socialnem kriteriju, ki se glasi »možna kmetijska dejavnost«, ki pa v resnici ni možna, saj je njiva bratova in ne moja. Če že moram na cesto, bi šel veliko raje po kriteriju tehnološkega presežka, saj je od takrat, ko sem prišel s kmetov, minilo že skoraj 40 let.

Pismo je močno skrajšano.

Odgovor:

Delavcu, katerega delo ni več potrebno zaradi tehnoloških in drugih izboljšav, ki prispevajo k povečanju produktivnosti in uspeha organizacije oziroma delodajalca, ne sme prenehati delovno razmerje, dokler se mu v skladu z merili, določenimi z zakonom in splošnim aktom oziroma kolektivno pogodbo, ne zagotovi ena izmed naslednjih pravic iz dela:

– pravica do dela v drugi organizaciji oziroma delodajalcu, ki ustreza njegovemu znanju in zmožnosti oziroma delovni zmožnosti,

– pravica do prekvalifikacije ali dokvalifikacije za delo na delovnem mestu v isti ali drugi organizaciji oziroma pri drugem delodajalcu,

– pravica do dokupa delovne dobe, če mu za uveljavitev pravice do starostne pokojnine manjka do pet let pokojninske dobe,

– pravica do enkratnega nadomestila v obliki odpravnine v višini najmanj 24-kratnega zneska povprečnega osebnega dohodka delavca v organizaciji, ustvarjenega v trimesečju, ko delavec uveljavlja pravico do odpravnine, če delavec pisno izjavi željo, da mu delovno razmerje preneha in da s temi sredstvi trajno rešuje svoje nadaljnje delovno angažiranje, pod pogoji in na način, ki jih določa zakon,

– druge pravice v skladu z zakonom.

Če delavcu ni zagotovljena ena od gornjih pravic, ima pravico do denarnega nadomestila najmanj v višini zajamčenega osebnega dohodka, dokler ne nastanejo pogoji za uveljavitev te pravice, vendar najdlje dve leti. Iz tega so izvzeti invalidi, ki jim delovno razmerje ne more prenehati, dokler ni realizirana ena izmed pravic naštetih v predhodnem odstavku.

Če delavec odkloni prekvalifikacijo ali dokvalifikacijo, kot tudi po preteku dveh let, v katerih je prejemal denarno nadomestilo in ni bilo pogojev za realizacijo kakšne od naštetih pravic, mu delovno razmerje preneha. Delavcu preneha delovno razmerje v prvi organizaciji tudi, če se na podlagi sporazuma pristojnih organov zaposli v drugi organizaciji ali pri delodajalcu, preneha pa mu delovno razmerje tudi, če se na temelju dokupa delovne dobe upokoji.

Omenili smo, da je delavec, ki se mu ne zagotovi ena od »primarnih« pravic v primeru, da je tehnološki presežek, določeno dobo v nekakšni »čakalni« dobi. Takrat prejema zajamčen osebni dohodek, ima pa tudi pravico do pokojninskega in invalidskega zavarovanja, kot tudi do zdravstvenega varstva, dokler ne potečeta dve leti ali dokler ne sklene delovnega razmerja. Če v teku teh dveh let nastopi pogoj, da delavcu manjka še pet let do polne pokojninske dobe, lahko ob izpolnitvi pogoja to dobo dokupi.

Zakon o temeljnih pravicah iz delovnega razmerja odpira možnost, da republike določijo še druge pravice, ki jih imajo delavci, ki so tehnološki presežek.

Vir. dr. Andrej Berden – Izziv delovnega prava – Predpisi o delovnih razmerjih, str. 33–34. ČZ Uradni list 1990.

V poduk vsem delavcem, ki jim zadnje čase molče mečejo na mizo delovne knjižice, namesto, da bi jih poučili tudi o njihovih pravicah – uredil ta izobraževalni kotiček

vaš Janko Špiček

Humoreska

Na novinarstvo se vsakdo spozna

Dogajalo se je ne dolgo od tega na seji uredniškega odbora glasila ene največjih delovnih organizacij v Sloveniji, v kateri se radi pohvalijo s podatkom, da imajo več kot tisoč fakultetno izobraženih ljudi.

Na seji so bili: PRVI ŠEF, sicer postavljen od poslovodstva za glavnega in odgovornega urednika, z zvenečimi akademskimi nazivi pred imenom, DRUGI ŠEF, član poslovodstva, z nekaj manj zvenečim nazivom za svojim imenom, UREDNIK glasila in DVE NOVINARKI.

PRVI ŠEF: »Prosil bi tovarišico novinarko, da piše zapisnik. Mimogrede, kdo pa arhivira te zapisnike?«

DRUGI ŠEF: »Ja, saj res. Seje so zelo pomembne. Zato morate v uredništvu spraviti vse zapisnike. Zapomnite si to.«

PRVI ŠEF: »Najprej bi morali oceniti peto številko našega glasila, vendar ga na žalost še ni, ker ga v tiskarni predolgo tiskajo.«

UREDNIK: »Vsa gradiva sem oddal pravočasno, le uvodnika glavnega urednika ni bilo. Zamujal je kar šest dni, zato še ni glasila.«

DRUGI ŠEF (uredniku): »Nikar ne govorite s takšnim tonom, saj hočemo delovne odnose v odboru, ki sem ga končno uspel ekipirati! – Nadaljujemo.«

PRVI ŠEF: »Imam pa pri sebi kopijo odtisov iz tiskarne. Moram reči, da je glasilo odlično, kar je pokazala tudi anketa med zaposlenimi, ki ga berejo. No, pa ne bi se preveč hvalili. Res pa je, da je naše glasilo iskano tudi zunaj naše organizacije.«

DRUGI ŠEF: »Moram reči, da mene naše glasilo ne pritegne. Morali bi posoditi naslovnico in bolj razgibati notranjost.«

PRVI ŠEF: »Ja, res je. Ni vseeno, kaj reče direktor in kaj snažilka. V našem glasilu pa je vse zapisano z enakimi črkami, namesto da bi bilo prvo bolj poudarjeno. Se strinjam, da bi morali novinarsko bolj razgibati glasilo.«

UREDNIK: »Pardon, le opomba: to ni stvar novinarstva, ampak tehničnega urejanja..«

DRUGI ŠEF: »Nikar ne skačite v besedo, saj smo na seji, ne pa na veselici. Pustite človeku povedat do konca.«

PRVI ŠEF: »Ja, le še to sem mislil dodati – manjka mašil. Ne more se začeti pomemben prispevek čisto pri dnu strani. Kako je s tem?«

DRUGI ŠEF: »Vaša naloga je, da zagotovite zadosti mašil. Saj ste trije novinarji, boste že menda zmogli!«

UREDNIK: »Kaj pa vsebina za naslednjo številko? Ali imate kakšne predloge?«

PRVI ŠEF: »Nisem še končal z oceno te številke. Rubrike bi morali grafično zaznamovati, da bi jih takoj opazili. Poznam karikaturista, ki bi to lahko napravil.«

DRUGI ŠEF: »Izvrstna ideja. V celoti jo podpiram, denar ni problem.«

UREDNIK: »Kaj pa vsebina za naslednjo«...

PRVI ŠEF: »Pa tudi kakovost papirja bi morali izboljšati, da bodo prišle slike bolj do veljave. Saj to ni tak finančni zalogaj.«

DRUGI ŠEF: »Seveda ne, to sploh ni problem.«

UREDNIK: »Meni pa so v tiskarni rekli, da imamo kar nekaj neporavnanih računov. Pa pustimo to. Kaj predlagate za naslednjo številko?«

DRUGI ŠEF (prvemu šefu): »Vi kar svopite do vašega karikaturista, mu bomo že nakazali honorar.«

UREDNIK: »Presneto, kaj pa vsebina za naprej? Opozoril bi, da je rok za oddajo gradiva že čez deset dni, da ne bi spet kdo zamujal!«

DRUGI ŠEF: »Kakšna nestrpnost. Če nočete sodelovati, pa ni treba. Se bomo pa drugod pogovarjali – na disciplinski, če ne gre drugače!«

UREDNIK: »Jaz bi rad izvedel samo za predloge, o čem bomo pisali, nič drugega.«

PRVI ŠEF: »Čas je, da končamo sejo, saj smo zapravili uro in dvajset minut.«

UREDNIK: »Kaj pa vsebina?...«

DRUGI ŠEF: »Ja, končajmo sejo. Vi pa ne sitnarite, saj se boste znašli. Saj vi trije vedno vse naredite tako, da je prav.«

PRVI ŠEF: »Končajmo torej današnjo sejo, za katero menim, da je bila zelo dobra.«

DRUGI ŠEF: »Se strinjam. In prepričan sem, da bo naslednja še boljša«...

Marko Pograjc

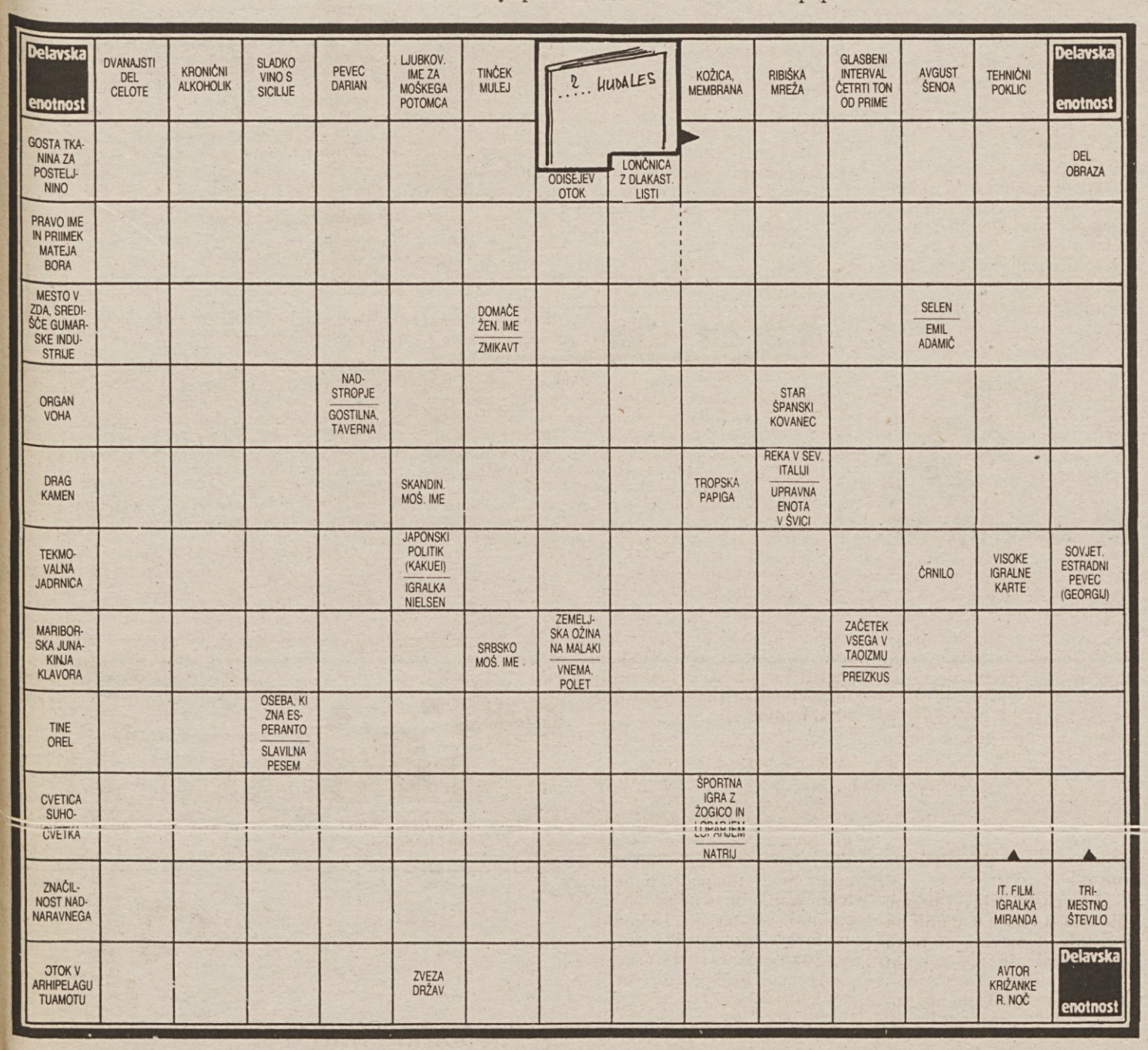

NAGRADNA KRIŽANKA ŠTEVILKA 24

Rešitev nagradne križanke pošljite do 19. junija na naslov: DELAVSKA ENOTNOST, Dalmatinova 4, 61000 Ljubljana, s pripisom na ovojnici: NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 24. Nagrade so 500,00, 300,00 in 100,00 dinarjev.

Rešitev nagradne križanke številka 22

AMERIKA, KANSAS, FIGAROVA SVATBA, ILOVIK, ZID, ORA, RANE, EPILOG, EB, MN; LETALO, ROV, APO, ŠAR, LOKRIS, CUREK, ALIN, KAL, IGALO, LITER, TO, JEDILNIK, GALUN, ALET, IZOLATOR, JAA, TAFT, OTA

Izžrebani reševalci nagradne križanke številka 22

1. Miroslav Pravdič, Gosposka 20, 62000 Maribor,
2. Lojze Pajnič, Pipanova pot 31, 61210 Ljubljana-Šentvid,
3. Darja Flajs, Brezje 27, 68296 Krmelj

Nagrade bomo poslali po pošti.

Delavska enotnost

List je ustanovljen 20. novembra 1942.

- Izdaja ČZP Enotnost – delovna organizacija v ustanavljanju, 61000 Ljubljana, Dalmatinova 4, poštni predal 479
- Začasni poslovodni organ in glavni urednik: Franček Kavčič, telefon 313-942, 311-956
- Odgovorni urednik: Marjan Horvat, telefon 313-942, 311-956
- Člani uredništva: Andrej Agnič (posebne naloge, fotografija), Sašo Bernardi (fotografija), Brane Bombač (oblikovalec), Ciril Brejer (reportaže in samoupravni odnosi), Marija Frančeškin (socialna politika in varstvo okolja), Ivo Kuljaj (ekonomska ureditev), Damjan Križnik (urednik – reportaže), Remigij Noč (urednik – drobno gospodarstvo, delavci v samostojnem osebnem delu), Boris Rugelj (komentator urednik – družbenoekonomski odnosi, delitev) Sonja Seljak (redaktorica – lektorica), Janez Sever (posebne naloge), Andrej Ulaga (turizem, redakcija, šport in oddih), Igor Žitnik (znanost, kultura in izobraževanje), Jožica Anžel (tajnica) telefon 311-956, h. c. 310-033
- Naročnina 321-255
- Posamezna številka Delavske enotnosti 8 dinarjev
- Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo
- Poštnina plačana v gotovini
- Tisk Tiskarna Ljudske pravice, Kopitarjeva 2
- Žiro račun: 50101-603-46834
- Časopisni svet: Albert Vodovnik (predsednik), Meta Benčič, Franc Berginc, Andrej Coklin, Ivo Grilc, Vlado Haas, Ivo Janžekovič, Niko Klavžar, Rajko Lesjak, Mira Maljuna, Slavko Peklar in Nada Serajnik

Če vprašate mene

Bil sem na vseh kulturniških zborih v Cankarjevem domu v zadnjih letih – tudi na ponedeljkovem ustanovnem Slovenskem kulturnem zboru. Zavzeto sem spremljal svoje upanje v teh letih, od pisateljskega »prvoborstva« do pametne »odborove« strategije, od zagnanega inelektualizma do prevzema stvarne oblasti.

Včasih nas je bilo več, včasih manj in v ponedeljek najmanj. Nekako smo se že navadili drug na drugega. Znani obrazi, pozdravi, nasmehi, komentiranje, zabavljanje. Navadili smo se tudi na ljudi v prvih vrstah (levo spodaj v parterju). Tudi teh je vedno manj.

Starih predsednikov, sekretarjev in politkomisarjev, ki so včasih prebrali svoje govore in se odhajajoč opravičevali, da jim je pomemben čas kratko odmerjen, ni več. Tudi mnogih ni, ki so se med kulturnike šteli samo tako dolgo, da so dosegli »blaženost«, ko jim to ne bo več treba (sicer pa, katera oblast si je bila dobra s kulturo tudi potem, ko je ni več potrebovala).

Spodaj levo, v parterju, je ostalo le nekaj donedavnih »prevratnikov« in izterjevalcev pravice, ki so sedaj po volji ljudstva »narodovi predhodniki in vodniki« (oprosti, Cankar). Oni so, kakor je prav, najprej spregovorili.

Prvi pravi: Čas mi je tenko odmerjen, moral bom takoj oditi. Prosim za razumevanje in za zmernost v zahtevah, saj je gospodarstvo v razsulu. Ne streljajte prehitro na ministra, ki je to šele 14 dni.

Drugi pravi: Črna usoda, črna slutnja, strah pred demokracijo, strah pred tržnostjo. Je že tako, da lahko verjamemo v »boljše« na vseh področjih, le na področju kulture ne. Ta zbor je odgovor na ta strah.

Tretji pravi: socialne probleme v kulturi je treba obravnavati kot socialne probleme in ne kot iracionalne probleme v sferi ustvarjanja. Zapustiti moramo Prešerna. Ni res, da je srebrnina rosa trave in zlatnina čista zarja...

In vsi trije urno drug za drugim pobegnejo, klicani od pomembnejših dolžnosti. Sledi jim še nekaj duš, ki pri maši vedno poslušajo samo pridigo, ali pa so nove oprode, kdo ve. Vse manj in manj nas je.

Šeligo zliva žolč, porojen iz brezkompromisnega poštenja. Čutim, da ga zvija v želodcu. Bibič ljubi pregovore in ne mara ministrov, ki izjavljajo, da eksperiment ne sodi v gledališče (ne streljajte na ministra, v štirinajstih dneh je naredil napak za vse leto).

Rana ura – zlata ura, je dejal Bibič, in kako prav je imel, saj poznamo tudi parafrazo: Rana ura – slovenskih fantov grob. Konec zapisnika, vse drugo je objavljeno v Delu.

Če vprašate mene, kako se piše slovenski kulturi v osvobojeni domovini »po koncu državljanske vojne«, vam pravim, da slabo in še slabše. Sicer pa, zakaj hudiča, bi moralo prav zdaj biti drugače. Odvadimo se že misliti na način zgodovinskih prelomnic. Karavana gre dalje.

Doro Hvalica

NE PREZRITE!

Če ste brez zaposlitve ali vam grozi nevarnost, da jo boste izgubili, bi vam radi pomagali. Vse, ki imate vsaj srednjo izobrazbo in organizacijske sposobnosti ter bi želeli delati v turizmu, vabimo, da nas do 14. 6. 1990 pokličete na telefon (061) 318-294.

pred zaključkom redakcije

Svet ZSS Hrvaške: Pogoji ob prošnji vlade

Na sestanku so razpravljali o prošnji nove hrvaške vlade, naj ji sindikat da sto dni odmora oziroma naj bo v tem času prizanesljiv s svojimi zahtevami. Temu bi lahko ugodili, če bo vlada precizirala socialni program in določila vire sredstev, iz katerih bodo plačevali delavce, ki so že ostali brez dela ali pa bodo v teh sto dneh, je povedal Dragutin Lesjak.

Na seji so opozorili tudi na primere, ko nekatera poslovodstva v podjetjih onemogočajo plačevanje sindikalne članarine in tako pravzaprav mečejo polena pod noge sindikatu. Na svetu so sprejeli sklep, pred tem pa so opozorili na ustavni položaj sindikata, da v takih primerih lahko začne postopek za zamenjavo poslovodnih delavcev, lahko tudi z napovedjo stavke. Obenem bodo zahtevali tudi spremembo republiškega zakona o delovnih razmerjih, v katerega naj bi vnesli tudi določila o odgovornosti za takšno ravnanje.

Na seji sveta Zveze samostojnih sindikatov Hrvaške so sprejeli odločitev o takojšnjem ponovnem včlanjevanju v sindikat, kar so med drugim sklenili na nedavnem Prvem kongresu Zveze samostojnih sindikatov Hrvaške. Te dni bodo osnovnim organizacijam sindikata poslali več kot milijon pristopnih izjav s sindikalno ponudbo, kar je že naredila večina samostojnih sindikatov. Torej se bodo delavci zdaj prostovoljno odločali, ali se bodo včlanili v sindikat in od uspeha te akcije je odvisna njegova prihodnost. Pričakujejo, da bodo to delo opravili do 30. septembra, vsa stvar pa bo stala 15 milijonov dinarjev. Od 1. oktobra dalje bodo delavcem vročali sindikalne izkaznice, ki bodo obenem tudi kreditne kartice za nakup vrste potrebščin.

Ker jih pesti pomanjkanje denarja, je svet odločil o začasni delitvi članarine, in sicer tako, da pripada sindikatom 13 odstotkov namesto dosedanjih 5,3. Da bi izterjali tudi tisto članarino, ki ostaja v podjetjih ali občinskih sindikalnih svetih, so republiški sindikati pozvali dolžnike, naj čimprej poravnajo svoj dolg.

Ker na nedavnem kongresu niso sprejeli novega statuta, so na seji sprejeli več začasnih odločitev, med njimi tudi o začasnem organiziranju dela ZSSH, po kateri poleg drugih ukrepov za zmanjšanje stroškov od 1. julija odpravljajo medobčinski sindikalni sveti.

S tajnim glasovanjem so izmed 34 kandidatov izvolili enajst članov novega predsedstva. Ti so: Bruno Burić, Ljerka Igrec, Marko Kožul, Ivo Marjanović, Josip Pavić, Dragutin Lesar, Vesna Ivković-Stipković, Ana Knežević, Josip Sunara, Damir Buković in Ivan Sudar. Po funkciji sta člana predsedstva tudi predsednik in tajnik ZSSH Josip Klisović in Milivoj Šuša.

V. Miljević

Svobodni Sindikati Slovenije

med nami

Pripravlja: Damjan Križnik

Bavčar ne bo zaklepal vrat

»Okroglo 520 miličnikov **z mariborske uprave za notranje zadeve** je danes ustanovilo Področni policijski sindikat Maribor,« nam je v sredo sporočilo Delo. »Od prvih pobud do današanjega zbora je minilo le 14 dni, in v tem času so iniciatorji novega sindikata zbrali 520 pristopnih izjav. Za svojega predsednika so izbrali kriminalista Bojana Mažgona. Do ustanovitve policijskega sindikata na republiški ravni bodo pod okriljem Zveze svobodnih sindikatov Slovenije.«

Naprej beremo, da so na ustanovno skupščino povabili tudi Igorja Bavčarja, torej našega ministra za notranje zadeve in svojega vrhovnega šefa. Bavčar jim je ob tej priložnosti zagotovil, da so vrata njegove pisarne zanje vselej odprta. Med drugim pa je tudi dodal, da se bo zavzemal za nov miličniški kodeks in demilitarizacijo miličniškega poklica.

Če bo novi prvi slovenski žandar res držal besedo, bomo tudi mi »peresnolahki« revolver z glave tele rubrike zamenjali s kakšno »demilitarizirano« vinjeto...

Nova Glosa?

Zanimiv je tudi »material«, ki trenutno kroži **po slovenskih kulturnih ustanovah** in ki ga je »l. r.« podpisal predsednik republiškega odbora njihove dejavnosti Rajko Stupar. Začne se takole: »Kolektivna pogodba je pred vami. V besedilu, kot ga je sprejel republiški odbor sindikata delavcev v kulturi Slovenije, na seji, 24. maja 1990. Zavedamo se, da zaupanja v kakršen koli sindikat ni. Pridobiti ga bo mogoče le z aktivnim stikom z delavci. Zato je naše delo usmerjeno k naslednjim ciljem:

- doseči splošno ugodnejši položaj kulture v delitvi družbenega proizvoda republike Slovenije,
- doseči pravično in zadostno plačilo za delo v kulturnih dejavnostih; najnižja plača v kulturi mora zagotavljati človeka vredno življenje,
- doseči trdnejši materialni položaj sleherne kulturne organizacije, da ne bo vprašljivo njeno poslanstvo.

In za te cilje se bomo zavzemali z vsemi sredstvi sindikalnega dela in boja. Prepričani smo, da so to tudi cilji slehernega delavca v kulturi!«

(Pre)živeli bodo, umrli pa najbrž brez d'narja...

Pomagaj si sam...

V spremenjenih gospodarskih in političnih razmerah bo tudi na področju, ki ga zakonodaja imenuje **socialno skrbstvo,** treba razširiti vsebino dela in uveljavljati nove metode. Kot strokovno podlago za razmišljanje o urejanju tega področja bo služila analiza razvojnih možnosti v naslednjem srednjeročnem obdobju, ki sta jo pripravila sektor za socialno skrbstvo v okviru republiškega komiteja za zdravstveno varstvo in socialno skrbstvo ter Višja šola za socialne delavce. Da bi bile kos potrebam časa, smo povzeli z Delovega teleprinterja, se bodo morale službe, ki opravljajo socialno delo, pravočasno in ustrezno odzivati na nove probleme, pred katerimi se bodo znašli ljudje. Socialno delo bo moralo postati bolj individualizirano in dajati poudarek tistim storitvam in dajatvam, ki rešujejo temeljne težave ljudi in »pomagajo do samopomoči«, kar je sploh eno od temeljnih načel socialnega dela.

Pomagaj si sam in bog ti bo pomagal, je veljalo stoletja, le zadnjih 45 let (praviloma) ne. Na srečo se je zgodovina tudi pri nas začela – ponavljati...

Kdor zna – zna!

V **jeseniškem Elimu** bo 75 delavcev ostalo brez zaposlitve, saj je njihovo podjetje zašlo tako globoko v krizo, da ga nihče ne more in niti noče več reševati. Delavci so si to kruto obsodbo podpisali sami, saj so konec prejšnjega leta izglasovali izstop iz sozda SCT, ki je vse do takrat pokrival njihove izgube. Takrat je vodstvo podjetja obljubljalo delavcem boljšo prihodnost in uspešno poslovanje.

Direktor Elima, ki je tako uspešno izpeljal žaganje suhe veje od (takrat še) zdravega debla, je za nagrado kmalu dobil dobro plačano delovno mesto v SCT, podjetje pa prepustil njegovi agoniji.

Kot kaže, se je držal pregovora: kdor drugemu jamo koplje – se mu dobro godi...

Uboge krave...?

Slovenski veterinarji so že pred leti opozarjali na nemogoče razmere v svoji panogi in grozili s splošno stavko. Ker je država tedaj (še) prisluhnila njihovim zahtevam, grožnje niso uresničili. »Bo znala prisluhniti njihovim zahtevam tudi nova vlada ali pa bomo priča prvi povojni stavki veterinarjev?« je Novi tednik vprašal predsednika osnovne organizacije sindikata delovnih enot veterinarska postaja in živinoreja ter članu stavkovnega odbora zavoda **v Celju** Jožetu Pajtlerju. Odgovor je bil seveda »klasičen« – pozitiven zaključni račun, plače pa slabe! Pri 91 delavcih (med njimi 46 diplomiranih veterinarjev in 6 diplomiranih inženirjev agronomije) se gibljejo med 750 in 900 markami, kar za njihovo izobrazbeno strukturo resda ni veliko.

»Dežurstva so obvezna in naši ljudje delajo po 16, 17 ur na dan, veliko je terenskega dela; za marsikoga je to tudi po 90 ur dodatnih obveznosti. V osnove za bolniške in dopuste pa nam štejejo le po 50 ur, tako da so ljudje prikrajšani,« beremo naprej. »Glede denarja iz posameznih občin, dokaj dobro krijejo stroške v Zasavju, na Celjskem pa v občinah Celje, Laško in Žalec. Pa še te vsako leto posebej prosjačimo...

Krave pa še vedno mukajo, pa tudi biki še niso pozabili, na kaj so vsak hip pripravljeni...

Tomšič že vé...

Če smo že pri pregovorih: naše ljudstvo pravi, da ima vsak ZAKAJ tudi svoj ZATO.

In res, ljudski rek se je v sredo potrdil tudi **v Gorenju** iz (še vedno) Titovega Velenja. Potem ko se je ZAKAJ zgodil v veliki dvorani koncerna Gorenje, kjer je predsednik poslovodnega odbora Herman Rigelnik s sodelavci razgalil četi novinarjev nič kaj zavidljivo podobo gospodarskega položaja »svojega« velikana, se je kmalu zatem, ko je nehala svetiti televizijska luč, primeril tudi ZATO. Resda ne v veliki dvorani ter brez TV luči in bliskavic fotoaparatov, ampak – primeril se je!

Srečali smo ga pri vratarnici poleg vhoda na območje koncerna. Piše pa se France Tomšič in je predsednik Neodvisnega sindikata Slovenije. Jasno, France je šel v Gorenje organizirat podružnico svojega sindikata in kajpak nabirat nove člane.

ZAKAJ?

ZATO!

Še bo svetila TV luč...

Naj se vidi, kdo je kdo

Predsedniku **domžalskih sinmdikatov** Igorju Mlakarju se obeta Polje, »če bo šlo še naprej tako!« Najprej je ponorel nad članki v sindikalnih rubrikah slovenskega dnevnega časopisja, ki so bila praviloma (nad)naslovljena z retoričnim vprašanjem, »kaj neki se dogaja v domžalskih sindikatih, da od njih ni ne duha ne sluha«, potem pa...

Kaj mu gre tako zelo na živce, da nas je poklical?

»V Dom sindikatov sem natanko pred mesecem dni posredoval podatke, da je ‚z mojega konca' podpisalo pristopne izjave za članstvo v Zvezo svobodnih sindikatov Slovenije 5.200 delavcev! Danes (7. t. m., op. a.) pa sem izvedel, da je informativna služba ZSSS računalniško obdelala šele 3 (tri) izjave! Zakaj? Zato, ker nekateri z republiškega odbora zdravstva samovoljno prepričujejo naše ljudi, češ, naj še malo počakajo,« je bentil. »Posledica? Nekateri funkcionarji namerno rušijo dober odnos domžalskih sindikatov do osrednje zveze! Svojemu članstvu, ki je zavoljo tega precej zbegano, bi tako rad odgovoril, da so pristopne izjave in članske izkaznice v izključni domeni in pristojnosti ustreznih služb v ZSSS...«

Zraven še pripišimo, kar je pribil na koncu pogovora: »Dobro bi bilo, če bi se v ZSSS vključil tudi kakšen funkcionar. Tako bi vsaj vedel(a), koliko nas je...!«
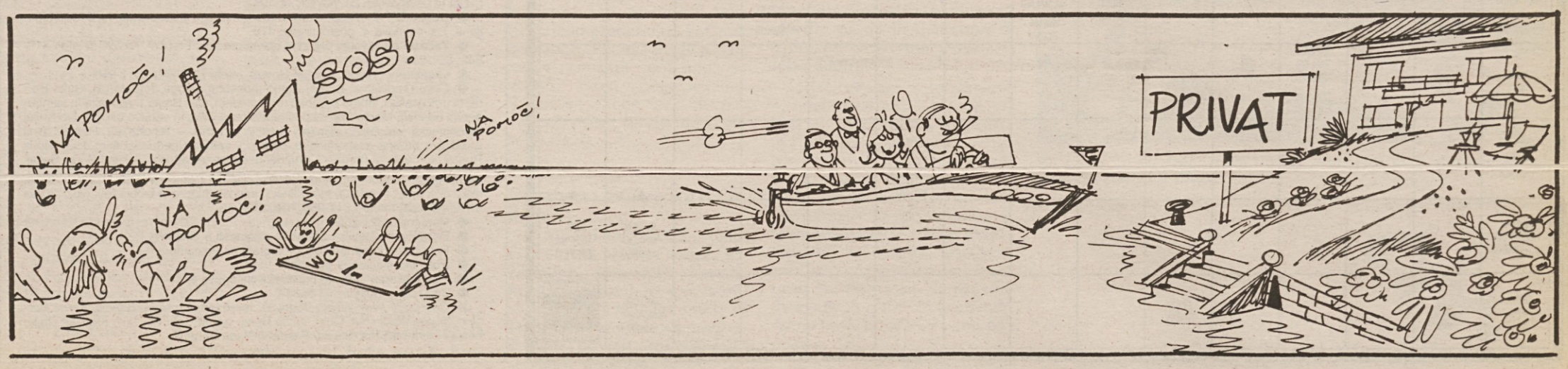
LIPE SVEDER: BRODOLOM IN VODILNI